

Bulletin

ODBOR DOKUMENTÁCIE, ANALYTIKY A KOMPARATISTIKY

Najvyššieho súdu Slovenskej republiky

Rozhovor s Maricou Pirošíkovou

Súdny systém Španielska

Novinky z legislatívy Európskej únie

Ochrana detí a mladistvých

Aktuálne rozhodnutia Súdneho dvora

1/2017

Obsah

ROZHOVOR

- S Maricou Pirošíkovou.....02
Lenka Bogárová, Ondrej Škvarka

ČLÁNKY

- Porovnávací reklama vo svetle rozhodnutí SDEÚ.....05
Andrea Moravčíková

- Sloboda prejavu na internete.....10
András Sajó

ROZHODNUTIE

- Nadácia Urgenda v. Holandsko.....16
Alexandra Horváthová

INFORMUJEME

- Aktuálne žiadosti o rozhodnutie o predbežných otázkach.....22
Samuel Rybníkář

LEGISLATÍVA EÚ

- Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/343.....27
Tomáš Hajduk

- Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/800.....29
Zuzana Kyjac

ANALÝZA

- Vec C-73/16 Puškár.....31
Katarína Eliášová

- Vec C-89/16 Szoja.....33
Lukáš Ilenin

ÚVAHA

- Rozhodnutie Ústavnej rady Francúzska o Zmluve o Ústave pre Európu.....35
Marián Giba

Z JUDIKATÚRY

- Ochrana detí a mladistvých.....37

PREDSTAVUJEME

- Súdny systém Španielska.....45
Petra Lukáčiková

ZAÚJÍMAVOSTI

- ECLI—Európsky identifikátor judikatúry.....47
Samuel Rybníkář

RECENZIA

- Jozef Vozár, Významní slovenskí právnici z Liptova.....49
Tomáš Gábriš

MONITORING

- Judikatúra Súdneho dvora.....51
Barbara Babáková, Katarína Drábiková, Lukáš Turay

BULLETIN

odborný recenzovaný právnický časopis

Vydáva:

Najvyšší súd Slovenskej republiky
Odbor dokumentácie, analytiky a komparatistiky
Župné námestie 13, 814 90, Bratislava

Vychádza štvrt'ročne v online verzii

Grafické spracovanie:

Juraj Oslanec

ISSN 2453-7705

Toto číslo vyšlo dňa 31.03.2017

Názory a postoje vyjadrené v príspevkoch sú názormi ich autorov a nemožno ich považovať za názory Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

Vážené kolegyně, vážení kolegovia,

dovoľte mi predstaviť Vám v poradí prvé tohtoročné vydanie Bulletinu – časopisu Odboru dokumentácie, analytiky a komparatistiky Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. Aktuálne číslo je výsledkom práce nielen odboru samotného, ale aj sudcov a asistentov sudcov Najvyššieho súdu, predstaviteľov z akademickej obce a vo výraznej miere aj zastúpenia Slovenskej republiky pred Európskym súdom pre ľudské práva.

V rozhovore sme vypovedali práve Maricu Pirošíkovú, zástupkyňu Slovenskej republiky pred Európskym súdom pre ľudské práva, ktorá nás oboznámila najmä s problematikou rozhodovania o maloleťoch, výkonu práva styku rodiča s maloletým a vyšetrovania sexuálnych trestných činov, ak je obeťou dieťa. Plynule sme na túto oblasť nadviazali pri prehľade judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorý je tentokrát zameraný na ochranu detí a mladistvých.

V rubrike „Články“ Vám prinášame pohľad na porovnávaciu reklamu vo svetle rozhodnutí Súdneho dvora Európskej únie z pera sudkyne Obchodnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu, pani Andrei Moravčíkovej, ako aj podnetný príspevok k veľmi aktuálnej otázke slobody prejavu na internete, ktorého autorom je pán András Sajó, sudca Európskeho súdu pre ľudské práva zo Maďarskej republiky.

V rámci novej koncepcie Bulletinu sme si ako cieľ stanovili upozorniť aj na rozhodovaciu činnosť súdov iných členských štátov Európskej únie. Ponúkame Vám ju v príspevkoch predstaviteľov akademickej obce, pani Alexandry Horváthovej a pána Mariána Gibu, ktoré sa týkajú rozhodnutí z holandského a francúzskeho právneho prostredia.

O spracovanie novinek z legislatívy Európskej únie a analýzu nedávnych návrhov na začatie prejudiciálnych konaní podaných Najvyšším súdom Slovenskej republiky sa postarali asistenti sudcov z Trestnoprávneho, Správneho a Občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu. V Bulletine nechýba ani prehľad aktuálnych žiadostí o rozhodnutie o predbežných otázkach, monitoring judikatúry Súdneho dvora EÚ, predstavenie súdneho systému Španielska, či článok o európskom identifikátore judikatúry. Autormi sú najmä zamestnanci a stážisti z Odboru dokumentácie, analytiky a komparatistiky. Už tradičnou súčasťou nášho periodika je recenzia, ktorú opäť pripravil pán Tomáš Gábriš z Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave.

Prajem Vám, aby toto číslo prispelo nielen k rozšíreniu obzorov, ale aby pre Vás bolo aj zdrojom podnetov pri každodennej práci.

Daniela Švecová

S Maricou Pirošíkovou

V minulom čísle sme Vám priniesli podstatné informácie zo Správy o činnosti zástupcu Slovenskej republiky pred Európskym súdom pre ľudské práva v Štrasburgu za rok 2015. Bližšie sme sa na tému rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva zhovárali so zástupkyňou Slovenskej republiky pred Európskym súdom, Maricou Pirošíkovou, laureátkou ceny za mimoriadnu odvahu, súcitu a humanitárnu angažovanosť pre deti a rodiny, ktoré sa bez naliehavej potreby stali obeťami systému sociálnej starostlivosti v Európe udelenej Severským výborom pre ľudské práva.

Štatisticky bolo v minulom roku podaných najviac sťažností proti Slovenskej republike v súvislosti s porušením práva na prerokovanie vecí v primeranej lehote. Je na tom podľa Vášho názoru slovenské súdnictvo horšie ako ostatné zmluvné štáty Dohovoru pokiaľ ide o prieťahy v konaní?

Sú štáty, ktoré sú na tom lepšie ako my, ale aj také, ktoré sú na tom horšie. Pokiaľ ide o túto problematiku, prvý významný posun predstavuje záverečná rezolúcia vo vzťahu k 110 prípadom týkajúcim sa neprimeranej dĺžky občianskych súdnych konaní, ktorá bola prijatá Výborom ministrov Rady Európy 8. marca 2012. V predbežnej rezolúcii, ktorá jej predchádzala, vyzdvihol Európsky súd predovšetkým početné organizačné reformy, ku ktorým došlo v rokoch 2007 až 2010 a dve zmeny Občianskeho súdneho poriadku, ktoré nadobudli účinnosť v rokoch 2007 a 2008.

Pokiaľ ide o problém súvisiaci s tým, že v niektorých prípadoch sa vyskytujú prieťahy v konaní napriek predchádzajúcemu príkazu Ústavného súdu konať vo veci, na medzinárodnej úrovni, a to nielen zo strany Výboru ministrov Rady Európy, bol vysoko vyzdvihnutý systém kontroly výkonu rozhodnutí cez projekt Ústavného súdu.

Problému prieťahov v konaní sa však naďalej na úrovni tohto medzinárodného orgánu venujeme aj v súčasnosti a informujeme o opatreniach prijímaných na vnútroštátnej úrovni s cieľom eliminovať príčiny prieťahov v konaní. Zároveň upozorňujem na to, že Výboru ministrov Rady Európy musíme preukázať aj zmenu praxe Ústavného súdu, ktorú Európsky súd pre ľudské práva odmietol ako nesúladnú s Dohovorom.

Aký je váš názor na to, že niektoré rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva, ako je vyhlásenie zjavnej neprijateľnosti sťažnosti alebo odmietnutie postúpenia veci Veľkej komore, nie sú odôvodnené?

V tomto ohľade upozorňujem na svoj prejav z významnej konferencie „Implementácia Európskeho dohovoru o ľudských právach: našej spoločnej zodpovednosti“, ktorá sa konala v roku 2015 pri príležitosti belgického predsedníctva Rady Európy v Bruseli. Vyzdvihla som v ňom prínos systému Dohovoru a ocenila snahu Európskeho súdu v oblasti zníženia počtu nevybavených zjavne neprijateľných sťažností, zároveň som však zdôraznila, že rýchlosť konania nemôže

ísť na úkor riadneho výkonu spravodlivosti a ocenila preto snahu Európskeho súdu v blízkej budúcnosti uvádzať stručné odôvodnenie rozhodnutí samosudcu. Súčasná prax Európskeho súdu, ktorý iba oznamuje, že sťažnosť zjavne nespĺňa podmienky prijateľnosti bez ich konkretizácie je kritizovaná značným množstvom slovenských advokátov, ktorí nevedia, aké podmienky prijateľnosti neboli splnené v nimi zastupovaných prípadoch pred Európskym súdom. Zároveň som uviedla, že naše orgány by uvítali stručné odôvodnenie rozhodnutí o nariadených predbežných opatreniach a panelu piatich sudcov veľkej komory o odmietnutí postúpenia veci veľkej komore.

Z Vašej strany bolo v minulosti iniciované odborné stretnutie na tému „Syndróm zavrhnutého rodiča a rozhodovanie o maloletých“. Čo bolo jeho cieľom?

Cieľom uvedeného stretnutia bolo upozornenie na to, že koncept „syndrómu zavrhnutého rodiča“ prenikol do slovenskej klinickej, sociálnej a súdnej praxe a negatívne ovplyvňuje rozhodovanie orgánov verejnej moci a súdov vo veciach týkajúcich sa maloletých. Na stretnutí sa zúčastnili okrem signatárov spoločného vyhlásenia zástupcovia Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny, Ústredia práce sociálnych vecí a rodiny, Národného koordinačného strediska pre riešenie problematiky násillia na deťoch, Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky, ako aj Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. Títo vyjadrili podporu vyhláseniu Sekcie det-

S Maricou Pirošíkovou

tskej a adolescentnej psychiatrie Slovenskej psychiatrickej spoločnosti a spoločnému vyhláseniu k problematike „syndrómu zavrhnutého rodiča“.

Len pripomínam, že teóriu o syndróme zavrhnutého rodiča vytvoril americký psychiater a psychoanalytik Richard Gardner a definoval ju ako poruchu u detí, ktorá vzniká takmer výlučne v priebehu súdnych sporov o dieťa, ak jeden z rodičov (zvyčajne matka) programuje dieťa k nenávisťi voči druhému rodičovi (zvyčajne otcovi). Dieťa sa potom stáva aktívnym účastníkom a pripojí sa k programujúcemu rodičovi so svojimi vlastnými scenármi očierňovania. Vyhlásenie Sekcie detskej a adolescentnej psychiatrie Slovenskej psychiatrickej spoločnosti upozorňuje na to, že syndróm zavrhnutého rodiča aktuálne nie je oficiálnym psychopatologickým syndrómom, nevyskytuje sa v medicínskej, psychiatrickej syndromológii.

V nadväznosti na sankcie v súvislosti s výkonom práva styku rodiča s maloletým v prípadoch, kedy sa nedarí uskutočniť stretnutie rodiča s dieťaťom – kde je rozumná hranica, kedy takúto sankciu možno uložiť a stretnutie dieťaťa s rodičom vynútiť?

Vo všeobecnosti platí, že vnútroštátne orgány musia vyvíjať snahu, aby napomohli spolupráci rodičov k výkonu práva styku. Ich povinnosť využiť donucovacie opatrenia však nemôže byť neobmedzená; musia brať ohľad na záujmy, práva a slobody dotknutých osôb a osobitne na najlepší záujem dieťaťa a je-

ho práva, ktoré mu priznáva článok 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Najlepší záujem dieťaťa môže v závislosti na svojej povahe a závažnosti prevážiť nad záujmom rodiča. Európsky súd v tomto ohľade opakovane konštatoval, že článok 8 v žiadnom prípade neoprávňuje rodiča, aby žiadal prijatie takých opatrení, ktoré by poškodzovali zdravie a rozvoj dieťaťa (napr. Fiala proti Českej republike, rozsudok z 18. júla 2006, ods. 96). Použitie donucovacích opatrení za účelom výkonu práva styku je v tejto chúlостivej oblasti nežiaduce. Odôvodnené bude iba v prípade zjavne nezákonného konania rodiča, s ktorým dieťa žije (napr. Zavřel proti Českej republike, rozsudok z 18. januára 2007, ods. 52).

Ide o prípady, kedy rodič, s ktorým dieťa žije, aktívne bráni styku druhého rodiča s dieťaťom. Iná je však situácia, kedy rodič, s ktorým dieťa žije, v styku druhého rodiča s dieťaťom aktívne nebráni, avšak dieťa vyslovene styk odmieta. Osobitne

významným je tento aspekt v prípadoch, ak je odmietanie rodiča dieťaťom zapríčinené správaním tohto rodiča, teda ak sa tento rodič nesprával vo vzťahu k dieťaťu vždy vhodne a empaticky (napr. Pedović proti Českej republike, rozsudok z 18. júla 2006, ods. 112). Podľa Európskeho súdu je použitie donucovacích opatrení v takýchto prípadoch kontraproduktívne, a to práve z dôvodu, že môže mať za následok degradáciu vzťahov medzi dieťaťom a neempatickým rodičom (napr. Kapr proti Českej republike, rozhodnutie z 28. marca 2006).

V súvislosti s vyšetrovaním sexuálnych trestných činov ak je obeťou dieťa, aké nedostatky v praxi zaznamenávate z pohľadu dodržania jeho práv zaručených Dohovorom?

Z článku 3 Dohovoru Európsky súd vyvodil povinnosť štátov zabezpečiť, aby jednotlivci podliehajúci ich právomoci neboli vystavení zlému zaobchádzaniu alebo trestom vrátane zlého zaobchádzania zo strany ostatných jednotlivcov. Štát je teda povinný zabezpečiť ochranu dieťaťa pred zneužitím. K porušeniu Dohovoru preto dochádza ak sociálni pracovníci alebo štátne orgány vedeli alebo mali vedieť o tom, že obeť bola vo vážnom ohrození a neurobili potrebné kroky, aby predišli porušeniu práv (pozri napríklad A. proti Spojenému Kráľovstvu rozsudok z 23. septembra 1998). Upozorňujem na to, že pokiaľ je údajným páchatelom násilného alebo sexuálne motivovaného trestného činu jeden z rodičov, potom zabezpečeniu náležitého vyšetre-

S Maricou Pirošíkovou

nia udalostí má byť nápomocný aj občianskoprávny súd, ktorý vydaním neodkladného opatrenia (v minulosti predbežného opatrenia) dočasne zamedzí stretávanie s rodičom, ktorý je údajným páchatel'om. Opačný postoj občianskoprávneho súdu, kedy tento neodkladné opatrenie nenariadi, alebo súdu vyššieho stupňa, ktorý nariadené neodkladné opatrenie zruší odvolávajú sa na prezumpciu neviny údajného páchatel'a, je len ťažko zlučiteľný s vyššie opísanými pozitívnymi záväzkami štátu vyplývajúcimi z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. Dieťa sa tak vystaví nielen riziku ďalšieho ponížujúceho zaobchádzania, ale môže to podstatne sťažiť vyšetrovanie prípadu.

Bohužiaľ v praxi slovenských súdov sa vyskytuje aj takýto reštriktívny prístup. Bežne sa potom stáva, že dieťa odmieta styk s údajným páchatel'om realizovať, pričom tento následne úspešne podáva žiadosti o nútený výkon rozhodnutia, či trestné oznámenia na matku za trestný čin marenia výkonu úradného rozhodnutia, ktorá je následne zaň aj odsúdená.

Ďalej upozorňujem na to, že pokiaľ ide o vyšetrovanie sexuálnych trestných činov, špeciálne ak je obeťou dieťa, je potrebné prijať osobitné opatrenia na jeho ochranu v trestnom konaní, a preto je v takýchto prípadoch v zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva možné použiť v konaní pred súdom ako dôkaz aj výpovede z prípravného konania.

Aby však nedošlo k poru-

šení práv obhajoby do takej miery, že by to malo za následok porušenie článku 6 ods. 3 písm. a) Dohovoru, je potrebné aby jej už v tomto štádiu konania bolo umožnené položiť poškodenému trestným činom otázky, napr. tým, že sa na výsluchu zúčastní advokát obvineného, alebo aby obhajoba mohla položiť otázky nepriamo – prostredníctvom vyšetrovateľa alebo psychológa. S poukazom na vyššie uvedené musí prokurátor ako nositeľ dôkazného bremena zabezpečiť, aby bol výsluch svedka mladšieho ako 18 rokov (najmä v prípade ak sa jedná o dôležitého svedka obžaloby) vykonaný v právnom konaní postupom podľa § 135 Trestného poriadku tak, aby bol použiteľný v konaní pred súdom.

Rezervy, pokiaľ ide o Slovenskú republiku, zaznamenávam aj pokiaľ ide o vedenie výsluchu maloletých vrátane zriaďovania a využívania špeciálnych výsluchových miestností určených na vykonávanie úkonov s deťmi, v zastupovaní maloletého ako poškodeného v trestnom konaní, či pri nariadovaní znaleckého dokazovania.

Zostaňte ešte pri problematike spomenutej v predošlej otázke – aké otázky sú považované za nevhodné v rámci znaleckého dokazovania trestných činov sexuálneho zneužívania páchaného na deťoch?

Pokiaľ ide o túto problematiku, sociálni pracovníci, vyšetrovatelia, prokurátori, ako aj sudcovia, by sa mali oboznámiť zároveň s možnosťami a limitami znaleckého posudzovania v

danej oblasti.

V praxi sa často objavujú aj zle naformulované otázky kladené znalcom. Za nevhodnú (a pritom veľmi frekventovanú) možno považovať predovšetkým otázku, či dieťa trpí symptómami traumy a otázku, či podozrivý rodič trpí sexuálnou deviáciou.

Neprimeranosť prvej otázky spočíva v tom, že až 40 percent obetí sexuálneho zneužívania je asymptomatických a ďalších 30 percent obetí vykazuje len málo symptómov. Neprimeranosť druhej otázky vyplýva zo skutočnosti, že výskyt pedofílie u jedincov, ktorí sa dopúšťajú sexuálnej trestnej činnosti na deťoch, je približne 50 percent. Nenájdenie diagnózy sexuálnej deviácie teda nie je dôkazom toho, že daný jedinec sa nedopustil nelegálnych sexuálnych aktivít.

Aj vzhľadom na uvedené som zorganizovala 11. júla 2016 odborné stretnutie na tému „Znalecká činnosť v súvislosti s rozhodovaním o maloletých“. Témou diskusie boli nielen najčastejšie chyby pri kladení otázok znalcom pri rozhodovaní o maloletých, ale aj chyby, ktorých sa dopúšťajú znalci pri vyhotovovaní znaleckých posudkov o maloletých, ako aj o potrebe vytvorenia objektívnych štandardov pri vyhotovovaní znaleckých posudkov o maloletých.

Lenka Bogárová

Ondrej Škvarka

Najvyšší súd
Slovenskej republiky

Porovnávacia reklama vo svetle rozhodnutí SDEÚ

Andrea Moravčíková

Oblasť reklamy je v európskom práve oblasťou relatívne dôkladne regulovanou, a to najmä s ohľadom na vývoj ochrany spotrebiteľa a na praktiky, ktoré sa ruka v ruke s technickým vývojom v súťaži objavujú. Vynaliezavosť podnikateľských subjektov si vyžaduje aj legislatívnu reakciu, jej dôsledkom je potreba aplikácie novej právnej úpravy súdmi, pričom na interpretáciu európskej normy treba prihliadať s poznaním judikatúry Súdneho dvora EÚ. Čo sa týka porovnávacjej reklamy, tu priamo v rozhodnutí vo veci Pippig Augentoptik (C-44/01) Súdny dvor EÚ vyslovil, že vzhľadom na úplnosť komunitárnej právnej úpravy podmienok prípustnosti porovnávacjej reklamy a zákonnosti porovnávacjej reklamy, musí sa táto reklama v celej Európskej únii posudzovať výlučne vo svetle kritérií určených komunitárnym zákonodarcom. Aplikácia národných predpisov, upravujúcich prísnejšie podmienky prípustnosti porovnávacjej reklamy na úrovni formy a obsahu porovnania, nie je možná.¹

Pre oblasť nekalej súťaže a regulácie reklamy sú podstatnými úprava vychádzajúca zo smernice Rady z 10. septembra 1984 č. 84/450/EHS, o aproximácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení členských štátov týkajúcich sa klamlivej reklamy² (ďalej len „smernica o klamlivej a porovnávacjej reklame“) a smernica Európskeho parlamentu a Rady z 11. mája 2005 č. 2005/29/ES, o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady č.

84/450/EHS, smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 97/7/ES, č. 98/27/ES a č. 2002/65/ES a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (ďalej len „smernica o nekalých obchodných praktikách“). Smernica o nekalých obchodných praktikách v sebe inkorporuje aj základnú úpravu porovnávacjej reklamy.

Okrem možných súkromnoprávných postupov proti nekalosúťažným konaniam nájdeme v právnej úprave niekoľko ďalších prístupov k reklame, dokonca niekoľko jej samostatných definícií pre účely toho – ktorého zákona. Úprava verejnoprávna je nezávislá na úprave nekalej súťaže v Obchodnom zákonníku a v podstate každý z predpisov pracuje s vlastným pojmovým vymedzením jednotlivých konaní či subjektov a v zásade je možné podľa nich postupovať len v súlade s administratívno-právnou zodpovednosťou.

Porovnávacia reklama

V našej národnej právnej úprave nájdeme úpravu porovnávacjej reklamy len v kategórii verejnoprávnej úpravy ako administratívno-právneho deliktu a ako doplnenie v definícii zľahčovania podľa ust. § 50 Obchodného zákonníka (ďalej „OBZ“), avšak bez odkazu na definíciu v zákone o reklame. Z uvedeného vyplýva, že ak dôjde k nekalej porovnávacjej reklame, v oblasti súkromného práva si môže dotknutá osoba uplatniť nároky len pri preukázaní porušenia generálnej klauzuly podľa ust. § 44 ods. 1 alebo pri naplnení § 50 ods. 2 OBZ. V praxi dochádza aj

k situáciám, kedy nie je možné uplatniť verejnoprávnú sankciu a podľa zákona o reklame bude porovnávacia reklama dovolená, avšak v oblasti súkromného práva budú splnené podmienky pre reprobáciu konania v rámci ochrany pred nekalosúťažným konaním (čo taktiež môže platiť opačne).

Napríklad v rozhodnutí Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1ObdoV 84/2007 nachádzame interpretáciu vzťahu právnej úpravy nekalej súťaže k regulácii reklamy zákonom o reklame. Najvyšší súd tu zaujal názor, že pre posúdenie, či zo strany odporcu išlo alebo nešlo o nekalosúťažné konanie, je vhodné za určitých okolností aplikovať i ustanovenia zákona č. 147/2001 Z. z. o reklame. V zmysle § 4 ods. 2 písm. b) zákona o reklame výkladom a contrario dospel k záveru, že porovnávacia reklama nie je prípustná, pokiaľ konkrétne, typické, podstatné a overiteľné vlastnosti produktov neporovnáva objektívne³ (pozri ďalej rozhodnutie vo veci Lidl Belgium, C-356/04).

Podľa zákona o reklame č. 147/2001 Z. z. porovnávacou reklamou je reklama, ktorá priamo alebo nepriamo označuje iného súťažiteľa alebo jeho produkty. Zákon v § 4 ustanovuje podmienky, kedy je porovnávacia reklama prípustná:

- porovnáva tovary, služby alebo nehnuteľnosti, ktoré uspokojujú rovnaké potreby alebo sú určené na rovnaký účel,
- objektívne porovnáva jednu alebo viac konkrétnych, typických, podstatných a overiteľných vlastností tovarov, služieb

Porovnávacia reklama vo svetle rozhodnutí SDEÚ

Andrea Moravčíková

alebo nehnuteľností, vrátane ich ceny; pri tovaroch s označením pôvodu porovnáva iba tovary s rovnakým označením,

c) nediskredituje ani nehaní ochranné známky, obchodné mená, ďalšie rozlišovacie znaky, tovary, služby, činnosti alebo okolnosti súťažiteľa,

d) nevyužíva nečestne výhodu dobrého mena ochrannej známky, obchodného mena alebo iných rozlišujúcich znakov súťažiteľa alebo označenie pôvodu konkurenčných produktov,

e) nepredstavuje tovar alebo služby ako napodobeniny alebo kópie tovaru alebo služieb označených chránenou ochrannou známkou alebo obchodným menom,

f) nevyvoláva zámenu medzi obchodníkmi, medzi objednávateľom reklamy a súťažiteľom alebo medzi ochrannými známkami, obchodnými menami, inými rozlišujúcimi znakmi, tovarmi alebo službami objednávateľa reklamy a súťažiteľa,

g) nie je klamlivá podľa § 45 OBZ.

Vybrané rozhodnutia Súdneho dvora EÚ

Pre správnu interpretáciu právnej úpravy porovnávacej reklamy je potrebné poznať rozhodovacu prax Súdneho dvora EÚ. Aj v jeho rozhodnutí Toshiba Europe (C-112/99) sa konštatuje, že cieľom prijatia právnej úpravy porovnávacej reklamy bolo upraviť možnosť využívania komparatívnej reklamy ako nástroja na vyzdvihnutie výhod rôznych porovnateľných výrobkov či služieb, a tým aj na stimulovanie hospodárskej súťaže medzi dodávateľmi tovarov a slu-

žieb a na základe toho sa podmienky prípustnosti porovnávacej reklamy musia interpretovať spôsobom čo najpriaznivejším pre túto reklamu.⁴ Porovnávaciu reklamu smernica o klamlivej a porovnávacej reklame (ďalej aj len „smernica“) definuje relatívne široko v čl. 2 bod 2a ako akúkoľvek reklamu, ktorá explicitne alebo ako samozrejмый dôsledok identifikuje súťažiteľa alebo tovary alebo služby ponúkané súťažiteľom.

Porovnávacia reklama a ochranné známky

Vo veci L'Oréal SA (C-487/07)⁵ Súdny dvor vyslovil k interpretácii článku 5 ods. 1 písm. a) smernice č. 89/104 o ochranných známkach⁶, že táto sa má vykladať v tom zmysle, že majiteľ zapísanej ochrannej známky môže zakázať použitie treťou osobou v porovnávacej reklame, ktorá nespĺňa všetky podmienky prípustnosti uvedené v článku 3a ods. 1 smernice o klamlivej a porovnávacej reklame, označenia zhodného s touto ochrannou známkou pre tovary alebo služby zhodné s tými, pre ktoré bola uvedená ochranná známka zapísaná, a to aj vtedy, ak toto použitie nespôsobuje ujmu základnej funkcie ochrannej známky, ktorou je označovanie pôvodu tovarov alebo služieb, za podmienky, že uvedené použitie spôsobuje ujmu alebo môže spôsobiť ujmu niektorej z ostatných funkcií ochrannej známky.

Článok 3a ods. 1 smernice o klamlivej a porovnávacej reklame (pozn. v kodifikovanom znení smernice je článok 3a s

minimálnymi obmenami obsiahnutý v článku 4, pričom uvádzané rozhodnutia Súdneho dvora EÚ ešte odkazujú na pôvodné znenie v článku 3a)⁷, sa má vykladať v tom zmysle, že inzerent, ktorý v porovnávacej reklame explicitne či implicitne informuje, že tovar, ktorý uvádza na trh, predstavuje imitáciu tovaru označeného všeobecne známou ochrannou známkou, predstavuje „tovary alebo služby ako imitácie alebo kópie“ v zmysle tohto článku 3a ods. 1 písm. h). Prospech dosiahnutý inzerentom vďaka takejto protiprávnej porovnávacej reklame musí byť považovaný za „získaný neoprávnene“ zo všeobecnej známosti tejto ochrannej známky v zmysle uvedeného článku 3a ods. 1 písm. g).

Definícia súťažného vzťahu

Vo veci De Landtsheer Emmanuel SA (C-381/05)⁸ Súd vyslovil, že článok 2 bod 2a smernice o klamlivej a porovnávacej reklame sa má vykladať tak, že o porovnávaciu reklamu môže ísť aj vtedy, ak reklamný odkaz odkazuje na typ výrobkov a nie na určitý podnik alebo na určitý výrobok, pokiaľ je možné identifikovať tento podnik alebo výrobky, ktoré tento podnik ponúka, ako konkrétne sledované uvedeným odkazom. Okolnosť, že ako konkrétne sledované reklamným odkazom možno identifikovať viacero subjektov, ktoré sú v súťaži so zadávateľom reklamy, alebo tovary alebo služby, ktoré títo súťažitelia ponúkajú, je pri uznaní porovnávacej povahy reklamy irelevantná. Existenciu súťažného vzťahu medzi zadávateľom reklamy a

Porovnávacia reklama vo svetle rozhodnutí SDEÚ

Andrea Moravčíková

podnikom, ktorý je identifikovaný v reklamnom odkaze, nemožno zistiť nezávisle od tovarov alebo služieb ponúkaných týmto podnikom.

Na účely určenia existencie súťažného vzťahu je podľa Súdneho dvora vhodné zohľadniť:

- a) súčasný stav trhu a spotrebiteľských zvykov, ako aj možnosť ich vývoja,
- b) časť územia Spoločenstva, na ktorom sa reklama šíri, no bez vylúčenia prípadných účinkov, ktoré môže mať vývoj spotrebiteľských zvykov zistených v iných členských štátoch na predmetný vnútroštátny trh, a
- c) osobitné vlastnosti výrobku, ktorý chce zadávateľ reklamy propagovať, ako aj obraz, ktorý chce o ňom vytvoriť.

Kritériá, na základe ktorých je možné preukázať existenciu súťažného vzťahu v zmysle článku 2 bodu 2a smernice, a kritériá, ktorých cieľom je preveriť, či porovnanie zodpovedá podmienke stanovenej v článku 3a ods. 1 písm. b) tejto smernice, nie sú zhodné.

Súdny dvor ďalej konštatoval, že nie je pravda, že reklama, ktorá odkazuje na typ výrobkov, no neidentifikuje súťažiteľa alebo tovary ponúkané týmto súťažiteľom, je neprípustná z hľadiska článku 3a ods. 1 smernice. Podmienky prípustnosti takejto reklamy sa musia skúmať s prihliadnutím na iné ustanovenia vnútroštátneho práva alebo v prípade potreby práva Spoločenstva, a to nezávisle od skutočnosti, že by to mohlo znamenať nižšiu ochranu spotrebiteľov ale-

bo podnikov súťažiteľov.

Napokon vo vzťahu k porovnávaní výrobkov s označením a bez označenia pôvodu uviedol, že článok 3a ods. 1 písm. f) smernice sa má vykladať tak, že nie je pravda, že by bolo neprípustné akékoľvek porovnanie, ktoré pri výrobkoch bez označenia pôvodu odkazuje na výrobky, ktoré takéto označenie majú.

Porovnávacia reklama a obchodné reťazce

Vo veci Lidl Belgium (C-356/04)⁹ zaujal súdny dvor stanovisko, že podmienka prípustnosti porovnávacej reklamy stanovenej v článku 3a ods. 1 písm. b) smernice sa má vykladať v tom zmysle, že s ňou nie je v rozpore, ak sa porovnávacia reklama vzťahuje hromadne na sortimenty výrobkov bežnej spotreby predávané dvoma konkurenčnými obchodnými reťazcami, pokiaľ obidva tieto sortimenty pozostávajú z jednotlivých výrobkov, ktoré vnímané v pároch individuálne splňajú podmienku porovnateľnosti stanovenú v tomto ustanovení.

Podmienka stanovená v článku 3a ods. 1 písm. c) smernice, že reklama „objektívne porovnáva“ vlastnosti príslušných tovarov, sa má vykladať v tom zmysle, že nevyžaduje, aby v prípade porovnávania cien sortimentu porovnateľných výrobkov bežnej spotreby, ktoré predávajú konkurenčné obchodné reťazce, alebo porovnávania všeobecnej úrovne cien nimi uplatňovaných na dotknutý sortiment porovnateľných výrobkov, ktoré predá-

vajú, boli porovnávané výrobky a ceny tak zadávateľa reklamy, ako aj všetkých ostatných súťažiteľov zahrnutých do porovnania, výslovne a taxatívne vymenované v reklame.

Článok 3a ods. 1 písm. c) smernice sa má vykladať v tom zmysle, že „kontrolovateľnými“ vlastnosťami tovarov, ktoré predávajú dva konkurenčné obchodné reťazce, v zmysle tohto ustanovenia sú:

- ceny týchto tovarov,
- všeobecná úroveň cien uplatňovaných obchodnými reťazcami na ich sortimenty porovnateľných výrobkov a výška ročne dosiahnuteľných úspor spotrebiteľom podľa toho, či nakupuje tieto výrobky prevažne v jednom alebo v inom obchodnom reťazci, pokiaľ sú dotknuté tovary skutočne súčasťou sortimentu porovnateľných výrobkov, na základe ktorých sa určila uvedená všeobecná úroveň cien.

K interpretácii článku 3a ods. 1 písm. c) smernice zaujal stanovisko, že vlastnosť uvedená v porovnávacej reklame spĺňa podmienku kontrolovateľnosti stanovenú v tomto ustanovení, ak zadávateľ reklamy v prípade, že porovnávané údaje, o ktoré sa opiera tvrdenie o určitej vlastnosti, nie sú uvedené v tejto reklame, informuje najmä adresátov tejto reklamy, kde a ako sa môžu s týmito údajmi ľahko oboznámiť, aby skontrolovali ich správnosť, ako aj príslušnú vlastnosť, alebo ak nemajú potrebnú odbornosť, aby ich nechali skontrolovať.

K otázke klamlivosti porovnávacej reklamy zdôrazňujú-

Porovnávací reklama vo svetle rozhodnutí SDEÚ

Andrea Moravčíková

cej nižšiu všeobecnú úroveň cien v súvislosti s článkom 3a ods. 1 písm. a) smernice dospel Súdny dvor k záveru, že porovnávací reklama, ktorá vyzdvihuje nižšiu všeobecnú úroveň cien zadávateľa reklamy vo vzťahu k jeho hlavným súťažiteľom, hoci porovnanie sa vzťahuje na vzorku výrobkov, môže byť klamlivá, ak reklama:

- a) neuvádza, že porovnanie sa týka len tejto vzorky a nie všetkých výrobkov zadávateľa reklamy,
- b) neidentifikuje použité prvky porovnávania alebo neuvádza zdroj informácií, na základe ktorého je možná takáto identifikácia, alebo
- c) obsahuje hromadný odkaz na rozdiel v úsporách, ktoré môže spotrebiteľ dosiahnuť svojimi nákupmi bežnej spotreby prevažne u zadávateľa reklamy než u jeho súťažiteľov, bez konkretizácie všeobecnej úrovne cien uplatňovaných každým týmto súťažiteľom a výšky úspor dosiahnutelných nákupmi prevažne u zadávateľa reklamy a nie u iných súťažiteľov.

bez preukázania zámeru, čo by bolo možné subsumovať pod poškodenie dobrej povesti právnickej osoby podľa ustanovenia § 19b ods. 3 OZ.

Andrea Moravčíková

Najvyšší súd
Slovenskej republiky

Porovnávacie tovarové testy

Za porovnávaciu reklamu nemožno v tomto kontexte považovať tzv. porovnávacie tovarové testy, ktoré sú obvyklou obchodnou praktikou, prirodzene, pokiaľ sú sami o sebe objektívne. Testujúca inštitúcia nesmie byť vedená súťažným zámerom niekoho z účastníkov testu uprednostniť alebo poškodiť, čo by bolo naplnením niektorej zo skutkových podstát nekalej súťaže. Môže dôjsť aj k pochybeniu v testovaní alebo porušení pravidiel objektívneho testovania

Porovnávací reklama vo svetle rozhodnutí SDEÚ

Andrea Moravčíková

Poznámky:

(1) viac pozri Vozár, J.: Právo proti nekalej súťaži. Veda Bratislava 2013, s. 207 a nasl.

(2) kodifikovaná smernicou Európskeho parlamentu a Rady č. 2006/114/ES z 12. decembra 2006

(3) Predmetom sporu bola otázka, či za podstatnú vlastnosť mäsových výrobkov treba považovať ich trvanlivosť. NS SR dovodil, že pri porovnávaní cenových hladín túto vlastnosť je potrebné za podstatnú považovať a nemožno chápať porovnávanie rozdielnych vlastností výrobkov, vzhľadom na zamlčanie rozdielov v ich trvanlivosti odporcom, za objektívne, čo v danom prípade odôvodnilo záver o neprípustnosti porovnávacíj reklamy.

(4) Vozár, J.: Právo proti nekalej súťaži. Veda Bratislava 2013, s. 209

(5) L'Oréal SA, Lancôme parfums et beauté & Cie SNC, Laboratoire Garnier & Cie proti Bellure NV, Malaika Investments Ltd, konajúca pod obchodným menom "Honey pot cosmetic & Perfumery Sales", Starion International Ltd); zdroj ECLI:EU:C:2009:378

(6) Smernica Rady 89/104/EHS z 21. decembra 1988 o aproximácii právnych predpisov členských štátov v oblasti ochranných známok (Ú. v. ES L 40, 1989, s. 1) v čl. 5 bod 1 písm. a) uvádza: „Zapísaná ochranná známka dáva svojmu majiteľovi výlučné práva. Majiteľ bude mať právo zabrániť všetkým tretím stranám, ktoré nemajú jeho súhlas, aby v obchodnom styku používali akékoľvek označenie, ktoré je zhodné s ochrannou známkou pre tovary alebo služby, ktoré sú zhodné s tými, pre ktoré je ochranná známka zapísaná.“

(7) Článok 3a ods. 1 smernice stanovuje:

„Porovnávací reklama, čo sa porovnávaní týka, sa povoľuje, ak sú splnené tieto podmienky:

a) nie je klamlivá podľa článkov 2 ods. 2, 3 a 7 ods. 1;

d) nespôsobuje zmätok trhu medzi inzerentom a súťažiteľom alebo medzi ochrannými známkami, obchodnými názvami, inými identifikačnými označeniami, tovarmi a službami inzerenta a súťažiťa;

e) nediskredituje ani neočierňuje ochranné známky, obchodné názvy, ďalšie identifikačné označenia, tovary, služby, činnosti alebo okolnosti súťažiťa;

g) nevyužíva nečestnú výhodu dobrého mena ochrannej známky, obchodného názvu alebo iných identifikačných označení súťažiťa alebo označenie pôvodu konkurenčných produktov;

h) nepredstavuje tovary alebo služby ako imitácie alebo kópie tovarov alebo služieb označených chránenou ochrannou známkou alebo obchodným názvom.“

Podľa kodifikovaného znenia (smernicou č. 2006/114/ES z 12. decembra 2006) v čl. 4 sa aktuálne uvádza:

„Porovnávací reklama, pokiaľ ide o porovnávanie, je povolená, ak sú splnené tieto podmienky:

a) nie je klamlivá v zmysle článkov 2 písm. b), 3 a 8 ods. 1 tejto smernice alebo článkov 6 a 7 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES z 11. mája 2005 o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu (smernica o nekalých obchodných praktikách);

b) porovnáva tovary alebo služby, ktoré uspokojujú rovnaké potreby alebo sú určené na ten istý účel;

c) objektívne porovnáva jednu alebo viac podstatných, dôležitých, overiteľných a reprezentatívnych vlastností týchto tovarov a služieb, ktoré môžu zahŕňať cenu;

d) nediskredituje ani neočierňuje ochranné známky, obchodné mená, ďalšie rozlišujúce znaky, tovary, služby, činnosti alebo okolnosti súťažiťa;

e) pre produkty s označením pôvodu sa vzťahuje v každom prípade na produkty s rovnakým označením;

f) nevyužíva nečestnú výhodu dobrého mena ochrannej známky, obchodného mena alebo iných rozlišujúcich znakov súťažiťa alebo označenie pôvodu konkurenčných produktov;

g) nepredstavuje tovary alebo služby ako imitácie alebo kópie tovarov alebo služieb označených chránenou ochrannou známkou alebo obchodným menom;

h) nevyvoláva zámenu medzi obchodníkmi, medzi zadávateľom reklamy a súťažiteľom alebo medzi ochrannými známkami, obchodnými menami, inými rozlišujúcimi znakmi, tovarmi alebo službami zadávateľa reklamy a súťažiťa.

(8) De Landtsheer Emmanuel SA proti Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne, Veuve Clicquot Ponsardin SA); zdroj ECLI:EU:C:2007:230

(9) Lidl Belgium GmbH & Co. KG proti Etablissements Franz Colruyt NV); zdroj ECLI:EU:C:2006:585

Sloboda prejavu na internete

András Sajó

Právnicki, široká verejnosť, a predovšetkým sudcovia, majú tendenciu považovať základné práva ako je sloboda prejavu za samozrejmosť. Právo na slobodu prejavu je považované za individuálne právo, ktorému prináleží ochrana od čias, kedy sú hovorené slovo a znak považované za prejav. Prejav je pojmom v práve presne definovaným. Ako uviedol sudca Holmes v roku 1919: „to však neznamená, že prvý dodatok zakladá imunitu pre akékoľvek použitie jazyka.“ Miera ochrany vyjadrenia, ktoré spadá do právnej kategórie prejavu, je v Spojených štátoch takmer absolútna a v Európe podlieha určitým obmedzeniam. Avšak aj v podmienkach Európy musia byť dané závažné dôvody na obmedzenie politického prejavu zo strany vlády. Aspoň dúfam, že takýto je európsky štandard. Sloboda prejavu nie je chránená len v prípadoch, kedy spôsobuje presne vymedzenú, viac či menej skutočnú škodu. Takto si ju predstavujú zástancovia slobody prejavu.

Pokiaľ je právo na slobodu prejavu spoločensky a právne uznané, dôvody akceptácie tohto princípu sa skúmajú málokedy. Je to vyhovujúce, nakoľko sa tak možno vyhnúť zdĺhavej a náročnej analýze ďalších záujmov, ktoré musia byť vzaté do úvahy. Samozrejme, zostáva tu stále priestor na prehodnocovanie - pripísanie väčšieho alebo menšieho významu iným právam. K tomu niekedy dochádza, keď je priradený väčší význam právam na ochranu osobnosti v záujme presadenia hodnoty, ktorá je v súčasnej spoločnosti stavaná na piedestál, a to princípu ľudskej

dôstojnosti.

Právo na slobodu prejavu ako právo, ktoré by malo požívať zvýšenú mieru ochrany, je často spochybňované. Jedným z dôvodov je odpor k prejavom na internete. Zdá sa, že aspoň v niektorých kruhoch prestávajú byť internet a sociálne siete v takej obľube, akej sa tešili.

Podobnej výzve čelila sloboda prejavu pred päťdesiatimi rokmi, keď bolo spustené komerčné vysielanie. Odchýlenie sa od platných noriem a štandardov práva na slobodu prejavu bolo ospravedlňované prostredníctvom rôznych právnych stanovísk. Jedno z nich sa zakladalo na tvrdení, že vysielanie je licencovaná aktivita, ktorá predstavuje synchronnú správu pre veľké publikum a má priamy emocionálny efekt. V prípade televízie má táto správa aj silu, ktorou pôsobia vizuálne obrazy. Tieto majú údajne nekontrolovateľný vplyv na myseľ a správanie.

Dnes čelíme inej, a pravdepodobne zásadnejšej výzve, ktorej pôvodcom je internet a sociálne médiá. Tie umožňujú, aby bežná súkromná komunikácia zasiahla širšie publikum, a to často pôsobením vizuálneho efektu, ktorý vyvolávajú obrazy. Táto civilizačná výzva núti aj sudcu a neochotného zákonodarcu ísť hlbšie za premisu, podľa ktorej sloboda prejavu predstavuje základné individuálne právo. Ľudia poznačení zvýšenou mierou senzitivity voči prejavom na internete sú práve tými, ktorí princíp slobody prejavu prehodnocujú. Táto senzitivita ľudí,

ktorí boli poškodení prejavom na internete alebo v sociálnych médiách, ich privádza k tomu, aby si všímali a evidovali podobné prípady negatívneho dopadu slobody prejavu na ľudskú integritu. Proces prehodnocovania sa tak spúšťa na plné otáčky.

Tí jedinci, ktorí majú záujem na zvýšení miery cenzúry v prejavoch na internete, vnímajú internet ako unikátny priestor, kde výskyt rizika a vznik škôd nie je ničím ojedinelým. Martha Nussbaum píše: „Pre internet je charakteristické, že ide o akýsi mikrokozmos, v ktorom môže dôjsť k pretvoreniu hodnôt. Osoba, ktorá bola slobodná, šťastná a nezávislá môže kvôli nemu upadnúť do zatratenia, byť umlčovaná a týraná vždy a všade.“ Danielle Keats Citron vykresľuje problém nasledovne: „Dnešné kybernetické útoky sú paralelou k anonymnému pranierovaniu zo strany rozhnevaných davov, ktoré sa zhromažďujú, šikanujú a utláčajú zraniteľné osoby, ktoré bolo realitou v minulosti.“

Neviazaný prejav tak bežný na internete sa nijako v priebehu času nezmenil. Jazyk takýchto prejavov sa používa v baroch, je vulgárny, sexuálne motivovaný, má nízku komunikačnú hodnotu a pravdivý je iba v obmedzenej miere. Uvedené skutočnosti však samy osebe nie sú impulzom na právny zásah vo svete, ktorý sa zakladá na princípoch slobody. V takomto oplzlom prejave nájdeme mnoho extrémov: osobné antipatie sú vyjadrené slovami ako „idiot“ a „háved“. V rámci spoločenskej konvencie (aspoň pokiaľ ide o túto „krčmovú“ úroveň) nie sú

Sloboda prejavu na internete

András Sajó

tieto prejavy považované za fakty ani rasistické útoky s výnimkou osobitných okolností, kedy tieto slová ústia do verbálneho útoku.

Averziu možno vyjadriť aj slovami ako „nech skape“ alebo „zabil/a by som ho.“ Za normálnych okolností nie sú takéto vyjadrenia považované za podnecovanie k násiliu. Niektorí opatrni ľudia a sudcovia však berú takéto prejavy vážne. Človek však nemusí čítať filozofické traktáty, aby pochopil rozdiel medzi doslovným významom a zmyslom výpovede hovoriaceho. Ak je však hovoriaci uzročený s tým, že adresát vezme takéto vyjadrenie vážne a bude sa podľa neho správať, možno voči rečníkovi vyvodiť príslušnú zodpovednosť.

Situácia na internete je trochu odlišná v porovnaní s tou v bare alebo krčme. V prípadoch, kedy je správa dostupná väčšiemu množstvu ľudí, nie je možné vylúčiť, že sa medzi nimi nachádza zopár takých, ktorí by ju brali vážne. Je možné vyvodiť zodpovednosť voči autorovi takéhoto urážlivého príspevku za spôsobenie nebezpečenstva, že takýto človek bude v nadväznosti naň konať? Rovnako sa môže spýtať nasledovnú otázku: Možno vyvodiť zodpovednosť za vady voči výrobcovi automobilov v prípade, ak auto spôsobí nehodu v dôsledku výtlku na vozovke? Bez hlbšieho uvažovania by sme odpovedali, že nie. Ale čo ak sú cesty v danej krajine notoricky známe pre ich nebezpečnosť a výrobca nevybaví vozidlo dostatočne kvalitnými brzdami alebo neprijme iné bez-

pečnostné opatrenia? Nejde práve o takú situáciu, kedy má zákonodarca zhodnotiť súvisiace riziká a uplatniť priemyselné normy v záujme zaistenia bezpečnosti cestnej premávky ako takej? Porovnajme si to so situáciou na internete a zabudnime na okamih na princíp slobody prejavu. Ak si predstavíme veľký počet takýchto šialencov čakajúcich na stimul (ktorí majú navyše k dispozícii kontakt na cieľ svojho útoku), potom sa regulačný zásah javí ako rozumný. Pri analýze rizík by sme nemali zabúdať na vplyv zvoleného reštriktívneho opatrenia, jeho vonkajšie účinky nevynímajúc.

Vráťme sa však k celkovému dopadu tzv. krčmových či barových vyjadrení na skupiny, a to predovšetkým na tie zraniteľné. Masové útoky majú systémové účinky. Má to za následok udržiavanie stereotypov a vytváranie atmosféry sociálneho útla-ku vo vzťahu k zraniteľným skupinám, čo môže viesť k podporovaniu agresívneho správania voči identifikovateľným skupinám. Takýto prístup je nežiaduci, avšak jedným z najnebezpečnejších zo všetkých takýchto extrémnych názorov je rasizmus.

V zásade je jednoduché odlíšiť „zlých ľudí“ na základe ich správ. Ale rozlišovanie tzv. „nesprávnych názorov“ je v rozpore so všetkými zásadami ktoré boli rozpracované v rámci doktríny slobody prejavu vo vzťahu k diskriminácii na základe obsahu (omylnosť, vládna predpojatnosť, zaujatosť vyplývajúca z nepopulárnosti). Existuje však neodmysliteľné riziko, že regulácia obsahu v porovnaní s regu-

láciou na základe skutočných následkov prejavu, bude potláčať nepopulárne názory a verejná diskusia bude zmanipulovaná pôsobením nátlaku namiesto schopnosti presviedčať. (Turner Broadcast proti FCC 114 S. Ct. 2445, 2458 (1994).

Ochrana obsahu alebo diskriminácia jedného alebo niekoľkých menšinových názorov, a to bez ohľadu nato, či takáto menšina alebo samotný názor vzbudzuje všeobecné nesympatie, by bola v rozpore s Kantovou logikou: väčšinový spravodlivý (konzervatívny) zákonodarca bude namietat kategorický imperatív. Je veľmi zložitá premeniť niečo, čo je neprijemné pre jednu z menšín, do podoby všeobecného zákona. Regulácia obsahu je navyše sebazničujúca: pokiaľ vylúčite jeden názor, nič nebráni iným, aby vylúčili aj vaše spravodlivé názory, ak sa raz stanete menšinou.

Ako je možné, že politické špičky sa zdajú byť pripravené prijať tieto myšlienky v záujme „nového paternalizmu“? Tento nový paternalizmus sa opiera o kognitívne vedy namiesto tradičných argumentov v prospech solidarity a sociálneho štátu. Najznámejším odkazom na takúto formu paternalizmu je učenie Johna Stuarta Milla, ktorý povedal, že „právo na slobodu prejavu nie je pre deti“.

Je treba mať na pamäti, že tento neurovedou zamorený paternalizmus spravodlivého myslenia musí čeliť základnej námietke konštitucionalizmu, a síce, že politické inštitúcie sú v zásade produktom ľudí na rov-

Sloboda prejavu na internete

András Sajó

nakej intelligenčnej úrovni, ktorí sú schopní samostatne myslieť. Politická vláda je vládou intelektuálne spôsobilých a nezávislých jedincov pre jedincov, ktorí sú rovnako intelektuálne spôsobilí a nezávislí. Závery založené na skutočných kognitívnych obmedzeniach ľudí by mali byť prijaté len na podklade základnej premisy, podľa ktorej majú všetci ľudia a priori rovnakú kognitívnu schopnosť: nepochybne sme omylní a niekedy sa dopúšťame iracionálnych myšlienok, krátkozrakosti a sebaklamu, ale to nesmie zmeniť vyššie uvedený základný predpoklad. Ľudská omylnosť nás môže (dokonca by mala) viesť k úvahám o obozretnosti s ohľadom na škodu, ktorá môže byť spôsobená iným. Táto situácia sa však líši od systému, ktorý predpokladá existenciu závažného a nadmerného rizika vzniku ujmy na internete z dôvodu neobmedzeného prejavovania tej najhoršej ľudskej povahy a sloboda prejavu prestáva byť jednoznačným východiskovým bodom.

Existuje faktor, ktorý stavia právo na slobodu prejavu do popredia. Je výsledkom sociálno-kultúrneho vývoja a vyvoláva dojem, že obmedzenie slobody prejavu je vierohodné a atraktívne pre verejnosť. Týmto faktorom je stále rastúci kult osobnej senzitivity. Táto senzitivita a súvisiaca zraniteľnosť, spolu s rastúcim strachom pred teroristickou propagandou, sa navzájom posilňujú. Záujem držiteľov moci vyháňať sa kritike je len ďalšou prísadou tohto potenciálne smrtiaceho koktailu. Z obavy, že internetová propaganda navádza vzdelaných mladých ľudí k

radikalizácii v podobe náboženského terorizmu, spoločnosť začína presadzovať skutočnosť, že tradičné odôvodnenia práva na slobodu prejavu zlyhali, a že už nie sú ani vznešeným klamstvom schopným zachovať dôstojnú spoločnosť. Tento strach je potom skombinovaný s potrebou ochrany osobnej senzitivity pred útokmi, a to s podporou režimov, ktorých záujmom je potláčať kritiku. V danom štádiu už potreba demokratického zmýšľania viac neodôvodňuje právo na slobodu prejavu, a to z jednoduchého dôvodu. Takéto uvažovanie predstavuje len oxymoron, pretože (aspoň z tohto pohľadu) ľudia už prestali byť samostatne zmýšľajúcimi tvormi, ktoré sú schopné takého spôsobu sebayjadrenia, aký je potrebný na zriadenie republiky s rozumnými občanmi.

Keď zlyhajú tradičné odôvodnenia, neexistuje už žiadne opodstatnenie na obmedzovanie chápania škody ako prirodzeného limitu prejavu. Po prelomení pomyselného kúzla a narušení posvätnosti slobody prejavu by mali v rámci regulácie dominovať racionálne úvahy. Neexistuje nič, čo by odôvodňovalo akékoľvek zvýhodnenie rečníka. Čo je však potrebné je lepší regulačný orgán, ktorý by nezneužíval vládu alebo iné zložky moci, ktorým bola zverená ochrana verejnosti. Napokon, ak môžeme veriť vláde, že nás ochráni pred zdravotnými rizikami prostredníctvom liekovej politiky, prečo by sme jej nemali veriť, pokiaľ ide o zabezpečenie prostredia, v ktorom obťažovanie a nelichotivé vyjadrenia nie sú bežnými javmi? Kto chce byť obťažovaný

znepokojujúcimi prejavmi, ktoré nás môžu nasmerovať proti vládnym zložkám? Takýto nesúhlas by nás priviedol iba do problémov. Je potrebné, aby sme boli chránení pred takýmito pascami.

Dokonca aj na americkej akademickej pôde, kde stále prevláda silný názor za (relatívne) neobmedzené právo na slobodu prejavu na internete, začínajú významní akademici zaujímať názory v prospech jeho regulácie.

Brian Leiter používa pojem kybernetická stoka („cybercesspools“) na označenie internetových stránok, ktoré sa „venujú celkom alebo sčasti ponížovaniu, obťažovaniu a potupovaniu jednotlivcov“. Na podporu rôznych metód na elimináciu urážlivej komunikácie na internete čerpajú vedci z feministickej teórie, z literatúry s nenávisťným prejavom, z jazykových teórií, zo sociálnej psychológie a z iných neprávnych oblastí. Títo vedci tvrdia, že ujmy spojené s nenávisťným prejavom na internete a obťažovaním odôvodňujú ďalší zásah, a to aj v prípade, ak by mal takýto zásah neprimeraný dopad.

Ujmy spojené s prejavom na internete zahŕňajú psychologickú tieseň, stratu fyzickej bezpečnosti, stratu ekonomických a sociálnych príležitostí, a napokon stratu súkromia. Konzervatívna cenzúra však zachádza ešte ďalej. Na zdôraznenie ujmy spôsobenej širšej verejnosti dochádza údajne prostredníctvom prejavu na internete k šíreniu nepravdivých informácií, k podpore extrémizmu a podpore alebo

Sloboda prejavu na internete

András Sajó

ospravedlňovaniu diskriminácie a násilia. Vedci tiež upozorňujú na faktory, v dôsledku ktorých internet ešte umocňuje tieto škody. Anonymita, rozširovanie, trvalosť a obmedzené možnosti na únik zo situácií, v ktorých dochádza k obťažovaniu, prinášajú vysvetlenie, prečo „sú účinky nežiaduceho osočovania na internete potenciálne ešte škodlivejšie a dlhodobejšie ako obťažovanie v skutočnom živote.“

Na tomto mieste je však nevyhnutné odlíšiť prípady, v ktorých hrozí skutočná škoda. Ide o situácie, v ktorých dochádza k zverejneniu adresy trvalého pobytu osoby, čísla jej sociálneho poistenia alebo súkromných fotografií alebo o prípady, v ktorých majú hrozby násilím jasný cieľ, a kde existuje vážne riziko, že takéto hrozby budú naplnené. Online útoky môžu značne poškodiť jednotlivca, a to aj napriek absencii fyzického kontaktu, pretože anonymní jednotlivci sa môžu dostať k súkromným informáciám, môžu sa vydávať za niekoho iného, získať prístup k bankovým účtom alebo informáciám o úverovej schopnosti, blokať internetové služby a pod. V takýchto prípadoch zohrávajú kľúčovú úlohu pri ochrane osobnej bezpečnosti orgány presadzovania práva. Najväčším problémom v súčasnosti nie je ani tak „neregulovaný internet“, ale ľahostajnosť zo strany orgánov presadzovania práva vo vzťahu k rozlíšeniu medzi skutočnými hrozbami a internetovými „krčmovými prejavmi“. Praktické ťažkosti pri presadzovaní práva však neodôvodňujú odklon od zásady, že prejav by mal byť cenzurovaný.

Nanešťastie takéto ťažkosti prispievajú k útokom na slobodu prejavu zo strany tých akademikov, ktorí presadzujú myšlienku, aby internetová regulácia výrazne presahovala prípady skutočnej škody. Vedci skúmajú účinky takéhoto prejavu, ktoré zahŕňajú šírenie nepravdivých informácií, podnecovanie skupinovej nenávisti, či vytváranie prostredia, v ktorom je akceptované a podnecované násilie voči ženám a menšinám. V danom kontexte môže byť ujma definovaná v širšom zmysle slova ako: „séria konaní, ktoré jednotlivo nie sú škodlivé, a môžu spôsobiť skôr poškodenie záujmov skupiny ako identifikovateľného jednotlivca.“ Tento pohľad pripisuje prejavu veľkú silu, a to nielen ako prostriedku na prenos myšlienok a informácií, ale aj ako (vo svojej podstate) aktu moci, násilia a diskriminácie.

Uvedená názorová vetva považuje útočné prejavy na internete za prejav „nízkej hodnoty“ nehodný ochrany. Takéto znehodnotenie prejavu podporuje nárast cenzúry a obmedzuje slobodu niektorých prínosných prejavov. Leiter vo svojej poslednej rozpracovanej publikácii Prípád proti slobode prejavu (The Case Against Free Speech) vyhlasuje, že „väčšina neštandardných vyjadrení, do ktorých sa ľudia púšťajú, je bezvýznamných a svet by bol lepším miestom, ak by ani neboli vyslovené. Internet je konečným potvrdením tejto pravdy.“ Hoci títo vedci posudzujú neprimeraný dopad, ktorý môže mať regulácia internetu, predpokladajú, že je možné rozlíšiť medzi vysoko a nízko hodnotnými prejavmi spô-

sobom, ktorý nebude nadmieru obmedzovať prínosné vyjadrenia.

Preto lepším riešením ako presadzovať najmenej obmedzujúce prostriedky ochrany pred skutočnými hrozbami, títo akademici navrhujú zaviesť takú úpravu, ktorá ochráni ľudí pred ujmou v dôsledku zásahu do ich dôstojnosti (a pred nebezpečenstvom, že dôjde k narušeniu ich senzitivity), ako aj pred skutočnými škodami. „Reformátori“ navrhujú použitie právnej úpravy súčasných súkromných deliktov; zavedenie prostriedkov nápravy porušenia občianskych práv; aplikáciu trestného práva; použitie modelu autorskoprávnej ochrany; a zníženie (alebo úplné odstránenie) anonymity a imunity prevádzkovateľov internetových stránok. Pri každom z týchto návrhov však musíme mať na pamäti, že hoci môžu pomôcť pri znížení hrozieb násilia, na druhej strane dajú cenzorom prostriedky na umlčanie rôznych druhov nepopulárnych prejavov.

Odkiaľ pochádza tá sociálno-kultúrna potreba vyhľadávať a zveličovať prípady obťažovania na internete? Pri odpovedi na túto otázku by sme chceli spomenúť najmä jeden element, a tým je zvýšená osobná senzitivita. Táto je spojená s kultom citlivosti v reakcii na zraniteľnosť a kultúru hľadania obetí v súčasnej spoločnosti. Citlivosťou máme na mysli zvýšený ohľad na dopad prejavu na publikum, pričom sa berie do úvahy a význam sa pripisuje osobným pocitom, ktoré prejav vyvoláva.

Kult citlivosti nadraduje

Sloboda prejavu na internete

András Sajó

ochranu zraniteľnosti nad ostatné práva a slobody. V záujme zaistiť, že nikto (predovšetkým žiadny z členov tradične zraniteľných skupín) nebude čeliť útokom na svoju vieru alebo identitu, sa od vlád očakáva, že budú prejavy cenzurovať. „Reštriktívny výklad slobody prejavu dáva citlivé témy ... do popredia ... Dotknutá osoba určuje, čo to vlastne tá senzitivita je, keďže napokon práve ona ju sama pociťuje.”

Existujúci zvýšený ohľad na senzitivitu verejnosti je zjavný z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva týkajúcej sa slobody prejavu. Vo veci Otto-Preminger proti Rakúsku súd konštatoval, že:

„Možno sa oprávnene domnievať, že rešpektovanie náboženského cítenia veriacich, ako ho zaručuje článok 9, je porušené provokatívnym zobrazovaním predmetov náboženského uctievania. Takéto zobrazovanie sa môže považovať za zlomyseľné porušenie ducha tolerancie, ktorý takisto charakterizuje demokratickú spoločnosť. (§ 47)“

Tým, že sa spoločnosť stala vnímavejšou voči aspektu zraniteľnosti sa táto senzitivita stala mimo náboženskej sféry predmetom obáv. Táto citlivosť sa stala základom na demonštrovanie zraniteľnosti. Tento náhľad veľmi dobre rezonuje s konceptom spravodlivosti, podľa ktorého zraniteľnosť je záležitosťou hľadania obetí v minulosti. Nie je tajomstvom, že došlo k odstráneniu mnohých spôsobov nesp spravodlivého zaobchádzania, ako je prenasledovanie na zákla-

de rasy alebo mentálneho postihnutia, ktoré boli predmetom štrukturálnych predsudkov. V dôsledku požívania týchto práv majú jednotlivci (dokonca aj takí, ktorí nie sú členmi tradične a preukázateľne znevýhodnených skupín) osobný záujem na tom, aby sa prezentovali ako zraniteľní a poškodení. Tento záujem je ešte posilnený v narcistickej kultúre, ktorá je živnou pôdou pre pestovanie prvkov narcizmu.

Kult senzitivity a strach pred útokmi vedie k cenzurovaniu seba samého a vyžaduje zásah zo strany vlády. Riziko, že vláda prekročí rozumnú mieru takéhoto zásahu, ktorá je nevyhnutná na predídenie vzniku skutočnej škody, je ešte umocnené na internete, kde je rozsah útočných prejavov obrovský, a kde je hranica medzi neškodným prejavom a vznikom ujmy veľmi tenká. Kým zástancovia regulácie internetového prejavu upozorňujú na prípady, v ktorých došlo k vážnemu porušeniu práv, využívajú strach pred tým, že sa takéto prípady zopakujú, na presadenie ešte rozsiahlejšej cenzúry. Takáto cenzúra chráni nielen pred násilím, krádežou a pod., a pred ujmou pri zásahu do dôstojnosti, ale aj pred vznikom väčších škôd v dôsledku urážlivých komentárov na internete. Nie je ani potrebné zdôrazniť, že zvýšená ochrana dôstojnosti a reputácie má odrádzať od kritiky politikov a iných verejných činiteľov.

Pri hľadaní vyváženej odpovede na tieto nepopierateľne praktické problémy musíme mať na pamäti, že za súčasnou vysokou úrovňou ochrany slobody

prejavu stojí cielená sociálna koncepcia. Dôsledná ochrana slobody prejavu pramení z predpokladu, že systém nemôže existovať bez slobodnej komunikácie.

Sloboda prejavu si vyžaduje zvýšenú mieru ochrany z dôvodu dôležitosti vzniku nápadov a udržiavania sociálnej komunikácie. Ak by k nemu bolo pristupované ako k akýmkoľvek iným produktom, bolo by bránené vzniku nových nápadov. Toto je, okrem iných, jedným z dôvodov, prečo sloboda prejavu stojí na strane rečníka, a nie na strane publika. Z pohľadu ochrany senzitivity však majú prednosť po-city publika.

Raz bolo povedané, že zaručenie silného práva na slobodu prejavu je predpokladom pre tú najlepšiu výmenu názorov a myšlienok. Z mnohých dôvodov sme naklonení tomu, že toto vyjadrenie je pravdivé. Priestory, v ktorých bola komunikácia nejakým spôsobom obmedzená, ako sú napríklad školské triedy a súdne siete, boli vždy považované za akési výnimky. Diskusné fóra evidentne do tejto kategórie nespádajú.

Kvôli špecifickej povahe komunikácie na internete niektorí podporujú odstránenie online anonymity a zvýšenie transparentnosti. Takéto názory majú nepochybne svoj racionálny základ, ale ak spoločnosť raz prijme diktát emócií, ba dokonca pocitov, ktoré sú výsledkom urážlivého prejavu, stratí schopnosť stať sa tolerantnou spoločnosťou. Umožnenie útočnej komunikácie pomáha pri kontrole

Sloboda prejavu na internete

András Sajó

intolerancie. Zákonodarstvo by nemalo podporovať kultúrny narcizmus akceptovaním formujúcich sa štandardov neistoty.

Zveriť štátu do rúk dôveru, že bude v prípadoch nesúhlasu vykonávať cenzúru benevolentne, a to bez ohľadu nato, aká je úroveň dôvery spoločnosti voči štátu, bude vždy riskantnou záležitosťou. Základným predpokladom je, že kvôli ľahkosti, s akou môže dôjsť k ovplyvneniu ľudskej mysle, musíme veriť v správnosť ochranných opatrení vlády.

Dobromyseľní internetoví cenzori sú znepokojení týmto alarmujúcim fenoménom, ale bojujú len voči akejsi chimére. V protiklade k premise, že prejav je chránený, pretože je prejavom slobody jednotlivca (alebo dokonca jeho slobodnej vôle), a preto v skutočnosti nepredstavuje právo, ktoré požíva vyššiu mieru ochrany, stojí princíp, podľa ktorého sloboda prejavu je chránená ako sociálna inštitúcia, a to z dôvodu jej inštitucionálneho prínosu k udržiavaniu liberálneho a tolerantného sociálnemu poriadku.

András Sajó

Európsky súd pre ľudské práva

Nadácia Urgenda v. Holandsko

Alexandra Horváthová

Povinnosť štátu proaktívne ochraňovať životné prostredie a jeho zodpovednosť za nečinnosť

Abstrakt

Haagsky okresný súd zaviazal dňa 24. júna 2015 holandskú vládu, aby výrazne posilnila svoj boj proti klimatickým zmenám a uložil jej povinnosť do roku 2020 znížiť emisie CO₂ o 25% v porovnaní s úrovňou z roku 1990, a tým navýšenie o 8% s doterajšou vládou politikou Holandska, ktorej cieľom bolo do roku 2020 znížiť emisie CO₂ len o 17%. Žalobcom v predmetnej veci bola mimovládna organizácia Urgenda, zaoberajúca sa ochranou životného prostredia. Tá podala proti vláde občianskoprávnú žalobu, v ktorej subsumovala globálne otepľovanie pod porušovanie ľudských práv a žiadala, aby súd zaviazal holandskú vládu urobiť viac v boji proti klimatickým zmenám. Uvedené rozhodnutie nie je zatiaľ právoplatné, nakoľko holandská vláda podala proti nemu odvolanie. Stručná analýza tohto rozsudku sa zameriava na postavenie navrhovateľa, petit žaloby a rozhodnutie súdu na základe národného, európskeho ako aj medzinárodného práva.

Kľúčové slová

- ochrana životného prostredia
- ochrana ľudských práv
- právo Európskej únie
- zodpovednosť štátu za nečinnosť
- Zmluva o fungovaní Európskej únie
- Európsky dohovor o ľudských právach
- medzinárodné právo

Súčasný stav a vývoj klimatických súdnych sporov

Globálne otepľovanie a klimatické zmeny sú vnímané a pociťované každým z nás. V dnešnej dobe už skoro nikto nespochybňuje, že naša planéta sa otepľuje a mení svoj charakter. No i napriek tejto všeobecnej znalosti a uvedomovaniu si, že globálne otepľovanie predstavuje reálnu hrozbu pre ľudstvo a jeho existenciu, napriek naliehavým výzvam vedcov ako aj ekonómov, sú štáty ochotné prijímať politické a legislatívne kroky na zníženie ich národných CO₂ emisií len vo veľmi obmedzenej miere. A tak sa národné ako aj medzinárodné neziskové organizácie a environmentálne skupiny snažia bojovať proti tomuto laxnému prístupu štátov a ich zástupcov, a to vo forme občianskoprávných či administratívnych žalôb.

S odkazom na prieskum vykonaný Sabin centrom pre klimatické zmeny, bolo v júli 2014 identifikovaných 173 súdnych sporov týkajúcich sa klimatických zmien, ktoré sa viedli mimo Spojených štátov amerických,¹ a z ktorých bolo 159 smerovaných priamo proti samotným štátom. Najväčšiu skupinu z uvedených žalôb (107) tvorili žaloby týkajúce sa využívania pôdy, plánovania, stavebných povolení a emisií.² Je dôležité si uvedomiť, že iniciovanie žalôb proti vládam, prípadne ich ministerstvám je predovšetkým formou kontroly nad výkonnou mocou a súdy zo svojej povahy majú povinnosť napomáhať a vykonávať túto kontrolu, a to dôsledne. V uvedených prípadoch sa dá

povedať, že súdy by mali svojou činnosťou prispieť k zvýšeniu dozoru a k prinúteniu vládnych orgánov a národných agentúr, aby proaktívne svojou činnosťou prispievali k ochrane životného prostredia. V súvislosti s bojom proti klimatickým zmenám, by národné agentúry mali započítavať emisie skleníkových plynov do svojich štatistík a kalkulácií, používať uvedené kalkulácie pri udeľovaní povolení a licencií, a aktívne aplikovať opatrenia na znižovanie emisií pri svojej činnosti.³ V jednom z prvotných kľúčových prípadov Massachusetts v. Environmental Protection Agency,⁴ Najvyšší súd Spojených štátov amerických rozhodol, že zákon o čistom vzduchu (Clean Air Act) dáva agentúre na ochranu životného prostredia nielen právomoc regulovať emisie skleníkových plynov, ale hlavne povinnosť. Súd následne zaviazal agentúru na ochranu životného prostredia, aby v budúcnosti v konkrétnych prípadoch, v prípade zníženej regulácie uvedených emisií poskytl odôvodnené vysvetlenie.⁵

Ak sa pozrieme na skúsenosti z iných krajín sveta, tak klimatické prípadne vo všeobecnosti environmentálne súdne spory predstavovali právny nástroj, prostredníctvom ktorého sa organizácie chrániace životné prostredie snažili primäť vlády a ich verejné inštitúcie k vyššiemu dozoru a aktívnejšiemu prístupu v prípade regulácie emisií skleníkových plynov. Tieto súdne spory sa vo väčšine prípadov opierali o zodpovednostné teórie občianskeho práva, administratívnu deliktuálnu zodpovednosť (tort law), rušenie verejného po-

Nadácia Urgenda v. Holandsko

Alexandra Horváthová

riadku (public nuisance) či prípadne o nebanlivosť (negligence).⁶ Vo väčšine prípadov tieto súdne spory končili zamietnutím už po predbežnom prejednaní, avšak prelom v klimatických súdnych sporoch nastal práve v Holandsku, vo veci Urgenda.

Okolnosti prípadu

Urgenda, ktorej názov predstavuje skratku pre „urgentná agenda“ (urgent agenda) bola založená v roku 2008 na pôde holandského výskumného ústavu pre zmenu na Erasmus Univerzite v Rotterdame. V inštitúcii, ktorá sa zameriava na transformáciu k spoločnosti s udržateľným rozvojom.⁷ Urgenda zastrešuje občanov z rôznych oblastí spoločnosti, či už z podnikateľskej sféry, vedeckých inštitúcií ako aj vládnych a mimovládnych organizácií. Urgenda sa podieľa na vývoji plánov a opatrení na predchádzanie klimatickým zmenám.

Urgenda dňa 12. novembra 2012 zaslala holandskému predsedovi vlády list, v ktorom žiadala, aby sa štát zaviazal znížiť emisie CO₂ v Holandsku o 40% do roku 2020 v porovnaní s hodnotami z roku 1990. Na tento list odpovedal štátny tajomník pre infraštruktúru a životné prostredie v liste zo dňa 11. decembra, v ktorom okrem iného uviedol nasledovné: „Zdieľam s vami vaše obavy z nedostatku adekvátnej medzinárodnej činnosti ako aj vaše obavy, že tak rozsah tohto problému ako aj jeho naliehavosť nie sú dostatočne pokryté vo verejnej debate... Najdôležitejšou vecou je, aby sme

nakoniec prijali široko podporovaný politický rámec, ktorý povedie k dostatočnému pôsobeniu na zníženie emisií CO₂ do roku 2050 na hodnoty, ktoré nebudú presahovať 80-95%.“⁸

Napriek uvedenej korešpondencii, v ktorej obe strany zdieľali svoje znepokojenie z vývoja globálneho otepľovania a klimatických zmien, holandská vláda ponechala hodnoty CO₂ emisií do roku 2020 na úrovni 17%. Z toho titulu, Urgenda podala proti Holandsku, presnejšie proti Ministerstvu infraštruktúry a životného prostredia (ďalej len „Ministerstvo“) žalobu. K svojej žalobe Urgenda pripojila aj niekoľko medzinárodných dohôd, správ a dokumentov,⁹ ktoré analyzujú súčasný stav globálneho otepľovania a jednoznačne vzbudzujú znepokojenie zo súčasných hodnôt a z nastoleného trendu. V uvedených dokumentoch ich autori vyjadrujú nutnosť obmedzenia nárastu priemernej teploty do 2°C v porovnaní s hodnotami pred industriálnej revolúcie. Avšak na dosiahnutie tejto limity, musia štáty značne znížiť hodnoty antropogénnych emisií skleníkových plynov. Existujúce štúdie pritom definujú nutnú redukciu od 40 do 70% do roku 2050, v porovnaní s hodnotami v roku 2010.¹⁰

Ak sa pozrieme na vývoj akým Európska únia, vrátane Holandska, pristupovali k určaniu „vhodnej“ hodnoty zníženia CO₂ emisií, tak spočiatku Európska únia určila zníženie CO₂ emisií o 30% do roku 2020 v porovnaní s rokom 1990.¹¹ Avšak po uskutočnení Kodanskej konferencie o klimatických zme-

nách v roku 2009, sa Európska únia rozhodla použiť hodnotu 30% ako stimul na zvýšenie politickej vôle nielen v EÚ, ale aj v globálnom merítke na obdobie po roku 2012.¹² A tak, do roku 2020 sa Európska únia zaviazala znížiť hodnoty CO₂ emisií len o 20% (naproti pôvodných 30 %) v porovnaní s hodnotami v roku 1990, pričom uviedla, že ak „sa i ostatné rozvinuté krajiny zaviazu k porovnateľnému zníženiu emisií, pričom i rozvojové krajiny prispejú primerane podľa svojho podielu a svojich schopností“¹³ tak aj Európska únia bude po roku 2020 ďalej znižovať emisie. Je pritom na zváženie, či pri stanovení znižovania hodnôt emisií CO₂ a teda odvrátení ďalšieho zhoršovania klimatickej zmeny, Európska únia vychádzala z existujúceho výskumu alebo jej rozhodnutie bolo v zásadnej miere ovplyvnené politickými a možnými negatívnymi ekonomickými dopadmi, ktoré prevládli nad tými ekologickými. Na základe uvedeného Európskeho rozhodnutia o znížení hodnôt emisií CO₂ z 30% na 20%, aj Holandsko zmenilo svoj cieľ v roku 2010 z pôvodných 30% na 20%.¹⁴

A tak, 20. novembra 2013, holandská nadácia Urgenda, spolu s ďalšími 886 holandskými občanmi, podala žalobu proti Holandsku za nedostatočné zmierňovanie klimatickej zmeny.

Aktívna vecná legitímácia

Ako prvá sa naskytá otázka aktívnej vecnej legitímácie nadácie Urgenda. Článok 305a v 3. knihe holandského občianske-

Nadácia Urgenda v. Holandsko

Alexandra Horváthová

ho zákonníka stanovuje,¹⁵ že ak nadácia alebo združenie s úplnou spôsobilosťou na právne úkony chráni určité záujmy, ktoré bližšie špecifikuje vo svojich stanovách, môže podať žalobu na ochranu podobných záujmov aj iných osôb. Článok 3:305b ďalej uvádza, že nadácia alebo združenie môže podať žalobu až potom, čo bolo vynaložené dostatočné úsilie na dosiahnutie zmieri so žalovaným. Táto podmienka bola naplnená, a to hore uvedenou korešpondenciou medzi Urgendou a Ministerstvom.

V samotnom konaní pred súdom Holandsko nepopieralo, že holandský občiansky zákonník poskytuje nadáciám aktívnu vecnú legitímáciu v prípade, kedy zastupujú záujmy súčasnej generácie holandských občanov, avšak Holandsko argumentovalo, že Urgenda nemá aktívnu vecnú legitímáciu na zastupovanie práv a záujmov súčasných či budúcich generácií občanov iných krajín.¹⁶ S prihliadnutím na tento argument, sa súd priklonil na stranu Urgendy, nakoľko článok 2 Stanov Urgendy poukazuje na skutočnosť, že agenda Urgendy sa nezaobera výlučne len záujmami Holandska, ale sa usiluje o udržateľný rozvoj celej spoločnosti.¹⁷ Súd bol toho názoru, že pojem „trvalo udržateľný rozvoj spoločnosti“ má vo svojej podstate globálny rozmer a Urgenda sa tým pádom usiluje „o ochranu záujmov, ktoré svojou povahou prekračujú národný charakter.“¹⁸ Rovnako nakoľko koncept „udržateľného rozvoja“ má medzigeneračný charakter, súd rozhodol, že Urgenda zastupuje záujmy nielen súčasnej, ale aj budúcich generácií na bezpeč-

né a zdravé životné prostredie.

A tak, s odkazom na Stanovy Urgendy, ktoré sa priamo dovolávajú ochrany záujmov a práv budúcich generácií ako aj záujmov jednotlivcov žijúcich mimo územia Holandska na udržateľný rozvoj, súd rozhodol, že Urgenda má aktívnu vecnú legitímáciu podať žalobu na ochranu záujmov a práv týchto osôb.¹⁹

Petit žaloby

Z hľadiska hmotnoprávného obsahu žaloby, petit žaloby znel na vyjadrenie zodpovednosti Holandska za nedostatočné zmiernenie klimatických zmien.²⁰

Žalobcovia sa vo svojom návrhu zamerali na rýchlosť znižovania CO2 emisie do roku 2020, tvrdiac protiprávne konanie Holandska za ustanovenie nižších hodnôt emisií – menej ako 25 – 40% - ako boli odporúčané v prílohe č. 1 v Dohode z Kankúnu. Urgenda uviedla nasledovné tvrdenia vo svojej žalobe:

- a) Holandsko nespĺnilo svoju povinnosť chrániť a zlepšovať životné prostredie krajiny a kvalitu života v zmysle článku 21 holandskej ústavy;²¹
- b) Článok 2 (právo na život) a článok 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv (EDLP) ukladajú Holandsku povinnosť, aby prijala opatrenia na zabezpečenie uvedených práv, ktoré sú ohrozené zmenou klimatických podmienok na Zemi;
- c) Holandsko ručí povinnosťou

starostlivosti Urgende ako aj zvyšku holandskej spoločnosti, ktorej porušenie je rozporom článku 6:162 holandského občianskeho zákonníka.²²

Rozhodnutie

Rozsudok vo veci Urgenda je rozsiahly a detailný. Má 58 strán a rozoberá nielen súčasné klimatické trendy, ale hlavne sa zaoberá analýzou medzinárodných a národných dokumentov, pričom samotné rozhodnutie je skôr politickým ako právnym. Táto časť článku prierezovo rozoberá rozhodnutie Haagskeho súdu s ohľadom na petit žaloby.

Vo veci porušenia článku 21 holandskej ústavy, súd začal svoju analýzu s premisou, že za účelom rozhodnutia, či štát vykonáva dostatočnú starostlivosť (due care) pri svojej súčasnej klimatickej politike, diskrečná právomoc štátu musí byť taktiež zohľadnená.²³ Avšak, súd rovnako zdôraznil, že ani diskrečná právomoc štátu nie je neobmedzená. A tak, ako je v tomto prípade, kedy existuje vysoké riziko nebezpečenstva zmeny klímy so závažnými život ohrozujúcimi následkami pre človeka a životné prostredie, má štát povinnosť chrániť svojich občanov pred takýmto nebezpečenstvom a použiť pritom všetky vhodné a účinné opatrenia. Otázkou však zostáva, čo súd zdôrazňuje, ktoré z opatrení sú vhodné a účinné za daných okolností.²⁴ Súd zároveň odmietol argument štátu, že svoju úlohu spĺňa náležite. V závere svojej analýzy, namiesto toho, aby súd jednoznačne posúdil, či štát porušil článok 21 holandskej ústavy, súd odporučil vláde de-

Nadácia Urgenda v. Holandsko

Alexandra Horváthová

monštratívne také kroky, ktoré by mala uskutočniť na riešenie zmeny klímy za účelom plnenia si svojej povinnosti chrániť životné prostredie v Holandsku.

V druhom bode svojej žaloby, Urgenda najskôr namietala všeobecne porušenie medzinárodného a európskeho práva. Túto časť analyzoval súd v najväčšom rozsahu. Súd poznamenal, že Holandsko podpísalo a ratifikovalo Rámcový dohovor OSN o zmene klímy a Kjótsky protokol. Rovnako Holandsko schválilo akčný plán z Bali, dohodu z Kankúnu či rozhodnutie z Durbanu, v ktorom sa strany Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy dohodli na uzavretí právne záväznej dohody o zmene klímy do roku 2015. Tieto rozhodnutia predstavujú dôležité míľniky vo vývoji medzinárodného právneho rámca upravujúceho zmenu klimatického prostredia a Urgenda sa vo svojom žalobnom návrhu opierala práve o tieto právne nástroje. Tvrdila, že svojím správaním Holandsko uvedené dohody, ktorých je signatárom porušilo.

Rovnako Urgenda argumentovala skutočnosťou, že Holandsko schválilo – podpisom dohody z Kankúnu – cieľ znížiť emisie CO₂ o 25-40% pod úroveň z roku 1990 do roku 2020 a 80-95% do roku 2050. Prijatím zníženého percentuálneho rámca (len 17%), ktoré bolo odvodené od politického rozhodnutia Európskej únie, spôsobilo Holandsko ujmu svojmu životnému prostrediu, súčasným a budúcim generáciám v Holandsku ako aj v zahraničí. V súvislosti s daným tvrdením, sa Urgenda odvolávala

na princíp „no harm“ („nie na ujmu“) používaný v medzinárodnom práve, ktorý ustanovuje, že žiaden štát nemá právo používať svoje územie takým spôsobom, ktorým by spôsobil značné škody iným štátom. Súd s ohľadom na uvedené argumenty Urgendy však konštatoval, že aj v prípadoch „kedy štát poruší jeden zo svojich záväzkov voči jednému či viacerým krajinám, to neznamená, že koná nezákonne proti Urgende.“²⁵

S ohľadom na články 2 a 8 EDEP, súd najskôr skúmal, či Urgenda spadá pod definíciu „obete“ podľa článku 34 EDEP. Táto definícia sa opiera o rozsiahlu judikatúru ESĽP, ktorá ustanovuje, že priamou obeťou je osoba, ktorá je priamo ovplyvnená porušením EDEP a je schopná demonštrovať, že údajné porušenie malo na neho/ňu špecifický efekt.²⁶ Vo výnimočných prípadoch, ESĽP pripúšťa žaloby aj zo strán „nepriamych obetí“ – tých osôb, ktoré sú príbuzní priamych obetí (matka, manželka alebo brat obete). Avšak aj v tých prípadoch ESĽP skúma existenciu skutočných obetí porušenia EDEP. S ohľadom na uvedené, súd v Haagu skonštatoval, že Urgenda nespadá pod žiadnu z uvedených definícií pre účely porušenia článku 2 a 8 EDEP.²⁷ Následne sa už posúdením, či Holandsko porušilo uvedené ustanovenia EDEP nezaoberal.

Záverom súd analyzoval porušenie článku 6:162 holandského občianskeho zákonníka, v zmysle ktorého civilný delikt (tort) je porušením práva niekoho iného (nárok) a kona-

ním alebo opomenutím, ktorým sa porušila povinnosť ustanovená zákonom alebo to, čo sa nepísaným zákonom považuje za primerané sociálne správanie, a to vždy v tých prípadoch, kedy neexistuje žiadne ospravedlnenie pre toto správanie.²⁸ Súd skúmal, či v prvom rade existuje právo žalobcu, či došlo k porušeniu tohto práva a či toto porušenie bolo ospravedlniteľné. Súd v rozhodnutí uviedol, že právo Urgendy a ostatných žalobcov na zdravé životné prostredie existuje a že Holandsko, vzhľadom na závažnosť dopadov klimatických zmien má povinnosť starostlivosti (duty of care) a povinnosť prijať opatrenia na zmiernenie týchto negatívnych dopadov.²⁹ Rovnako súd uviedol, že so súčasným politickým rámcom – v hodnote 17% - štát nespĺňa požadovanú normu, ktorá bola ustanovená na základe najnovších vedeckých poznatkov.³⁰

Ďalej uviedol, že jediným ospravedlňujúcim dôvodom nedodržania odporúčaných noriem by bolo, ak by ich dodržanie bolo tak neúmerne ekonomicky zaťažujúce, že by sa štát musel od uvedených noriem odchyliť, aby sa zabránilo väčšiemu potenciálnemu nebezpečenstvu. Avšak uvedeným štát vo svojom podaní neargumentoval.³¹ A tak, súd následne skonštatoval, že štát prijatím nižšieho cieľu zníženia CO₂ emisií ako o 20% v porovnaní s hodnotami v roku 1990, konal nedbanlivostne, a z toho titulu aj neoprávnene voči Urgende (a tým, ktorých záujmy zastupuje).³² V závere súd zaviazal štát zvýšiť hodnotu zníženia emisií CO₂ o 25% v porovnaní s hodnotami v roku 1990.

Nadácia Urgenda v. Holandsko Alexandra Horváthová

Záverom

Ako bolo uvedené v úvode, tento rozsudok ešte nenadobudol právoplatnosť nakoľko sa voči nemu štát odvolal. Je však potrebné poznamenať, že napriek tomuto odvolaniu štát začal s prijímaním opatrení na dosiahnutie súdom uloženého zníženia emisií CO₂ o 25%, čím jasne preukazuje vážnosť a rešpekt voči súdu a jeho rozhodnutiu. Rovnako je dôležité pripomenúť Oslo zásady týkajúce sa záväzkov voči globálnym klimatickým zmenám,³⁴ ktoré boli pripravené skupinou medzinárodne uznávaných advokátov, profesorov a sudcov z krajín ako je Brazília, Čína, Holandsko, India či Spojené štáty. Oslo zásady stanovujú, že bez ohľadu na existenciu medzinárodných dohôd, majú vlády zákonnú povinnosť aktívne odvracať negatívne dopady klimatických zmien, na základe už existujúceho práva životného prostredia, práva chrániaceho ľudské práva či práva občianskoprávných deliktov. Oslo skupina podporila žalobný návrh Urgendy a rovnako sa aj vyjadrila k podpore ostatných skupín, ktoré prinášajú podobné prípady pred ich národné súdy.

Alexandra Horváthová
Právnická fakulta
Univerzity v Kodani

Nadácia Urgenda v. Holandsko

Alexandra Horváthová

Poznámky:

- (1) Pozri bližšie: SABIN CENTER FOR CLIMATE CHANGE LAW, Non U.S. Climate Litigation Chart, 2–18 (2015), http://web.law.columbia.edu/sites/default/files/microsites/climate-change/nonu.s._litigation_chart_7.23.15.pdf.
- (2) Pozri Meredith Wilensky, “Climate Change in the Courts: An Assessment of Non-U.S. Climate Litigation”, Duke Environmental Law & Policy Forum Vol. XXVI, s. 131 – 179 (2015), strana 151.
- (3) Pozri Brian J. Preston, “The Influence of Climate Change Litigation on Governments and the Private Sector”, Climate Law 485 (2011).
- (4) Massachusetts v. Environmental Protection Agency, 549 U.S. 497 (2007).
- (5) Vid’ vyššie.
- (6) Pozri bližšie American Electric Power Co., Inc., et al., v. Connecticut et al. 131 S.Ct. 2527 (2011), Weaver v. Corcoran and Others (British Columbia Supreme Court, Canada 2015).
- (7) Urgenda vo svojich stanovách používa ako definíciu pojmu “udržateľný rozvoj” definíciu, ktorá sa nachádza v správe z roku 1987, vypracovanej Svetovou komisiou pre životné prostredie a rozvoj, komisiou Organizácie Spojených Národov, správou tiež známou pod menom Brundtland Report. Táto definícia znie nasledovne: “Udržateľný rozvoj je rozvoj, ktorý uspokojuje potreby súčasnosti bez toho, aby bola ohrozená schopnosť budúcich generácií uspokojovať svoje vlastné potreby.” (“Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs”).
- (8) Rozsudok zo dňa 24. 06. 2015, Okresný súd v Haagu, úsek obchodného práva, C/09/456689/HA ZA 13-1396, odsek 2.7. [ďalej len „Rozsudok Urgenda“].
- (9) Pozri napríklad: Správy Medzinárodného panelu pre zmenu klímy (Intergovernmental Panel on Climate Change) AR4/2007; AR5/2013; Správy holandskej hodnotiacej environmentálnej agentúry (The Netherlands Environmental Assessment Agency); výsledky Databázy emisií pre globálny výskum atmosféry (Emissions Database for Global Atmospheric Research); Rámcový dohovor OSN o zmene klímy z roku 1992; Kyótsky protokol z roku 1997; Dohoda z Dohy z roku 2012; Akčný plán z Bali z roku 2007; Dohody z Kankúnu z roku 2010 či Dohody z Durbanu z roku 2011.
- (10) Súhrnná správa Medzinárodného panelu pre zmeny klímy z roku 2014: Príspevok pracovných skupín I, II a III k piatej hodnotiacej správe, str. 20. (IPCC, Climate Change 2014: Synthesis Report: Contribution of Working Groups I, II and III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change).
- (11) Rozsudok Urgenda, odsek 4.29.
- (12) Európska Komisia, tlačová správa: Zmena klímy: Európska únia poukazuje na ciele Európskej únie na zníženie hodnôt emisií v nadväznosti na Kodaňskú dohodu; dostupné online: <http://europa.eu/rapid/press-release_ip-10-97_en.htm>.
- (13) Európska komisia, List adresovaný UNFCCC, Vec: Vyjadrenie súhlasu s Kodaňskou dohodou a predloženie kvantifikovaných znížení hodnôt emisií naskrz celým hospodárstvom; dostupné online: <http://unfccc.int/files/meetings/cop_15/copenhagen_accord/application/pdf/europeanunioncphaccord_app1.pdf>.
- (14) Rozsudok Urgenda, odsek 4.31.V.
- (15) V anglickom jazyku dané ustanovenie znie nasledovne: „A foundation or association with full legal capacity that, according to its articles of association, has the objection to protect specific interests, may bring to court a legal claim that intends to protect similar interests of other persons.“ Dostupné online na: <<http://www.dutchcivillaw.com/civilcodebook033.htm>>.
- (16) Ibid. Odsek 4.5.
- (17) Ibid. Odsek 4.7.
- (18) Ibid.
- (19) Ibid.
- (20) Z pohľadu slovenského právneho poriadku by išlo o žalobu o splnenie povinnosti v zmysle §137 (a) Civilného sporového poriadku č. 160/2015 Z. z.
- (21) Ústava Holandského kráľovstva, článok č. 21 znie: „Malo by byť v záujme verejných orgánov udržať krajinu obývateľnú a zlepšovať životné prostredie.“ (It shall be the concern of the authorities to keep the country habitable and to protect and improve the environment).
- (22) Rozsudok Urgenda, odsek 4.35.
- (23) Ibid. odsek 4.74.
- (24) Ibid. odsek 4.75.
- (25) Ibid. odsek 4.42.
- (26) Pozri bližšie rozhodnutia vo veci Ouardiri v. Switzerland (no. 65840/09) alebo Ligue des Musulmans de Suisse and Others v. Switzerland (no. 66274/09).
- (27) Ibid. Odsek 4.45.
- (28) Pre znenie v anglickom jazyku pozri: <<http://www.dutchcivillaw.com/legislation/dcctitle6633.htm>>.
- (29) Rozsudok, odsek 4.83.
- (30) Ibid. odsek 4.84.
- (31) Ibid. odsek 4.86.
- (32) Ibid. odsek 4.93.
- (33) Ibid. odsek 5.1.
- (34) Pozri bližšie: <<http://globaljustice.macmillan.yale.edu/news/oslo-principles-global-climate-change-obligations>>.

Aktuálne žiadosti o rozhodnutie o predbežných otázkach Súdny dvor Európskej únie

C– 242/16

Garrett Pontes Pedroso

Právna oblasť

súdna spolupráca v občianskych veciach

Pôvod prejudiciálnych otázok

Supremo Tribunal de Justiça
Portugalsko

Položené otázky

Bráni v skutkovom kontexte sporu – zamestnanec je pilotom civilného letectva a činnosť, ktorú vykonáva, sa podľa jeho pracovnej zmluvy vzťahuje na celý európsky vzdušný priestor – niečo určiť „miesta, kde zamestnanec obvykle vykonáva svoju prácu“, a/alebo „miesta, kde naposledy prácu vykonával“, v zmysle článku 19 ods. 2 písm. a) nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000?

V prípade zápornej odpovede, teda ak nič nebráni takému určeniu:

Má/môže sa „miesto, kde zamestnanec obvykle vykonáva svoju prácu“, v zmysle uvedeného ustanovenia práva Spoločenstva vykladať ako letisko, na ktorom je zaparkované lietadlo, ktoré má zamestnanec riadiť a na ktorom sa začína prvý let jeho pracovnej doby?

A/alebo sa má/môže vykladať ako miesto, ktoré zmluvné strany označili ako gateway airport (vstupné letisko), z ktorého bol zamestnanec prepravený na letisko, kde bolo zaparkované lietadlo, ktoré mal riadiť, a na ktoré sa potom vrátil?

A/alebo to má/môže byť miesto registrácie lietadiel, ktoré

zamestnanec riadil?

A/alebo to má/môže byť miesto, z ktorého zamestnanec dostával pokyny, oznámenia a informácie o letoch, rôznych aspektoch jeho pracovného pomeru so žalovanou a o postupe, ktorý viedol k zániku jeho pracovného pomeru?

Má/môže sa „miesto, kde naposledy prácu vykonával“, v zmysle uvedeného ustanovenia práva EÚ vykladať ako letisko, na ktorom bolo zaparkované posledné lietadlo, ktoré zamestnanec riadil pred zánikom jeho pracovného pomeru?

A/alebo sa má/môže vykladať ako miesto, ktoré zmluvné strany označili ako gateway airport (vstupné letisko), z ktorého bol zamestnanec naposledy prepravený pred zánikom jeho pracovného pomeru na letisko, na ktorom bolo zaparkované lietadlo, ktoré mal riadiť, a na ktoré sa potom vrátil?

Možno v skutkovom kontexte sporu vykladať slovné spojenie „prevádzkareň, ktorá zamestnanca najala“, v zmysle článku 19 ods. 2 písm. b) nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 ako „prevádzkové ústredie“ podniku, ktorý je uvedený ako zamestnávateľ v pracovnej zmluve uzavretej so zamestnancom, kde dochádza k prijímaniu pilotov do zamestnania (na základe prijatia a spracovania príslušných žiadostí) a kde piloti absolvujú úvodné a doplnkové školenia, aj keď toto „prevádzkové ústredie“ vykonáva svoju činnosť a má sídlo v inom podniku, ktorý je

právne nezávislý od prvého uvedeného podniku, hoci oba podniky patria do tej istej ekonomickej skupiny?

Možno v skutkovom kontexte sporu vykladať slovné spojenia „ústredie riadenia“ alebo „hlavná prevádzkareň“ v zmysle článku 60 ods. 1 písm. b) a c) nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 ako „prevádzkové ústredie“ podniku, ktorý je uvedený ako zamestnávateľ v pracovnej zmluve uzavretej so zamestnancom, kde sa monitorujú všetky aspekty jeho činnosti (od monitoringu údržby, letov, plánovania po prevádzku, údržbu a obsluhu lietadiel a pozemné činnosti a catering) a z ktorého sa pilotom poskytujú všetky pokyny, a kde piloti absolvujú úvodné a doplnkové školenia, kde sa riešia otázky týkajúce sa ľudských zdrojov a konať disciplinárne zasadnutia a podávajú sťažnosti, aj keď toto „prevádzkové ústredie“ vykonáva svoju činnosť a má sídlo v inom podniku, ktorý je právne nezávislý od prvého uvedeného podniku, hoci podniky patria do tej istej ekonomickej skupiny?

Má sa citovaný článok 19 ods. 2 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 s prihliadnutím na znenie odôvodnenia 13 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000, v ktorom sa uvádza, že v oblasti poistenia, spotrebiteľských zmlúv a pracovnoprávných vzťahov by slabší účastník mal byť chránený normami právomoci, ktoré lepšie chránia jeho záujmy než všeobecné normy právomoci, vykladať priaznivejšie pre zamestnanca?

Aktuálne žiadosti o rozhodnutie o predbežných otázkach Súdny dvor Európskej únie

C– 4/16

J. D.

Právna oblasť

životné prostredie

Pôvod prejudiciálnych otázok

Sąd Apelacyjny w Warszawie
Poľsko

Položené otázky

Má sa pod pojmom vodná energia ako energia z obnoviteľných zdrojov energie použitým v článku 2 písm. a) v spojení s článkom 5 ods. 3 a odôvodnením 30 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/28/ES z 23. apríla 2009 o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov energie rozumieť výlučne energia vyrobená vo vodných elektrárnach využitím spádu vnútrozemských povrchových vôd, medziiným spádu vodných tokov, alebo aj taká energia, ktorá bola vyrobená vo vodnej elektrárni umiestnenej na odtokoch priemyselných odpadových vôd iného podniku (ktorá nie je prečerpávacou vodnou elektrárnou ani prietokovou vodnou elektrárnou s čerpacou funkciou)?

C– 1/16

Abanca Corporación Bancaria

Právna oblasť

ochrana spotrebiteľa

Pôvod prejudiciálnych otázok

Audiencia Provincial de La Coruña, Španielsko

Položené otázky

Možno články 6 a 7 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách vykladať v tom zmysle, že reštituč-

né nároky vyplývajúce z určenia neplatnosti podmienky stanovujúcej minimálnu úrokovú sadzbu uvedenej v zmluve o úvere z dôvodu nekalej povahy tejto podmienky nemajú spätnú účinnosť od dátumu uzavretia zmluvy, ale až od neskoršieho dátumu?

Je kritérium dobrej viery dotknutých osôb, ktoré slúži ako základ na obmedzenie spätnej účinnosti vyplývajúcej z určenia neplatnosti podmienky z dôvodu jej nekalej povahy, autonómny pojem práva Únie, ktorý majú všetky členské štáty vykladať jednotne?

V prípade kladnej odpovede na predchádzajúcu otázku, aké predpoklady treba zohľadniť pri určovaní existencie dobrej viery dotknutých osôb?

V každom prípade, je v súlade s článkami 6 a 7 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 výklad pojmu dobrá viera dotknutých osôb v tom zmysle, že predajca alebo dodávateľ, ktorý pri uzatváraní zmluvy spôsobil nedostatok transparentnosti, ktorý mal za následok nekalú povahu podmienky, mohol konať v dobrej viere?

Je v súlade s článkami 6 a 7 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 výklad pojmu dobrá viera dotknutých osôb v tom zmysle, že dobrú vieru predajcu alebo dodávateľa možno posudzovať abstraktne, alebo ju naopak treba posudzovať so zreteľom na správanie predajcu alebo dodávateľa v súvislosti s uzavretím konkrétnej zmluvy?

Je riziko vážnych ťažkostí,

ktoré slúži ako základ na obmedzenie spätnej účinnosti vyplývajúcej z nekalej podmienky, autonómny pojem práva Únie, ktorý majú všetky členské štáty vykladať jednotne?

V prípade kladnej odpovede na predchádzajúcu otázku, aké kritériá sa majú vziať do úvahy?

V každom prípade, je v súlade s článkami 6 a 7 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993, ak sa pri posudzovaní rizika vážnych ťažkostí zohľadňujú iba riziká, ktoré môže vzniknúť predajcovi alebo dodávateľovi, alebo sa má vziať do úvahy aj škoda, ktorú utrpia spotrebitelia v dôsledku toho, že im nebudú v plnej výške vrátené sumy zaplatené na základe podmienky stanovujúcej minimálnu úrokovú sadzbu?

Má sa riziko vážneho narušenia hospodárskeho verejného poriadku v prípade podania individuálnej žaloby spotrebiteľom v súlade s článkami 6 a 7 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 posudzovať len so zreteľom na hospodárske dôsledky tejto konkrétnej žaloby, alebo so zreteľom na hospodárske dôsledky, ktoré by vyplynuli z potenciálneho podania individuálnej žaloby veľkým počtom spotrebiteľov?

C– 151/16

Vakarų Baltijos laivų statykla

Právna oblasť

dane, energetika

Pôvod prejudiciálnych otázok

Lietuvos vyriausiosios administra-

Aktuálne žiadosti o rozhodnutie o predbežných otázkach Súdny dvor Európskej únie

cinis teismas, Litva

Položené otázky

Má sa článok 14 ods. 1 písm. c) smernice Rady 2003/96/ES z 27. októbra 2003 o reštrukturalizácii právneho rámca spoločenstva pre zdaňovanie energetických výrobkov a elektriny, naposledy zmenenej a doplnenej smernicou Rady 2004/75/ES z 29. apríla 2004, vykladať v tom zmysle, že spotrebná daň nemôže byť uložená na dodávky energetických výrobkov za okolností, o aké ide v prejednávanej veci, keď je palivo dodané na použitie pri plavbe v rámci vôd (Európskej únie) s cieľom plavby lode, bez priamej odplaty, s vlastným pohonom z miesta, kde bola postavená, do prístavu v inom členskom štáte, aby sa na ňu na prvý komerčný náklad?

Bráni článok 14 ods. 1 písm. c) smernice 2003/96 ustanoveniam vnútroštátnych právnych predpisov členských štátov uplatniteľným v prejednávanej veci, ktoré bránia oslobodeniu od dane stanovenému v tomto ustanovení, v prípade, že dodanie energetických výrobkov bolo uskutočnené v rozpore s podmienkami stanovenými členským štátom, a to aj napriek tomu, že dodanie spĺňa základné podmienky pre uplatnenie oslobodenia stanovené v článku 14 ods. 1 písm. c) smernice 2003/96?

C– 102/16
Vaditrans

Právna oblasť
sociálna politika

Pôvod prejudiciálnych otázok

Raad van State, Belgicko

Položené otázky

Má sa článok 8 ods. 6 a 8 nariadenia vykladať v tom zmysle, že doby pravidelného týždenného odpočinku v zmysle článku 8 ods. 6 tohto nariadenia sa nesmú čerpať vo vozidle?

V prípade kladnej odpovede na prvú prejudiciálnu otázku: Je článok 8 ods. 6 a 8 v spojení s článkom 19 nariadenia č. 561/2006 v tomto prípade v rozpore s trestnoprávnou zásadou zákonnosti, ktorá je zakotvená v článku 49 Charty základných práv Európskej únie, keďže citované ustanovenia nariadenia nestanovujú výslovný zákaz čerpať doby pravidelného týždenného odpočinku v zmysle článku 8 ods. 6 uvedeného nariadenia vo vozidle?

V prípade zápornej odpovede na prvú prejudiciálnu otázku: Dovoľuje nariadenie č. 561/2006 v tomto prípade členským štátom, aby vo svojom vnútroštátnom práve stanovili, že je zakázané čerpať doby pravidelného týždenného odpočinku v zmysle článku 8 ods. 6 uvedeného nariadenia vo vozidle?

C– 99/16
Lahorgue

Právna oblasť
advokácia

Pôvod prejudiciálnych otázok
Tribunal de grande instance de Lyon, Francúzsko

Položené otázky

Je odopretie prístupu do schránky Dátovej privátnej vir-

tuálnej siete pre advokátov (RPVA) advokátovi, ktorý je riadne zapísaný v zozname advokátskej komory pôsobiacej v jednom členskom štáte, v ktorom chce vykonávať povolanie advokáta ako samostatne zárobkovo činná osoba, v rozpore s článkom 4 smernice č. 77/24/EHS z dôvodu, že predstavuje diskriminačné opatrenie, ktoré by mohlo brániť vo výkone povolania v postavení samostatne zárobkovo činné osoby?

C– 75/16
Menini a Rampanelli

Právna oblasť
ochrana spotrebiteľa

Pôvod prejudiciálnych otázok
Tribunale di Verona
Taliansko

Položené otázky

Má sa článku 3 ods. 2 smernice 2013/11, v časti, kde sa stanovuje, že táto smernica sa uplatňuje „bez toho, aby bola dotknutá smernica 2008/52/ES“, rozumieť v tom zmysle, že týmto ustanovením nie je dotknutá možnosť jednotlivých členských štátov stanoviť povinnú mediáciu iba pre prípady, na ktoré sa smernica 2013/11 nevzťahuje, t. j. prípady podľa článku 2 ods. 2 smernice 2013/11, zmluvné spory vyplývajúce z iných ako z kúpnych zmlúv alebo zmlúv o službách a spory, ktoré sa netýkajú spotrebiteľov?

Má sa článok 1 smernice 2013/11, v časti, v ktorej zaručuje spotrebiteľom možnosť predkladať sťažnosti na obchodníkov príslušným subjektom alternatívneho riešenia sporov, vykladať v

Aktuálne žiadosti o rozhodnutie o predbežných otázkach Súdny dvor Európskej únie

tom zmysle, že toto ustanovenie bráni vnútroštátnemu právnemu predpisu stanovujúcemu pre jeden z prípadov uvedených v článku 2 ods. 1 smernice 2013/11 povinnú mediáciu, a to ako podmienku prípustnosti žaloby podanej následne účastníkom, ktorého možno označiť za spotrebiteľa, a v každom prípade bráni vnútroštátnemu predpisu, ktorý vo vzťahu k spotrebiteľovi, účastníkovi mediácie týkajúcej sa jedného z uvedených sporov, stanovuje povinnosť využiť služby advokáta, vrátane príslušných nákladov, ako aj právo nezúčastniť sa mediácie iba v prípade existencie oprávneného dôvodu?

C– 60/16

Khír Amayry

Právna oblasť
azylová politika

Pôvod prejudiciálnych otázok
Kammarrätten i Stockholm
Švédsko

Položené otázky

Pokiaľ žiadateľ o azyl nie je zaistený v čase, keď zodpovedný členský štát súhlasí s jeho prevzatím, ale je zaistený neskôr – na základe toho, že až vtedy sa usúdi, že existuje značné riziko úteku dotknutej osoby – môže sa šesťtýždňová lehota podľa článku 28 ods. 3 nariadenia č. 604/2013 v takej situácii počítat' odo dňa zaistenia osoby alebo začína plynúť iným dňom, a ak áno, akým?

Bráni článok 28 nariadenia v situácii, keď žiadateľ o azyl nie je zaistený v čase, keď zodpovedný členský štát súhlasí s

jeho prevzatím, uplatneniu vnútroštátnej právnej úpravy, podľa ktorej v Švédsku cudzinec nemôže byť pred výkonom (odovzdania) zaistený po dobu viac ako dvoch mesiacov, pokiaľ neexistujú závažné dôvody na to, aby bol zaistený dlhšie, a pokiaľ také závažné dôvody existujú, cudzinec môže byť zaistený najviac tri mesiace alebo najviac dvanásť mesiacov, ak je pravdepodobné, že výkon rozhodnutia potrvá dlhšie z dôvodu nedostatočnej spolupráce cudzinca, alebo ak sa čaká na získanie potrebných podkladov?

Ak sa konanie o výkone rozhodnutia začne odznova, keď pominie odkladný účinok odvolania alebo preskúmania (porovnaj článok 27 ods. 3), začína plynúť nová šesťtýždňová lehota na uskutočnenie odovzdania, alebo sa musí započítať napríklad počet dní, počas ktorých už osoba bola zaistená po tom, čo zodpovedný členský štát súhlasil s jej prevzatím alebo prijatím späť?

Je relevantná skutočnosť, že žiadateľ o azyl, ktorý podal odvolanie proti rozhodnutiu o odovzdaní, sám nepožiadaval o odklad výkonu rozhodnutia o odovzdaní, kým sa nerozhodlo o odvolaní (porovnaj článok 27 ods. 3 písm. c) a článok 27 ods. 4)?

C– 54/16

Vinyls Italia

Právna oblasť

súdna spolupráca v občianskych veciach

Pôvod prejudiciálnych otázok

Tribunale di Venezia
Taliansko

Položené otázky

Zahŕňa „dôkazné“ bremeno, ktoré podľa článku 13 nariadenia 1346/2000 spočíva na osobe, ktorá mala úžitok z úkonu, ktorý poškodil všetkých veriteľov, a to v súvislosti s návrhom zamietnuť odporovaciu žalobu proti tomuto úkonu podľa ustanovení lex fori concursus, povinnosť vzniesť v zákonnej lehote podľa podmienok procesného práva miesta súdu procesnú námietku v úzkom zmysle, a to v rámci návrhu uplatniť doložku o vyňatí stanovenú nariadením a pri preukázaní existencie dvoch predpokladov, ktoré sa vyžadujú v rovnakom ustanovení?

Možno článok 13 nariadenia 1346/2000 uplatniť v prípade, keď to dotknutý účastník navrhol v priebehu konania, a to aj po uplynutí lehoty na podanie procesných námietok podľa procesného práva miesta súdu, alebo aj z úradnej povinnosti, za predpokladu, že dotknutý účastník konania preukázal, že poškodzujúci úkon podlieha lex causae iného členského štátu, ktorého právo neposkytuje žiadne prostriedky na odporovanie tohto úkonu v danom prípade?

Má sa odkaz na lex causae podľa článku 13 nariadenia 1346/2000 v súvislosti s rozhodnutím, či „toto právo neposkytuje žiadne prostriedky na odporovanie tohto úkonu v danom prípade“ vykladať v tom zmysle, že dotknutý účastník konania je povinný dokázať, že lex causae v danom prípade nestanovuje všeobecným a abstraktným spôso-

Aktuálne žiadosti o rozhodnutie o predbežných otázkach Súdny dvor Európskej únie

bom nijaký prostriedok na odporovanie úkonu, akým je poškodzujúci akt v prejednávanej veci – zaplatenie zmluvného dlhu – alebo v zmysle, že dotknutý účastník musí preukázať, že pokiaľ *lex causae* pripúšťa odporovanie tohto druhu úkonov, nie sú konkrétne splnené potrebné predpoklady – odlišné od podmienok podľa *lex fori concursus* –, aby bolo možné odporovacej žalobe v danej veci vyhovieť?

Možno výnimku podľa článku 13 nariadenia 1346/2000 – s ohľadom na jej zmysel a účel chrániť dobrú vieru účastníkov, pokiaľ ide o stálosť úkonu v súlade s *lex causae* – uplatniť aj v prípade, keď majú zmluvné strany sídlo v rovnakom členskom štáte, ktorého právo sa preto v prípade platobnej neschopnosti jedného z nich pravdepodobne stane *lex fori concursus*, pričom prostredníctvom doložky o voľbe rozhodného práva iného členského štátu zmluvné strany stanovili, že odvolanie vykonávacích úkonov tejto zmluvy je vyňaté z rozsahu pôsobnosti záväzných pravidiel podľa *lex fori concursus*, stanovených v záujme ochrany zásady rovnosti veriteľov, s tým dôsledkom, že v prípade platobnej neschopnosti sa poškodia všetci veritelia?

Má sa článok 1 ods. 1 nariadenia č. 593/2008 vykladať v tom zmysle, že „situácie, v ktorých dochádza k stretu rôznych právnych poriadkov“ zahŕňajú na účel uplatnenia tohto nariadenia aj prípad zmluvy o nájme námornej lode uzatvorenej v členskom štáte spoločnosťami so sídlom v tomto členskom štáte a obsahujúcej doložku o voľbe

rozhodného práva iného členského štátu?

V prípade kladnej odpovede na štvrtú otázku, má sa článok 3 ods. 3 nariadenia č. 593/2008, v súvislosti s článkom 13 nariadenia č. 1346/2000, vykladať tak, že voľba strán, aby zmluva podliehala právu iného členského štátu než je štát, v ktorom sa nachádzajú „všetky ostatné prvky súvisiace so situáciou“, nemá vplyv na uplatnenie kogentných ustanovení práva tohto posledne uvedeného členského štátu, ktoré sa ako *lex fori concursus* vzťahujú na napadnuteľnosť úkonov poškodzujúcich všetkých veriteľov, realizovaných pred platobnou neschopnosťou, čím by malo uvedené ustanovenie prednosť pred doložkou o vyňatí stanovenou v článku 13 nariadenia 1346/2000?

C– 336/15
Unionen

Právna oblasť
sociálna politika

Pôvod prejudiciálnych otázok
Arbetsdomstolen
Švédsko

Položené otázky

Je so smernicou o prevodoch podnikov zlučiteľné, ak sa po uplynutí jedného roka od prevodu podniku pri uplatnení ustanovenia nachádzajúceho sa v kolektívnej zmluve nadobúdateľa, z ktorého vyplýva, že pokiaľ je určitý počet rokov nepretržite odpracovaných u jedného zamestnávateľa podmienkou poskytnutia predĺženej výpovednej doby, nezohľadnia roky odpra-

cované u prevádzateľa, ak zamestnanci podľa zhodného ustanovenia nachádzajúceho sa v kolektívnej zmluve, ktorá platila u prevádzateľa, mali nárok na zohľadnenie týchto odpracovaných rokov?

Samuel Rybníkář
Právnická fakulta
Univerzity Komenského
v Bratislave

Smernica o posilnení určitých aspektov prezumpcie nevinny a práva byť prítomný na konaní pred súdom v trestnom konaní

Prijatá smernica nadväzuje na realizáciu Plánu na posilnenie procesných práv podozrivých alebo obvinených osôb v trestnom konaní z 30. 11. 2009, ktorý sa stal súčasťou Štokholmského programu – otvorená a bezpečná Európa, ktorá slúži občanom a chráni ich zo 4. 5. 2010. Na základe výzvy Európskej rady, aby Komisia podrobnejšie preskúmala aj ďalšie prvky ochrany procesných práv podozrivých a obvinených osôb, popri tých, ktoré už boli predmetom skôr prijatých smerníc EP a Rady č. 2010/64/EÚ z 20. 10. 2010 o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní, č. 2012/13/EÚ z 22. 5. 2012 o práve na informácie v trestnom konaní a č. 2013/48/EÚ z 22. 10. 2013 (skrátene) o práve na prístup k obhajcovi v trestnom konaní, bola vypracovaná a schválená táto smernica, ktorá sa zaoberá určitými aspektmi prezumpcie nevinny (kapitola 2) a práva podozrivej alebo obvinenej osoby byť prítomný na konaní pred súdom (kapitola 3).

Ako vyplýva z bodu 9 a 10 preambuly, jej účelom je zavedením spoločných minimálnych pravidiel ochrany procesných práv podozrivých a obvinených osôb posilniť vzájomnú dôveru členských štátov vo svojej systéme trestného súdnictva, a tým uľahčiť vzájomné uznávanie rozhodnutí v trestných veciach.

Pôsobnosť smernice sa vzťahuje výlučne na fyzické osoby, a to v ktoromkoľvek štádiu trestného konania, dokonca ešte predtým, ako sa od príslušných orgánov prostredníctvom úradného oznámenia alebo iným

spôsobom dozvedia, že sú podozrivé alebo obvinené z trestného činu (čl. 2 a body 12 – 15 preambuly).

Okrem výslovného zakotvenia práva na prezumpciu nevinny (čl. 3) sa členské štáty zaviazali prijať také opatrenia, aby sa vo verejných vyhláseniach orgánov verejnej moci (respektíve v súdnych rozhodnutiach mimo rozhodnutí o vine) takéto osoby neoznačovali za vinné (čl. 4), resp. aby sa nevytváral dojem o ich vine. Pod „verejným vyhlásením“ je treba mať na mysli všetky vyhlásenia, ktoré pochádzajú od orgánu zapojeného do trestného konania alebo od iného orgánu verejnej moci, ako sú ministri a iní verejní činitelia (body 16 – 17 preambuly). Samozrejme, uvedená povinnosť nebráni zverejňovaniu informácií o trestnom konaní za predpokladu, že je to potrebné pre vyšetrovanie (napríklad zverejnenie videozáznamu so žiadosťou o pomoc) alebo je to vo verejnom záujme (napríklad z bezpečnostných dôvodov, prípadne s cieľom predísť narušeniu verejného poriadku).

V čl. 5 sa ďalej rozvádza, že členské štáty prijmu opatrenia, aby v prípade, že to nie je nevyhnutné (kvôli bezpečnosti, zabráneniu úteku alebo kontaktu s tretími osobami), podozrivé alebo obvinené osoby neboli na súde alebo na verejnosti prezentované ako vinné prostredníctvom tzv. fyzických obmedzujúcich opatrení (body 20 – 21 preambuly).

Článok 6 deklaruje zásadu *in dubio pro reo* a výslovne za-

kazuje prenášať dôkazné bremeno na obhajobu. Rešpektuje pritom právnu úpravu tých členských štátov, ktoré nemajú zavedený kontradiktórny systém a kde aj súd je povolaný k vyhľadávaniu usvedčujúcich a oslobodzujúcich dôkazov.

Článok 7 formuluje zásadu zákazu sebaobviňovania (právo odoprieť výpoveď sa však vzťahuje len na otázky, ktoré súvisia s trestným činom, z ktorého je táto osoba podozrivá a nie napríklad na otázky týkajúce sa jej totožnosti). Smernica ale pripúšťa, aby justičné orgány členských štátov ochotu spolupracovať zohľadnili. V prípade menej závažných trestných činov sa môže konanie alebo niektoré jeho časti viesť písomne alebo bez výsluchu podozrivej alebo obvinenej osoby, za predpokladu, že je to v súlade s právom na spravodlivý proces (ods. 6).

Pokiaľ ide o druhú časť smernice, v čl. 8 sa výslovne garantuje podozrivým alebo obvineným osobám právo byť prítomný na súdnom konaní, pričom aj z tohto sa v nasledujúcich odsekoch formulujú výnimky. Ide o prípady, ak táto osoba bola o súdnom konaní a o dôsledkoch neúčasti včas informovaná (pod takýmto informovaním je treba mať na mysli predovšetkým informovanie o tom, že za jej neúčasti možno vec rozhodnúť) alebo túto osobu, ktorá o súdnom konaní bola informovaná, zastupuje splnomocnený alebo ustanovený obhajca.

V ods. 4 sa členským štátom, ktoré umožňujú viesť konanie proti ušlému prikazuje, aby

Smernica o posilnení určitých aspektov prezumpcie neviny a práva byť prítomný na konaní pred súdom v trestnom konaní

tieto osoby boli (najmä pri zadržení) informované o rozhodnutí vydanom v ich neprítomnosti, ako aj o možnosti toto rozhodnutie napadnúť, resp. o práve na nové súdne konanie. S tým súvisí aj deklarovanie práva týchto osôb na nové súdne konanie alebo iný zákonný opravný prostriedok, ktorý umožní nové posúdenie skutkovej podstaty veci, vrátane preskúmania nových dôkazov a môže viesť k zmene pôvodného rozhodnutia (čl. 9).

Tomáš Hajduk
Najvyšší súd
Slovenskej republiky

Smernica EP a Rady (EÚ)

2016/343 z 9. 3. 2016

o posilnení určitých aspektov prezumpcie neviny a práva byť prítomný na konaní pred súdom v trestnom konaní

Oblasť úpravy

spravodlivosť

ľudské práva

justičná spolupráca v trestných veciach

Autor predpisu

Európsky parlament

Rada Európskej únie

Úradný vestník

Ú. v. EÚ L 65, 11.3.2016,
s. 1 – 11

Dátum prijatia predpisu

09. 03. 2016—podpis
(2013/0407/COD)

Dátum transpozície

do 01. 04. 2018
(článok 14 bod 1)

Deskriptor EUROVOC-u

trestnoprávny postup

aproximácia práva

právo na obhajobu

právo na spravodlivosť

prístup k súdom

trestnoprávne konanie

justičná spolupráca EÚ

v trestných veciach

princíp vzájomného uznávania

Smernica o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní

Predmetná smernica je v poradí už piatou smernicou, prijatou v rámci uskutočňovania Plánu (Rady) na posilnenie procesných práv podozrivých alebo obvinených osôb v trestnom konaní z 30. 11. 2009. Ako sa konštatuje hneď v úvode preambuly, účelom je zaviesť procesné záruky na zaistenie toho, aby deti (za dieťa sa považuje každá osoba mladšia ako 18 rokov), ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní, boli schopné pochopiť a sledovať toto konanie a uplatniť svoje právo na spravodlivý proces, a tiež aby sa predišlo ich opätovnému páchaniu trestnej činnosti a posilnila sa ich sociálna integrácia. Stanovením spoločných minimálnych pravidiel ochrany procesných práv detí v postavení podozrivých alebo obvinených osôb si smernica súčasne kladie za cieľ posilniť vzájomnú dôveru členských štátov vo vlastné systémy trestného súdnictva, a tým pomôcť zlepšiť vzájomné uznávanie rozhodnutí v trestných veciach. Skúsenosti praxe ukazujú, že aktuálna úprava procesných práv v relevantných medzinárodných či európskych právnych dokumentoch je z pohľadu zaistenia vyššie uvedených cieľov nedostatočná.

K rozsahu pôsobnosti smernice je potrebné uviesť, že táto sa vzťahuje predovšetkým na deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní, a to až do právoplatného skončenia daného konania. Niektoré v nej upravené práva sú mutatis mutandis uplatniteľné i vo vzťahu k deťom, ktoré sú vyžiadanými osobami v konaní o európskom za-

tykači (podľa rámcového rozhodnutia Rady 2002/584/SVV z 13. 6. 2002), a to od okamihu ich zadržania vo vykonávajúcim členskom štáte. A napokon, s určitými odchýlkami sa smernica uplatňuje tiež i na tie osoby (v oboch spomenutých postaveniach), ktoré boli deťmi v čase začatia konania, ale neskôr dosiahli vek 18 rokov, pokiaľ je uplatňovanie smernice vhodné vzhľadom na okolnosti prípadu – vrátane vyzretosti a zraniteľnosti dotknutej osoby (členské štáty majú možnosť rozhodnúť o jej neuplatňovaní v prípade, že dotknutá osoba dosiahla vek 21 rokov). Na danom mieste je žiaduce dodať, že predmetná smernica sa nijakým spôsobom nedotýka vnútroštátnych pravidiel určujúcich vek trestnej zodpovednosti.

Ako prvé smernica upravuje právo na informácie, keď konkrétne stanovuje povinnosť pre členské štáty zabezpečiť, aby boli deti po oboznámení sa so svojím postavením bezodkladne informované o svojich právach v súlade so smernicou EP a Rady 2012/13/EÚ z 22. 5. 2012 (o práve na informácie v trestnom konaní) ako i všeobecných aspektoch priebehu konania. Deti majú byť navyše informované i o ďalších právach stanovených v rozoberanej smernici. S cieľom zohľadniť osobitné potreby a zraniteľnosť detí sa majú informácie, na ktoré má právo dieťa, čo možno najskôr poskytnúť tak tiež nositeľom rodičovských práv a povinností, prípadne za určitých okolností inej príslušnej dospelej osobe.

V smernici sa ako ďalšie

upravuje právo detí na prístup k obhajcovi, a to v súlade so smernicou EP a Rady 2013/48/EÚ z 22. 10. 2013 (o práve na prístup k obhajcovi v trestnom konaní a v konaní o európskom zatykači a o práve na informovanie tretej osoby po pozbavení osobnej slobody a na komunikáciu s tretími osobami a s konzulárnymi úradmi po pozbavení osobnej slobody) s tým, že právna pomoc by mala byť deťom poskytovaná bez zbytočného odkladu po tom, čo boli tieto upovedomené o svojom postavení.

S poukazom na nutnosť prihliadať na špecifické potreby detí týkajúce sa ich ochrany, výchovy, vzdelávania a sociálnej integrácie sa zakotvuje povinnosť vykonávať individuálne posúdenie detí, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní, v ktorom sa má zohľadniť najmä osobnosť a vyzretosť dieťaťa, jeho ekonomické, sociálne a rodinné pomery a akákoľvek osobitná zraniteľnosť dieťaťa. Užitočnosť informácií získaných z takéhoto individuálneho posúdenia, ktoré je potrebné vykonať v čo najskoršej vhodnej fáze konania (v každom prípade však musí byť k dispozícii na začiatku súdneho pojednávania), sa má prejavovať pri posudzovaní vhodnosti a účinnosti prijatia určitých osobitných (preventívnych) opatrení ako i pri prijímaní akéhokoľvek rozhodnutia či stanovenia postupu v trestnom konaní.

Pokiaľ sú deti pozbavené osobnej slobody, nachádzajú sa tým v obzvlášť zraniteľnej pozícii, a preto majú v takom prípade právo na lekársku prehliadku

Smernica o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní

(najmä za účelom posúdenia ich celkového duševného a telesného stavu), vykonávanú lekárom alebo iným kvalifikovaným odborníkom, a to buď z podnetu príslušných orgánov alebo na žiadosť dieťa, nositeľa rodičovských práv a povinností (resp. inej dospeléj osoby) alebo obhajcu dieťaťa.

Ak ide všeobecne o pozbavenie osobnej slobody dieťaťa, zdôrazňuje sa, že toto má byť obmedzené na čo najkratšiu dobu a má byť vnímané len ako posledná možnosť (vždy, keď je to možné, treba prijať iné alternatívne opatrenia). V prípade, že dôjde k nariadeniu väzby, predmetné rozhodnutie podlieha pravidelnému súdnemu prieskumu.

Smernica tiež venuje osobitnú pozornosť spôsobu zaobchádzania s deťmi pozbavenými osobnej slobody. Keďže deti nie sú vždy schopné pochopiť obsah výsluchov, s nimi vedených, aby sa v tomto smere zabezpečila dostatočná ochrana, výsluchy vykonávané zo strany polície alebo iných orgánov presadzovania práva počas trestného konania by sa mali audiovizuálne zaznamenávať, ak je to primerané vzhľadom na okolnosti prípadu (berúc do úvahy okrem iného i to, či je obhajca prítomný a či je dieťa pozbavené osobnej slobody), pričom v prvom rade je vždy potrebné brať do úvahy najlepšie záujmy dieťaťa. Smernica ďalej upravuje i nasledovné práva detí: právo na ochranu súkromia (súdne pojednávania by sa mali bežne konať s vylúčením verejnosti príp. sudcovia majú mať možnosť takto rozhodnúť), právo byť sprevádzané

počas konania nositeľom rodičovských práv a povinností resp. inou dospelou osobou, či právo osobne a v plnej miere sa zúčastniť na súdnom konaní vo vlastnej veci.

Záverom sa napokon stanovuje členským štátom povinnosť prijať vhodné opatrenia s cieľom zabezpečiť, aby sa konania vedené voči deťom riešili ako naliehavé a s náležitou starostlivosťou ako i to, aby osoby prichádzajúce do kontaktu s deťmi absolvovali príp. mali prístup k špecifickej odbornej príprave zameranej na zaobchádzanie s deťmi.

Na prijatí smernice sa nezúčastnili (nie sú ňou viazané) Spojené kráľovstvo, Írsko a Dánsko.

Zuzana Kyjac
Najvyšší súd
Slovenskej republiky

Smernica EP a Rady (EÚ) 2016/800 z 11. 5. 2016

o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní

Oblasť úpravy
spravodlivosť
ľudské práva

Autor predpisu
Európsky parlament
Rada Európskej únie

Úradný vestník
Ú. v. EÚ L 132, 21.5.2016,
s. 1 – 20

Dátum prijatia predpisu
11. 05. 2016—podpis
(2013/0408/COD)

Dátum transpozície
do 11. 06. 2019
(článok 24 bod 1)

Deskriptor EUROVOC-u
dieťa
európsky zatykač
trestnoprávne konanie
právo na spravodlivosť
právo na informácie
obvinenie
právo na obhajobu
práva detí
rodičovské práva a povinnosti
mladý človek

Vec C-73/16 Puškár

V konaní na ochranu pred nezákonným zásahom orgánu verejnej správy vedenom na Najvyššom súde Slovenskej republiky sa navrhovateľ domáhal vydania rozsudku, ktorým by sa zakázalo Finančné riaditeľstvu SR, všetkým podriadeným daňovým úradom a Kriminálnemu úradu finančnej správy viesť navrhovateľa v zozname fyzických osôb, ktoré podľa orgánov verejnej správy majú predstavovať biele kone [ide o všeobecne zaužívané hovorové označenie zástupných osôb na riadiacich funkciách] a zároveň uložila povinnosť odstrániť jeho záznam v tomto či inom obdobnom zozname alebo v informačnom systéme finančnej správy.

Existenciu zoznamu bielych koní potvrdil Kriminálny úrad finančnej správy, ktorý však uvádza, že tento zoznam vytvorilo Finančné riaditeľstvo SR. V tomto zozname bielych koní je k jednotlivkej fyzickej osobe spravidla priradená právnická osoba, resp. právnické osoby, v ktorých mala byť takto označená osoba činná s uvedením jej rodného čísla, daňového identifikačného čísla daňového subjektu, v ktorom je táto osoba činná, ako aj s uvedením jej funkčného obdobia. Zoznam má priebežne aktualizovať a používať Finančné riaditeľstvo SR, jemu podriadené daňové úrady a Kriminálny úrad finančnej správy pri výkone správy daní.

Zaradením do tohto zoznamu došlo podľa názoru navrhovateľa k nezákonnému zásahu do jeho práva na ochranu osobnosti, a to predovšetkým jeho práva na ochranu cti, dôstojnosti,

vrátane jeho práva na dobrú povesť.

Najvyšší súd tento návrh, ako aj návrh iných dvoch osôb zapísaných v zozname, zamietol ako nedôvodný. Následne, na základe ústavnej sťažnosti navrhovateľa, resp. ďalších dvoch osôb, ústavný súd rozhodol, že Najvyšší súd porušil základné práva navrhovateľov na spravodlivé súdne konanie a v jednom prípade aj vyslovil, že porušil základné právo na ochranu osobných údajov a ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním a iným zneužívaním údajov o osobe v spojení s právom na súkromie. Na uvedených právnych základoch uvedené rozsudky zrušil a vrátil Najvyššiemu súdu na nové konanie a rozhodnutie vo veci s poukazom na viazanosť Najvyššieho súdu judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva v oblasti ochrany osobných údajov.

Na základe právnych nejasností existujúcich po nálezoč Ústavného súdu Slovenskej republiky sa Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol predložiť Súdnemu dvoru Európskej únie návrh na začatie prejudiciálneho konania vo veci výkladu článkov 7, 8 a 47 Charty základných práv Európskej únie v spojení s dotknutými článkami Smernice Európskeho parlamentu a Rady 95/46/EHS z 24. októbra 1995 o ochrane fyzických osôb pri spracovaní osobných údajov a voľnom pohybe týchto údajov (články 1, 2, 6, 7, 13 a 14).

Prvou predloženou prejudiciálnou otázkou Najvyšší súd

požadoval výklad čl. 47 ods. 1, t.j. či každý, koho práva a slobody zaručené právom Únie sú porušené, má za podmienok ustanovených v uvedenom článku právo na účinný prostriedok nápravy pred vnútroštátnym súdom, čo v sebe subsumuje možnosť uplatniť sťažnosť podľa vnútroštátneho práva k finančnému orgánu členského štátu aj formou podania námietok osoby, zakotvené v uvedenom čl. 14 smernice o osobných údajoch, ktorej dôsledkom je aj uloženie povinnosti podriadenému orgánu vykonať nápravu v zmysle požiadavky sťažujúceho sa navrhovateľa.

Najvyšší súd zdôraznil, že pri predložení tejto prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru nepožadoval samoúčelný výklad práv na ochranu osobných údajov, rešpektovania súkromného života a práva na účinný prostriedok nápravy a na spravodlivý proces, ktoré sú zakotvené v článku 47 Charty, resp. čl. 7 a 8, ale poukázal na základ sporu pred vnútroštátnym súdom, meritom ktorého je posúdenie legitímnosti vytvárania zoznamu na účely daňových záležitostí. Najvyšší súd v tejto súvislosti uviedol, že je jeho činnosť v rámci správneho súdnictva efektívna až po vyčerpaní prostriedkov nápravy u vnútroštátnych orgánov verejnej správy. Túto možnosť vo veci samej okrem iného naznačuje aj čl. 14 ods. 1 smernice o osobných údajoch.

Samotné presúvanie právomoci orgánov verejnej správy na správne súdy, pri eliminácii prvej komunikácie nespokojného navrhovateľa s činnosťou

Vec C-73/16 Puškár

orgánu verejnej správy, so sebou neprináša ten dôsledok, že právny prostriedok nápravy poskytovaný priamo správnymi súdmi bude efektívnejší, t.j. že sa naplnia požiadavky prípustnosti, požiadavky adekvátnosti spolu s požiadavkou praktickej účinnosti prostriedku nápravy.

Dôvodom položenia druhej prejudiciálnej otázky je argumentačný spor medzi orgánmi verejnej správy, ktoré poukazujú na svoje oprávnenie vytvárať zoznamy obsahujúce osobné údaje (§ 164 zák. č. 563/2009 Z. z., § 8 zákona č. 479/2009 Z. z., § 4 a 5 zák. č. 333/2011 Z. z.) a navrhovateľom, ktorý sa cíti byť dotknutý vytváraním takýchto zoznamov bez jeho súhlasu, ktorými sa narušuje celé spektrum jeho osobnostných práv.

Právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života, obdobia a komunikácie a právo na ochranu osobných údajov zakotvené v čl. 7 a 8 Charty, na ktoré sa vzťahuje aj povinnosť členských štátov chrániť právo na súkromie osôb v súvislosti so spracovaním ich osobných údajov (článok 2 odsek 1 smernice o osobných údajoch), sú na druhej strane obmedzené oprávnením členských štátov spracovať osobné údaje, ak spracovanie je nevyhnutné na splnenie úlohy vykonávanej vo verejnom záujme alebo pre účely legitímnych záujmov (čl. 7 písm. e/ v spojení s čl. 13 ods. 1 písm. e/ a f/ smernice o osobných údajoch), keď sa takýmto obmedzením vytvárajú nevyhnutné opatrenia na zabezpečenie údajov o dôležitom záujme členského štátu, vrátane peňažných, rozpočtových a

daňových záležitostí.

Preto sa Najvyšší súd v druhej prejudiciálnej otázke dopytoval, či získanie osobných údajov do dispozičnej sféry orgánu verejnej moci za účelom potlačania daňových podvodov je nebezpečné samo o sebe, pričom kladie dôraz predovšetkým na vyvažovanie práv Únie zakotvených v čl. 7 a 8 Charty vo vzťahu k verejnému záujmu členských štátov.

Tretia položená prejudiciálna otázka má obstať odpoveď, či možno zoznam finančného orgánu členského štátu, ktorý obsahuje osobné údaje navrhovateľa, a ktorého nedostupnosť mala byť zabezpečovaná príslušnými technickými a organizačnými opatreniami na ochranu osobných údajov pred neoprávneným prezradením alebo sprístupnením v zmysle článku 17 ods. 1 smernice 95/46/EHS, považovať z dôvodu jeho získania navrhovateľom bez legálneho súhlasu dotknutého finančného orgánu členského štátu za nezákonný dôkazný prostriedok, ktorý musí byť s poukazom na právo na spravodlivé súdne konanie zakotvené v čl. 47 ods. 2 Charty v konaní odmietnutý.

Podstatou štvrtej prejudiciálnej otázky je posúdenie, či za predpokladu rozdielnosti odpovede obdržanej od Súdneho dvora Európskej únie a existujúcej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva v prejednávanej veci, má vnútroštátny súd v súlade so zásadou lojality podľa článku 4 ods. 3 Zmluvy o Európskej únii a článku 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie upred-

nostniť právny názor Súdneho dvora EÚ. Dôvodom jej položenia je skutočnosť, že aj keď Charta prostredníctvom svojho čl. 52 ods. 3 naznačuje, akým spôsobom by sa mali orgánmi súdnej moci aplikovať práva zakotvené v Charte na strane jednej a v Európskom dohovore na strane druhej, ktoré svojim rozsahom viac menej korešpondujú, t.j. Charta a priori neodmieta výklad už raz vykonaný a ustálený Európskym súdom pre ľudské práva, môže najmä s poukazom na viazanosť jeho judikatúrou podľa slovenskej právnej úpravy (v čase predloženia podľa § 135 ods. 1 O.s.p.) vyvstať aplikačný problém v prípade rozporu s rozhodnutím Súdneho dvora EÚ.

Katarína Eliášová
Najvyšší súd
Slovenskej republiky

Vec C-89/16 Szoja

Na Najvyššom súde Slovenskej republiky je vedených viacero konaní, v ktorých žalobcami alebo pribratými účastníkmi konania sú občania Poľskej republiky, ktorí boli, prípadne sú zamestnancami na území Slovenskej republiky a súčasne vykonávajú samostatne zárobkovú činnosť na území Poľskej republiky. Takýmto je aj konanie vedené na Najvyššom súde Slovenskej republiky pod spisovou značkou 1Sžso/11/2015. V predmetnej veci je žalobcom občan Poľskej republiky, ktorý je zamestnaný na území Slovenskej republiky, a zároveň vykonáva samostatne zárobkovú činnosť na území Poľskej republiky. Žalovanou je slovenská verejnoprávna inštitúcia zriadená na výkon sociálneho poistenia. Žalobca sa v spore domáha určenia, že mu ako zamestnancovi na území Slovenskej republiky vzniklo sociálne poistenie (konkrétne nemocenské, dôchodkové poistenie a poistenie v nezamestnanosti).

Z podaní poľskej sociálnej inštitúcie adresovaných slovenskej sociálnej poisťovni vyplynulo, že vzhľadom na bydlisko zamestnanca v Poľskej republike, kde aj vykonáva podnikanie poľská sociálna inštitúcia rozhodla, že v súlade s článkom 13 ods. 3 Nariadenia (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia (ďalej len „základné nariadenie“) v spojení s čl. 14 ods. 5 písm. b) Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 zo 16. septembra 2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania na-

riadenia (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia (ďalej len „vykonávacie nariadenie“) poľský zamestnanec od 01.07.2012 podlieha poľskému zákonodarstvu v oblasti sociálneho poistenia. Uvedené rozhodnutie odôvodnila tým, že práca, ktorú vykonáva žalobca na území Slovenskej republiky má marginálny charakter v pomere k podnikaniu, ktoré vykonáva na území Poľska.

Po oznámení žalobcu v súlade s článkom 16 ods. 1 vykonávacieho nariadenia o paralelnom výkone činnosti v dvoch členských štátoch, poľská verejnoprávna inštitúcia plniaca úlohy sociálneho poistenia určila, že žalobca v oblasti sociálneho poistenia podlieha poľskému zákonodarstvu. Keďže slovenská sociálna poisťovňa toto určenie nenamietla, stalo sa definitívnym. Vychádzajúc z uvedeného odôvodnenia poľskej sociálnej poisťovne prvostupňový orgán slovenskej sociálnej poisťovne následne rozhodnutím, potvrdeným odvolacím správnym orgánom rozhodol, že žalobcovi sociálne poistenie na území Slovenskej republiky nevzniklo.

Najvyšší súd Slovenskej republiky zohľadňujúc, že v predmetnej veci je nevyhnutné posúdiť legitimitu právneho výberu rozhodného vnútroštátneho práva sociálneho zabezpečenia a majú za to, že článok 13 ods. 3 základného nariadenia je v rozpore so spresňujúcimi podmienkami zakotvenými v článku 16 vykonávacieho nariadenia v spojení s právom na dávky sociálneho zabezpečenia a sociálne

výhody, ktoré je zakotvené v článku 34 ods. 1 a 2 Charty základných práv Európskej únie konanie prerušil a požiadal Súdny dvor Európskej únie o rozhodnutie o troch predbežných otázkach.

Prvou prejudiciálnou otázkou sa najvyšší súd pýta, či je možné článok 13 ods. 3 základného nariadenia vykladať bez prihladnutia na spresňujúce podmienky uvedené v článku 14 vykonávacieho nariadenia bez možnosti použiť následne postup podľa článku 16 citovaného nariadenia tak, že výber rozhodného vnútroštátneho práva pri súbehu činností zamestnanca a činnosti samostatne zárobkovo činnnej osoby neovplyvňuje nízky rozsah pracovného času a pracovnej odmeny zamestnanca, t.j. že uvedený článok 14 vykonávacieho nariadenia sa na výklad článku 13 ods. 3 základného nariadenia nevzťahuje. Inštitúcie zriadené na výkon sociálneho poistenia oboch členských štátov na prejednávanej veci aplikovali článok 14 ods. 5 písm. b) vykonávacieho nariadenia v pôvodnom znení, teda aj článok 13 ods. 1 základného nariadenia, ktorý sa podľa mienky Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vzťahuje iba a len na posúdenie vykonávania činnosti zamestnanca. Za základné kolízne kritérium pre výber rozhodného práva teda určili náhľad na to, kde dotknutá osoba vykonáva podstatnú časť svojej činnosti v zmysle pojmu „podstatná časť“ ako ho vykladá odsek 8 vykonávacieho nariadenia. Avšak podľa dopytujúceho súdu zo skutkového stavu zisteného v prejednávanej veci nevyplýva, že by žalob-

Vec C-89/16 Szoja

ca vykonával v dvoch členských štátoch činnosť zamestnanca, ale naopak, vyplýva, že ide o osobu, ktorá zvyčajne vykonáva činnosť zamestnanca a zároveň samostatne zárobkovú činnosť v dvoch odlišných členských štátoch tak, ako to predpokladá článok 13 ods. 3 základného nariadenia. Druhá časť vety článku 13 ods. 3 základného nariadenia, ktorá hovorí „alebo ak vykonáva takúto činnosť v dvoch alebo viacerých členských štátoch, právnym predpisom určeným v súlade s odsekom 1“ sa podľa mienky Najvyššieho súdu nevzťahuje na celé ustanovenie odseku 3 článku 13 základného nariadenia, ale len na vyjadrenie „podlieha právnym predpisom členského štátu, v ktorom vykonáva činnosť ako zamestnanec“. Výslovne sa teda vzťahuje len na činnosť zamestnanca, ktorý je popri samostatne zárobkovej činnosti v zamestnaneckom pomere vo viacerých členských štátoch.

V prípade negatívnej odpovede na prvú položenú otázku, teda ak Súdny dvor pripustí, že výber rozhodného práva ovplyvňuje nízky rozsah činnosti zamestnanca, kladie Najvyšší súd Slovenskej republiky druhú prejudiciálnu otázku. Prostredníctvom druhej prejudiciálnej otázky sa najvyšší súd pýta, či môže vnútroštátny súd v prípade aplikácie rozporu dvoch nariadení, v konkrétnom prípade Nariadenia (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia a Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 zo 16. septembra 2009, ktorým

sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia ich ustanovenia posudzovať podľa právnej sily, t. j. podľa ich postavenia v hierarchii práva Únie. Najvyšší súd sa teda dožaduje odpovede na otázku, či je možné v prípade zrejmych nejasností výkladu článku 14 vykonávacieho nariadenia vo vzťahu k článku 13 ods. 3 základného nariadenia (konkrétne k záveru vety) uprednostniť iba základné nariadenie ako normu s vyššou právnou silou v zmysle výkladového pravidla „lex superior derogat lex inferiori“.

Základ tretej prejudiciálnej otázky vychádza z kolízie právneho výkladu vnútroštátnej súdnej moci a výkladu podaného osobitným orgánom Európskej únie, ktorý je naň oprávnený v zmysle článku 72 základného nariadenia. Treťou položenou prejudiciálnou otázkou sa Najvyšší súd Slovenskej republiky pýta, či výklad podaný správnu komisiou, ktorá je naň oprávnená v zmysle čl. 72 základného nariadenia je výkladom záväzným, od ktorého sa nemožno odchýliť, a súčasne ani položiť prejudiciálnu otázku, alebo je iba jedným z prípustných výkladov, na ktorý musí vnútroštátny súd prihliadať ako na jeden z podkladov svojho rozhodnutia. Najvyšší súd sa teda v prípade existencie výkladu podaného správnu komisiou dožaduje posúdenia limit následnej výkadovej právomoci vnútroštátneho súdu.

Lukáš Ilenin
Najvyšší súd
Slovenskej republiky

Rozhodnutie Ústavnej rady Francúzska o Zmluve o Ústave pre Európu

Čo sa týka francúzskej Ústavnej rady, právomoc kontrolovať ústavnosť medzinárodných záväzkov jej priznáva článok 54 Ústavy V. republiky. Aktívne legitimovanými subjektmi sú od prijatia Ústavy (1958) prezident republiky, predseda vlády a predsedovia oboch parlamentných komôr – Národného zhromaždenia a Senátu. Neskôr, od ústavnej novely z 25. júna 1992 sú aktívne legitimovaní aj členovia oboch snemovní, v počte najmenej šesťdesiat. Treba povedať, že prakticky celý okruh tejto súdnej agendy je tvorený práve „komunitárnymi zmluvami“, čiže zakladajúcimi zmluvami európskej integrácie. Po viac ako štyri desaťročia teda musela Ústavná rada definovať a rozvíjať svoj postoj vo vzťahu k Európskym spoločenstvám a neskôr k Európskej únii, čo nebolo z právneho hľadiska jednoduchou záležitosťou.

Zmluva zakladajúca Ústavu pre Európu podpísaná v Ríme 29. októbra 2004 a známa pod neoficiálnym názvom „európska Ústava“, mala za následok vydanie jedného z najpozoruhodnejších a zároveň najdiskutabilnejších rozhodnutí francúzskej Ústavnej rady, bohato komentované vo francúzskej doktríne. Preto si judikát zaslúži osobitnú pozornosť napriek tomu, že európska Ústava zaznamenala neúspech vo francúzskom i holandskom referende v máji a júni 2005, čo privodilo jej definitívny koniec.

Tento dokument bol formálne vypracovaný a podpísaný ako medzinárodná zmluva. Materiálne však obsahoval definíčné prvky Ústavy: organizáciu

verejnej moci a záruky práv a slobôd. Možno usúdiť, že za sebou mal originárnu ústavodarnú moc Európskej únie, zloženú zo súhrnu ústavodarných mocí jej členských štátov. Ústavná rada sa pridržala formálneho kritéria a zaradila tento dokument medzi zmluvy medzinárodného práva verejného podliehajúce režimu článku 55 francúzskej Ústavy. Pripomenula najmä možnosť vypovedania zmluvy, ako aj jej článok I-5 hovoriaci o „národnej identite“ členských štátov. Na základe toho Ústavná rada výslovne zdôraznila, že názov zmluvy „si nevyžaduje pripomienky ohľadom ústavnosti“ a že „nemá vplyv na existenciu francúzskej Ústavy a na jej miesto na vrchole vnútroštátneho právneho poriadku.“

Celkom prvá pripomienka, ktorej sa v súvislosti s týmito formuláciami nedá ubrániť, je, že v štáte, ktorý sa hlási k právnemu monizmu – a takým je Francúzsko od roku 1946 – je ťažké hovoriť o „vnútroštátnom právnom poriadku.“ Právny monizmus totiž v sebe nutne zahŕňa existenciu jediného právneho poriadku, a ten sa môže skladať z noriem tak interného ako externého pôvodu. Z tohto uhla pohľadu použitie pojmu vnútroštátneho právneho poriadku nepôsobí primerane, najmä ak Ústavná rada hneď nato konštatuje, že zaradením článku 88-1 do Ústavy, podľa ktorého „Republika participuje na Európskych spoločenstvách a Európskej únii“, francúzsky ústavodarca „potvrdil existenciu komunitárneho právneho poriadku, ktorý je integrovaný do právneho poriadku vnútroštátneho a odlišný od

právneho poriadku medzinárodného.“ Toto je formulácia, o ktorej by sa temer žiadalo povedať, že odsúva monizmus nie v prospech dualizmu, ale trializmu: konštatuje nielen existenciu vnútroštátneho a medzinárodného, ale ešte aj komunitárneho právneho poriadku, ktorý má byť od oboidvoch odlišný.

Ak bolo v európskej Ústave ustanovenie zásadného významu, potom ním bol nepochybne článok I-6: „Ústava (európska) a právo prijaté inštitúciami Únie (...) má prednosť pred právom členských štátov.“ Nie je žiadnym zveličením povedať, že toto ustanovenie by v prípade ratifikácie tejto „ústavnej zmluvy“ bolo znamenalo úplnú eróziu zvrchovanosti členských štátov. Celkom jasne a priamo totiž ustanovovalo, že každá komunitárna norma má prednosť pred každou vnútroštátnou normou, normy ústavné nevynímajúc. Takáto konštrukcia by nebola zlučiteľná so zachovaním štátnej suverenity, ktorej má byť národná Ústava prejavom a zároveň zárukou. Únia by sa bola premenila celkom jasne a oficiálne na zložený štát, kde právo federácie má prednosť pred právom jej členských jednotiek, presne v duchu konštantného postoja luxemburského Súdneho dvora od roku 1964 (Costa vs. ENEL).

S týmto uvažovaním sa však Ústavná rada nestotožnila a implicitne odmietla myšlienku federálneho štátu opierajúc sa o článok I-5 ústavnej zmluvy. Vo vzťahu k jej článku I-6 len stručne konštatovala, že „tento článok nepriznáva zásade prednosti iný

Rozhodnutie Ústavnej rady Francúzska o Zmluve o Ústave pre Európu

význam, než ten, ktorý jej bol už dávno vlastný.“ Význam, ktorý jej bol už dávno vlastný, je ten, ktorý jej dal Súdny dvor vo svojej judikatúre. V tejto súvislosti je iste nutné priznať, že komunitárne právo má materiálne už dávno prednosť pred právom členských štátov, ktoré by sa vystavili riziku postihu za neplnenie svojich záväzkov, keby ho odmietli aplikovať. Avšak, predsa len je rozdiel medzi, na jednej strane, zásadou ustanovenou súdnym orgánom, ktorý formálne nie je nadradený vnútroštátnym súdnym orgánom a ktorého judikatúra môže byť teoreticky korigovaná tak národnými súdmi ako aj ním samotným a, na druhej strane, zásadou ustanovenou čierne na bielom medzinárodnou zmluvou, ratifikovanou všetkými zmluvnými stranami so všetkými účinkami, ktoré ratifikácia prináša. Kvôli tomu je táto časť rozhodnutia Ústavnej rady pri najmenšom diskutabilná.

Zhrnúc argumentáciu, ktorú francúzske ústavné súdnictvo v tomto rozhodnutí rozvinulo – tak vo vzťahu ku komunitárnemu právnemu poriadku ako aj k zásade jeho prednosti – a argumentujúc ad absurdum, by sme mohli povedať nasledovné: podľa Ústavnej rady existujú na francúzskom území tri odlišné právne poriadky, a to vnútroštátny, medzinárodný a komunitárny; komunitárny poriadok – hoci odlišný – je integrovaný do vnútroštátneho, pred ktorým má zároveň prednosť; na vrchole vnútroštátneho poriadku – do ktorého je ten komunitárny integrovaný majú pred ním súčasne prednosť – stojí francúzska Ústava, ktorej postavenie nie je

nijako ovplyvnené prednosťou komunitárneho právného poriadku. Nezmyselnosť celej konštrukcie je do očí bijúca a dokazuje, akým ťažkostiam Ústavná rada čelí, keď má zosúladiť štátnu suverenitu s postupom európskej integrácie, ktorej chod nechce brzdiť. No potom ako Ústavná rada v jedinom rozhodnutí vyslovila dve veci, z ktorých prvá vylučuje druhú, nemožno sa čudovať, že sa našli hlasy, ktoré ju obviňovali z hrania „dvojakej hry.“

Sú chvíle, keď je nutné urobiť jasnú voľbu, ak nechceme upadnúť do rozpoltenosti. Úloha Ústavnej rady iste nie je závideniehodná a celkom jasne vidno, že sa snaží nájsť rovnováhu medzi „hľadaním kompromisu (...) a odmietnutím kompromitovania.“ Napriek tomu, logika je neúprosná: „buď sa suverenita presadzuje v plnej miere, alebo sa nepresadzuje; nemožno však do nej robiť zásahy bez toho, aby sa zničila,“ hovoril François Luchaire. Ak má komunitárne právo prednosť pred všetkými zložkami národného práva, potom nie národná, ale európska Ústava stojí na vrchole komunitárneho aj vnútroštátneho právného poriadku – ak pripustíme, že existujú právne poriadky dva. Alebo, iná možnosť je povedať, že európska Ústava stojí na vrchole jediného právného poriadku, do ktorého sú integrované komunitárne prvky, ale na vrchole ktorého už logicky nemôže stáť vnútroštátna Ústava.

Marián Giba
Právnická fakulta
Univerzity Komenského
v Bratislave

Ochrana detí a mladistvých

TELESNÉ TRESTY

Tyrer proti Spojenému kráľovstvu

(sťažnosť č. 5856/72)

25. apríl 1978

V Isle of Man bol 15-ročný chlapec podrobený telesnému trestu uloženému súdom za napadnutie, ktorým spôsobil ublíženie na zdraví staršiemu žiakovi v škole. Bolo mu prikázané vyzliecť si nohavice a spodné prádlo a prehnúť sa cez stôl. Potom ho dvaja policajti podržali, zatiaľ čo ho tretí policajt trikrát udral brezovým prútom.

Európsky súd pre ľudské práva považoval takýto trest za „inštitucionalizované násilie“, ktoré je v rozpore s článkom 3 (zákaz neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania) Dohovoru.

A. proti Spojenému kráľovstvu

(sťažnosť č. 25599/94)

23. september 1998

Údajne „tvrdohlavý“ deväťročný chlapec bol niekoľkokrát a značnou silou zbitý trstenicou jeho nevlastným otcom, čím mu boli spôsobené modriny a bolesť. Jeho nevlastný otec bol súdený za napadnutie, ktorým spôsobil ublíženie na zdraví, ale bol oslobodený, pretože anglické právo v tej dobe dovoľovalo obranu „primeraného trestu“.

Súd mal za to, že najmä deti a iné bezbranné osoby mali právo na ochranu vo forme účinného odrádzania od takýchto foriem zlého zaobchádzania. Roz-

hodol, že došlo k porušeniu článku 3 (zákaz neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania) Dohovoru, pretože anglické právo chlapca dostatočne nechránilo.

TAJNÉ NATÁČANIE DETÍ A MLADISTVÝCH

Söderman proti Švédsku

(sťažnosť č. 5786/08)

12. november 2013 (VK)

Tento prípad sa týkal pokusu o tajné natočenie štrnásťročného dievčaťa jej nevlastným otcom, keď bola nahá a jej sťažnosti, že švédsky právny systém, ktorý v tom čase nezakazoval natáčanie niekoho bez jeho súhlasu, ju nechránil proti narušovaniu jej osobnej integrity.

Súd rozhodol, že došlo k porušeniu článku 8 (právo na rešpektovanie súkromného života) Dohovoru. Zistil najmä, že švédske právo platné v tom čase nezabezpečovalo ochranu práva sťažovateľky na rešpektovanie súkromného života – či už poskytnutím trestných alebo občianskoprávných prostriedkov nápravy – takým spôsobom, aby to vyhovovalo Dohovoru. Čin spáchaný jej nevlastným otcom narušil jej integritu a bol o to horší, že bola maloletá, že k incidentu došlo v jej dome, a že páchateľom bol človek, ku ktorému mala a aj mala mať dôveru.

DOMÁCE NÁSILIE, ZNEUŽÍVANIE

Z. a iní proti Spojenému kráľovstvu

(sťažnosť č. 29392/95)

10. máj 2001 (VK)

Štyri veľmi malé deti/bábätká boli prevzaté do starostlivosti až štyri a pol roka po tom, čo boli sociálnym službám hlásené obavy o ich rodinu. Deti boli počas tohto obdobia podrobované otrasnému dlhodobému zanedbávaniu a emocionálnemu týraniu zo stany ich rodičov a utrpeli fyzickú a psychickú ujmu. Boli nájdené rôzne, napríklad zamknuté vo svojich izbách rozmazávajúce po stenách výkaly a kradnúc jedlo z košov.

Súd konštatoval, že zavedený systém pri ochrane detí zlyhal a že neexistovali žiadne účinné prostriedky nápravy, čo bolo v rozpore s článkom 3 (zákaz neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania) a článkom 13 (právo na účinný prostriedok nápravy) Dohovoru.

E. a iní proti Spojenému kráľovstvu

(sťažnosť č. 33218/96)

26. november 2002

Tri sestry a ich brat boli dlhé roky fyzicky (všetky štyri deti) a sexuálne (dievčatá) zneužívané priateľom ich matky, a to aj po jeho odsúdení za napadnutie dvoch dievčat, keď sa opäť nastahoval k rodine v rozpore s podmienkami jeho podmieneného prepustenia. Tento muž, okrem iného, nútil deti udierať sa navzájom reťazami a bičom pred ním a niekedy spolu s ním. Všetky dievčatá v dôsledku toho trpeli ťažkou posttraumatickou stresovou poruchou a chlapec mal osobnostné problémy.

Súd konštatoval, že sociálne služby v rozpore s článkom 3

Ochrana detí a mladistvých

(zákaz neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania) Dohovoru zlyhali pri ochrane detí, a že v rozpore s článkom 13 (právo na účinný opravný prostriedok) Dohovoru neexistoval žiaden účinný prostriedok nápravy.

Kontrová proti Slovensku

(sťažnosť č. 7510/04)

31. máj 2007

Dňa 2. novembra 2002 sťažovateľka podala trestné oznámenie na svojho manžela, ktorého obvinila z toho, že ju napadol a zbil elektrickým káblom. Následne sa s manželom vrátila na policajnú stanicu, stiahla trestné oznámenie a polícia spolupracovala. Dňa 31. decembra 2002 manžel zabil ich dcéru a syna, narodených v roku 1997 a 2001. Súd konštatoval porušenie článku 2 (právo na život) Dohovoru kvôli zlyhaniu orgánov pri ochrane životov detí a porušenie článku 13 (právo na účinný opravný prostriedok) Dohovoru, pretože matke bola odopretá možnosť žiadať o odškodnenie.

Juppala proti Švédsku

(sťažnosť č. 18620/03)

2. december 2008

Tento prípad sa týkal starej matky, ktorá bola odsúdená za ohováranie jej zaťa po tom, čo vzala svojho trojročného vnuka k lekárovi a vyjadrila podozrenie, že ho jeho otec možno udrel.

Súd zistil, že došlo k porušeniu článku 10 (sloboda prejavu) Dohovoru. Podľa jeho názoru by ľudia mali mať možnosť vysloviť podozrenie z týrania

detí, vyjadrené v dobrej viere, v kontexte vhodného ohlasovacieho postupu, bez strachu z odsúdenia za trestný čin alebo z povinnosti zaplatiť odškodnenie za utrpenú ujmu alebo za vzniknuté náklady. Nič nenaznačovalo, že sťažovateľka konala nezodpovedne: naopak, aj zdravotnícky pracovník rozhodol, že prípad by mal byť oznámený orgánom starostlivosti o deti. Stručne povedané, iba vo výnimočných prípadoch by mohlo byť obmedzenie práva na slobodu prejavu v tejto oblasti akceptované ako nevyhnutné v demokratickej spoločnosti. V prípade sťažovateľky neboli poskytnuté dostatočné dôvody pre zásah do jej práva na slobodu prejavu a zásah nezodpovedal žiadnej "naliehavej spoločenskej potrebe".

E.S. a iní proti Slovensku

(sťažnosť č. 8227/04)

15. september 2009

V roku 2001 sťažovateľka opustila svojho manžela a podala naňho trestné oznámenie, že ju a jej deti (narodené v rokoch 1986, 1988 a 1989) týral a jednu z ich dcér sexuálne zneužíval. O dva roky neskôr bol odsúdený za násilie a sexuálne zneužívanie. Jej žiadosť, aby bolo manželovi nariadené opustiť domácnosť bola zamietnutá; súd však konštatoval, že nemá právomoc obmedziť jej manželovi prístup k majetku (mohla iba skončiť nájom po rozvode). Sťažovateľka a jej deti boli z tohto dôvodu nútené odsťahovať sa od svojich priateľov a rodiny a dve z detí museli zmeniť školu.

Súd konštatoval, že Slovensko neposkytlo sťažovateľke

a jej deťom okamžitú požadovanú ochranu proti násiliu jej manžela v rozpore s článkom 3 (zákaz neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania) a článku 8 (právo na súkromný a rodinný život) Dohovoru.

M. a M. proti Chorvátsku

(sťažnosť č. 10161/13)

3. september 2015

Tento prípad sa týkal sporu o zverenie do starostlivosti, vrátane obvinení z týrania dieťaťa otcom. Sťažovateľky, dieťa a jeho matka, sa najmä sťažovali, že chorvátske orgány neodobrli dieťa zo starostlivosti otca a nezabránili tak ďalšiemu domácejmu násiliu.

Súd rozhodol, že došlo k porušeniu článku 3 (zákaz neľudského a ponižujúceho zaobchádzania) Dohovoru, pokiaľ ide o zlyhanie štátu pri bezodkladnom vyšetrowaní obvinení zo zlého zaobchádzania, uvádzaných matkou a dieťaťom, a že nedošlo k porušeniu článku 3, pokiaľ ide o dieťa a povinnosť štátu chrániť ho pred ďalším zlým zaobchádzaním. Ďalej konštatoval, že nedošlo k porušeniu článku 8 (právo na súkromný a rodinný život) Dohovoru, pokiaľ ide o matku a povinnosť štátu chrániť jej dcéru pred ďalším zlým zaobchádzaním, a že došlo k dvom porušeniam článku 8 z dôvodu neprimeranej dĺžky konania o zverení do starostlivosti, pokiaľ ide o matku i dcéru a z dôvodu nezapojenia dcéry do procesu rozhodovania o zverení do starostlivosti. Súd zaznamenal najmä značné prieťahy v trestnom konaní vedenom proti otcovi, ako aj v konaní o zverení

Ochrana detí a mladistvých

do starostlivosti, ktoré po viac, ako štyroch rokoch stále prebiehajú bez toho, aby dieťa bolo v niektorom z konaní vypočuté. Súd obzvlášť zarazila skutočnosť, že dieťa, ktoré má teraz 13 a pol roka, ešte stále nebolo vypočuté v konaní o zverení do starostlivosti a nebola mu daná možnosť vyjadriť pred súdmi svoj názor, s ktorým rodičom chce žiť. Zdlhavá povaha týchto konaní zhoršila vážnu situáciu traumatizovaného dieťaťa, ktoré pre nič iné než konfliktný vzťah rodičov, trpí silnou psychickou úzkosťou vrcholiacou sebapoškodzujúcim správaním.

VYLÚČENIE Z PROGRAMU NA OCHRANU SVEDKOV

R. R. a iní proti Maďarsku
(sťažnosť č. 19400/11)
4. december 2012

Prípád sa týkal vylúčenia rodiny (srbský občan žijúci v Maďarsku, jeho družka, maďarská občianka a ich tri maloleté deti) z oficiálneho programu na ochranu svedkov z dôvodu, že otec, ktorý je vo väzení, zostal v kontakte so zločineckými skupinami. Rodina najmä tvrdila, že ich vylúčenie z programu svedkov vystavilo ich životy riziku pomsty mafie.

Súd rozhodol, že došlo k porušeniu článku 2 (právo na život) Dohovoru, pokiaľ ide o deti a ich matku. Konštatoval, že sťažovatelia boli vylúčení z programu, do ktorého boli pôvodne prijatí, bez toho, aby maďarská vláda preukázala, že riziká prestali existovať a bez toho, aby prijala potrebné opatrenia na ochranu ich životov. Súd dospel

k záveru, že maďarské orgány potenciálne vystavili deti a ich matku život ohrozujúcej pomste z kriminálnych kruhov. Ďalej rozhodol podľa článku 46 (záväznosť a vykonávanie rozsudkov), že na ochranu rodiny musia byť prijaté primerané opatrenia, vrátane riadneho utajenia totožnosti v nevyhnutnom prípade.

STAROSTLIVOSŤ O MALOLETÝCH

Scozzari a Giunta proti Taliansku
(sťažnosť č. 39221/98)
13. júl 2000 (VK)

V septembri 1997 dvaja synovia/vnuci sťažovateľov, narodení v rokoch 1987 a 1994, boli na základe súdneho rozhodnutia umiestnení do detského domova "Il Forteto", kde - ako si bol vnútroštátny súd vedomý - dvaja z hlavných vedúcich a spoluzakladateľov boli odsúdení za sexuálne zneužívanie troch hendikepovaných osôb v ich starostlivosti. Pred umiestnením do detského domova bol najstarší chlapec obeťou sexuálneho zneužívania zo strany pedofilného sociálneho pracovníka.

Súd najmä rozhodol, že došlo k porušeniu článku 8 (právo na rešpektovanie rodinného života) Dohovoru, čo sa týka nepretržitého umiestnenia chlapcov do "Il Forteto". Konštatoval najmä, že absencia akéhokoľvek časového limitu rozhodnutia o starostlivosti, negatívny vplyv osôb zodpovedných za deti v "Il Forteto", spolu s postojom a správaním sociálnych služieb viedli deti prvej sťažovateľky k

nezvratnému odlúčeniu od svojej matky a dlhodobej integrácii v rámci "Il Forteto".

Nencheva a iní proti Bulharsku
(sťažnosť č. 48609/06)
18. jún 2013

Pätnásť detí a mladých ľudí zomrelo v období od decembra 1996 do marca 1997 v domove pre telesne a mentálne postihnutých mladých ľudí v dedine Dzhurkovo na následky chladu a nedostatku potravín, liekov a základných potrieb. Riaditeľ domova, ktorý spozoroval problémy, sa bez úspechu pokúsil niekoľkokrát upozorniť všetky verejné inštitúcie, ktoré mali priamu zodpovednosť za financovanie domova a od ktorých bolo možné očakávať, že budú konať.

Súd konštatoval porušenie článku 2 (právo na život) Dohovoru tým, že orgány nesplnili svoju povinnosť chrániť životy zraniteľných detí zverených do ich starostlivosti pred vážnym a bezprostredným ohrozením. Orgány taktiež nevykonali účinné oficiálne vyšetrovanie úmrtí, ku ktorým došlo za veľmi výnimočných okolností.

OCHRANA PRED PEDOFILMI CEZ INTERNET

K. U. proti Fínsku
(sťažnosť č. 2872/02)
2. december 2008

V marci 1999 bol na internetovej zoznamke zverejnený inzerát v mene 12-ročného chlapca, s odkazom na webovú

Ochrana detí a mladistvých

stránku chlapca, uvádzajúci, že hľadá intímny vzťah s chlapcom v jeho veku alebo starším, "aby mu ukázal cestu". Chlapec sa o inzeráte dozvedel, až keď dostal e-mail od muža, ktorý mal záujem. Poskytovateľ služieb odmietol identifikovať zodpovednú osobu tvrdiac, že by to znamenalo porušenie dôvernosti. Fínske súdy rozhodli, že poskytovateľ služieb nemohol mať zákonnú povinnosť odhaliť predmetné informácie.

Súd rozhodol, že došlo k porušeniu článku 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) Dohovoru. Bol toho názoru, že zverejnenie inzerátu bol trestný čin, ktorý urobil z maloletého cieľ pre pedofilov. Legislatíva mala poskytnúť rámec pre zladenie dôvernosti internetových služieb s predchádzaním nepokojom alebo zločinosti a s ochranou práv a slobôd iných, najmä detí a ďalších zraniteľných osôb.

REGULÁCIA MAŽELSTVA

Z. H. a R. H. proti Švajčiarsku
(sťažnosť č. 60119/12)
8. december 2015

Sťažovatelia, ktorí mali cirkevný sobáš v Iráne vo veku 14 a 18 rokov, sa sťažovali, že švajčiarske orgány odmietli uznať ich manželstvo ako platné a nevzali ho do úvahy pri ich žiadosti o azyl.

Súd rozhodol, že nedošlo k porušeniu článku 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) Dohovoru, konštatujúc najmä, že Dohovor nemožno interpretovať tak, že vy-

žaduje, aby štát uznal manželstvo uzatvorené štrnásťročným dieťaťom.

NEVOĽNÍCTVO A NÚTENÁ ALEBO POVINNÁ PRÁCA

Siliadin proti Francúzsku
(sťažnosť č. 73316/01)
26. júl 2005

Sťažovateľka, občianka Toga, ktorá prišla do Francúzska v roku 1994 s úmyslom študovať, bola namiesto toho prinútená k práci domácej slúžky v súkromnej domácnosti v Paríži. Jej pas bol zabavený, po dobu niekoľkých rokov pracovala bez výplaty 15 hodín denne bez dňa voľna. Sťažovateľka sa sťažovala, že bola domácou otrokyňou.

Súd zistil, že sťažovateľka nebola zotročená, pretože jej zamestnávateľia, hoci ju riadili, nemali nad ňou skutočné právo zákonného vlastníctva znižujúce jej status na "vec". Konštatoval však, že trestné právo platné v tom čase ju dostatočne nechránilo, a aj keď sa zákon neskôr zmenil, nebol aplikovateľný na jej situáciu. Súd dospel k záveru, že sťažovateľka bola držaná v nevoľníctve v rozpore s článkom 4 (zákaz otroctva, nevoľníctva, nútenej alebo povinnej práce) Dohovoru.

C. N. a V. proti Francúzsku
(sťažnosť č. 67724/09)
11. október 2012

Prípád sa týkal obvinenia z otroctva alebo nútenej alebo povinnej práce (neplatené práce v domácnosti ich tety a strýka) dvoch osirelých sestier z Burundi vo veku 16 a 10 rokov.

Súd rozhodol, že došlo k porušeniu článku 4 (zákaz otroctva a nútenej práce) Dohovoru v jeho hmotnoprávnej časti vo vzťahu k prvej sťažovateľke, keďže štát nezaviedol legislatívny a administratívny rámec, ktorý by umožnil účinne bojovať proti otroctvu a nútenej práci. Ďalej bolo zistené, že nedošlo k porušeniu článku 4 v jeho procesnej časti vo vzťahu k prvej sťažovateľke, pokiaľ ide o povinnosť štátu viesť účinné vyšetrovanie prípadov otroctva a nútenej práce. Nakoniec zistil, že nedošlo k porušeniu článku 4 vo vzťahu k druhej sťažovateľke. Súd najmä dospel k záveru, že prvá sťažovateľka bola vystavená nútenej alebo povinnej práci, pretože pod hrozbou vrátenia do Burundi musela vykonávať činnosti, ktoré by boli opísané ako práca, ak by boli vykonávané plateným pracovníkom - "nútenú prácu" bolo treba odlíšiť od činností súvisiacich so vzájomnou pomocou v rodine alebo spolužitím, najmä vzhľadom na charakter a množstvo daných činností. Súd bol tiež toho názoru, že prvá sťažovateľka bola držaná v nevoľníctve, pretože cítila, že jej situácia je nemenná a je nepravdepodobné, že by sa zmenila. Na záver Súd konštatoval, že Francúzsko si nesplnilo svoje záväzky podľa článku 4 Dohovoru bojovať proti nútenej práci.

SEXUÁLNE ZNEUŽÍVANIE

X. a Y. proti Holandsku
(sťažnosť č. 8978/80)
26. marec 1985

Dievča s mentálnym postihnutím (druhá sťažovateľka) bolo znásilnené v domove pre

Ochrana detí a mladistvých

deti s mentálnym postihnutím, kde bývalo, deň po jej šestnástych narodeninách (čo bol zákonný vek pre pohlavný styk v Holandsku) príbuzným osoby, ktorá ju mala na starosti. Bola touto skúsenosťou traumatizovaná, ale považovaná za nespôsobilú podpísať trestné oznámenie vzhľadom na jej nízky mentálny vek. Jej otec (prvý sťažovateľ) sa podpísal namiesto nej, ale konanie voči páchatel'ovi nebolo začaté, pretože dievča muselo podať trestné oznámenie samo. Vnútroštátne súdy uznali, že v tomto prípade bola medzera v zákone.

Súd pripomenul, že aj keď účelom článku 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) Dohovoru je v podstate ochrana jednotlivca pred svojvoľným zasahovaním verejných orgánov, nenúti štát iba zdržať sa takéhoto zásahu: okrem tohto primárneho negatívneho záväzku môžu existovať pozitívne záväzky spojené s účinným rešpektovaním súkromného a rodinného života. V danom prípade Súd konštatoval, že ochrana poskytovaná podľa občianskeho práva v prípade tohto druhu previnenia spôsobeného druhej sťažovateľke, bola nedostatočná. Bol to prípad, keď boli v hre základné hodnoty a základné aspekty súkromného života. Efektívne odstrašovanie v tejto oblasti bolo nevyhnutné a mohlo byť dosiahnuté iba ustanoveniami trestného práva. Konštatujúc, že holandský trestný zákon jej neposkytol praktickú a účinnú ochranu, Súd dospel k záveru, s prihliadnutím na charakter predmetného previnenia, že druhá sťažovateľka bola obeťou poru-

šenia článku 8 Dohovoru.

D. P. a J. C. proti Spojenému kráľovstvu
(sťažnosť č. 38719/97)
10. október 2002

Sestra a brat boli sexuálne zneužívaní svojím nevlastným otcom od veku okolo ich ôsmich a desiatich rokov. Tvrdili, že o zneužívaní informovali miestny úrad sociálnych služieb, ale že štátne orgány ich neochránili. Dievča sa taktiež pokúsilo o samovraždu po tom, čo bolo znásilnené jej nevlastným otcom. Vyvinula sa u nej porucha osobnosti a chlapec neskôr trpel epilepsiou. Obaja zažili dlhodobé depresie a traumy.

Súd konštatoval najmä, že v rozpore s článkom 13 (právo na účinný opravný prostriedok) Dohovoru neexistoval žiaden účinný opravný prostriedok alebo prístup k odškodneniu dostupný deťom, pokiaľ ide o ich obvinenia.

M. C. proti Bulharsku
(sťažnosť č. 39272/98)
4. december 2003

Sťažovateľka vo veku 14 rokov (čo bol zákonný vek pre pohlavný styk v Bulharsku) bola znásilnená dvoma mužmi; plakala počas a po tom, čo bola znásilnená a neskôr ju matka zobrala do nemocnice, kde bolo zistené, že jej panenská blana bola pretrhnutá. Vzhľadom na to, že nebolo možné stanoviť, či sa bránila alebo volala o pomoc, páchatelia neboli stíhaní.

Súd konštatoval porušenie článku 3 (zákaz ponižujúceho

zaobchádzania) a článku 8 (právo na rešpektovanie súkromného života) Dohovoru, poukajúc najmä na všeobecný trend vo vzťahu k uznávaniu nedostatku súhlasu ako základného prvku pri určovaní znásilnenia a sexuálneho zneužívania. Obete sexuálneho zneužívania, najmä mladé dievčatá, sa často nedokázali brániť z psychologických dôvodov (buď sa pasívne podrobili alebo sa dištancovali od znásilnenia) alebo zo strachu z ďalšieho násillia. Zdôrazňujúc, že štáty sú povinné stíhať akýkoľvek nedobrovoľný sexuálny akt, a to aj v prípade, ak sa obeť fyzicky nebránila, Súd považoval vyšetrowanie prípadu a bulharské právo za nesprávne.

P. M. proti Bulharsku
(sťažnosť č. 49669/07)
24. január 2012

Tento prípad sa týkal sťažnosti sťažovateľky znásilnenej vo veku trinástich rokov, že bulharským orgánom trvalo ukončenie následného vyšetrowania viac ako pätnásť rokov a nemala žiadne prostriedky nápravy proti ich nechote stíhať útočníkov. Súd konštatujúc, že vyšetrowanie znásilnenia sťažovateľky bolo neúčinné, aj keď skutkový stav prípadu a totožnosť páchatel'ov boli preukázané, rozhodol, že došlo k porušeniu článku 3 (zákaz neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania) Dohovoru v jeho procesnej časti.

C. A. S. a C. S. proti Rumunsku
(sťažnosť č. 26692/05)
20. marec 2012

Tento prípad sa týka sťaž-

Ochrana detí a mladistvých

nosti sedemročného chlapca a jeho otca, že orgánom trvalo päť rokov vyšetrovanie opakovaného znásilnenia prvého sťažovateľa mužom, ktorý bol nakoniec oslobodený. Muž sa pretlačil do bytu rodiny, keď sa chlapec sám vracal domov zo školy v období od januára do apríla 1998.

Súd konštatujúc, že orgány neuskutočnili účinné vyšetrovanie obvinenia z násilného sexuálneho zneužívania prvého sťažovateľa a nezabezpečili primeranú ochranu jeho súkromného a rodinného života, rozhodol, že došlo k porušeniu článku 3 (zákaz neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania) a článku 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) Dohovoru. V tomto rozsudku Súd jasne uznal, že štáty majú povinnosť podľa článkov 3 a 8 Dohovoru zabezpečiť účinné trestné vyšetrovanie prípadov týkajúcich sa násilia na deťoch. Navyše výslovne poukázal na medzinárodné záväzky Rumunska, ktoré ho zaväzujú chrániť deti pred akoukoľvek formou zneužívania, vrátane pomoci pri zotavení a sociálnej reintegrácii obetí, a bolo mu obzvlášť ľúto, že prvému sťažovateľovi nebolo nikdy poskytnuté poradenstvo, ani nebol sprevádzaný kvalifikovaným psychológom v priebehu konania týkajúceho sa jeho znásilnenia, ani po ňom.

R. I. P. a D. I. P. proti Rumunsku
(sťažnosť č. 27782/10)
10. máj 2012

Sťažovatelia, brat a sestra, sa sťažovali na neúčinné vyšetrovanie obvinenia zo znásilnenia

vzneseného ich matkou proti ich starému otcovi (z otcovej strany) v roku 2004, kedy dievča malo sedem rokov a jej brat tri roky, a najmä na dĺžku vyšetrovania, ktoré ešte v roku 2011 stále prebiehalo, a to napriek dôkazom potvrdzujúcim tvrdenia o sexuálnej agresii.

Súd rozhodol, že došlo k porušeniu pozitívnych záväzkov dotknutého štátu v procesnej časti článku 3 (zákaz neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania) Dohovoru.

I. G. proti Moldavskej republike
(sťažnosť č. 53519/07)
15. máj 2012

Sťažovateľka tvrdila, že vo veku štrnásť rokov bola znásilnená jej známym (dvadsať-tiročným mužom, ktorý žil v rovnakej štvrti ako stará matka sťažovateľky, ktorú často navštevovala). Sťažovala sa predovšetkým, že orgány nevyšetřili jej obvinenie účinne.

Súd rozhodol, že vyšetrovanie prípadu sťažovateľky v rozpore s článkom 3 (zákaz neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania) Dohovoru nesplnilo požiadavky spojené s pozitívnymi záväzkami štátu účinne vyšetrovať a trestať všetky formy znásilnenia a sexuálneho zneužívania.

P. a S. proti Poľsku
(sťažnosť č. 57375/08)
30. október 2012

Sťažovateľkami boli dcéra a jej matka. V roku 2008 vo veku štrnásť rokov prvá sťažova-

teľka otehotnela po tom, čo bola znásilnená. Sťažovateľky sa sťažovali najmä na absenciu komplexného právneho rámca zaručujúceho prvej sťažovateľke včasný a neobmedzený prístup k potratu za podmienok stanovených platnými právnymi predpismi a na odhalenie informácií o prípade verejnosti. Ďalej sa sťažovali, že odňatie prvej sťažovateľky zo starostlivosti matky a jej umiestnenie do zariadenia pre mladistvých a neskôr do nemocnice bolo nezákonné a uviedli, že okolnosti prípadu predstavovali neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie.

Súd rozhodol, že došlo k porušeniu článku 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) Dohovoru, čo sa týka určenia prístupu k zákonnému potratu vo vzťahu k obom sťažovateľkám a čo sa týka sprístupnenia osobných údajov sťažovateľiek. Ďalej rozhodol, že došlo k porušeniu článku 5 ods. 1 (právo na slobodu a bezpečnosť) Dohovoru konštatujúc najmä, že hlavným účelom umiestnenia prvej sťažovateľky do zariadenia pre mladistvých bolo, aby ju oddelili od jej rodičov a aby sa zabránilo potratu. Napokon, s prvou sťažovateľkou orgány zaobchádzali žalostným spôsobom a jej utrpenie dosiahlo minimálnu hranicu závažnosti podľa článku 3 (zákaz neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania) Dohovoru v rozpore s týmto ustanovením.

O'Keeffe proti Írsku
(sťažnosť č. 35810/09)
28. január 2014 (VK)

Prípad sa týkal otázky zodpovednosti štátu za sexuálne

Ochrana detí a mladistvých

zneužitie školáčky vo veku deväť rokov laickým učiteľom v írskej národnej škole v roku 1973. Sťažovateľka sa najmä sťažovala, že Írsko nevytvorilo systém primárneho vzdelávania tak, aby ju ochránil pred zneužitím, ako aj že nevyšetrilo ani neposkytlo primeranú reakciu súdu na zlé zaobchádzanie. Tiež tvrdila, že nemohla dosiahnuť uznanie a odškodnenie za to, že ju štát neochránil.

Súd rozhodol, že došlo k porušeniu článku 3 (zákaz neľudského a ponižujúceho zaobchádzania) a taktiež článku 13 (právo na účinný opravný prostriedok) Dohovoru, pokiaľ ide o to, že Írsko neochránilo sťažovateľku pred sexuálnym zneužívaním a pokiaľ ide o jej neschopnosť dosiahnuť uznanie tohto zlyhania na národnej úrovni. Ďalej rozhodol, že nedošlo k porušeniu článku 3 Dohovoru, pokiaľ ide o vyšetrovanie sťažností sexuálneho zneužívania na škole sťažovateľky.

Súd najmä zistil, že bolo neodmysliteľným záväzkom vlády chrániť deti pred zlým zaobchádzaním, a to najmä v kontexte primárneho vzdelávania. Táto povinnosť nebola splnená, keď Írsko, ktoré si muselo byť vedomé sexuálneho zneužívania detí dospelými pred rokom 1970, okrem iného vzhľadom na stíhanie týchto trestných činov v značnej miere, aj napriek tomu ponechalo vedenie primárneho vzdelávania veľkej väčšiny írskych detí zverené národným školám bez toho, aby bol zavedený mechanizmus účinnej štátnej kontroly proti rizikám, že dôjde k takémuto zneužívaniu.

Naopak, potenciálni oznamovatelia boli od štátnych orgánov smerovaní na riaditeľov (zvyčajne miestny kňaz) národných škôl. V skutočnosti akýkoľvek systém odhaľovania a nahlasovania zneužívania, ktorý umožnil, že v škole sťažovateľky došlo k viac než 400 prípadom zneužitia po tak dlhú dobu, musí byť považovaný za neúčinný.

Manuello a Nevi proti Taliansku

(sťažnosť č. 107/10)
20. január 2015

Trestné konanie sa začalo proti synovi sťažovateľov v júni 2002 po tom, čo riaditeľka školy jeho takmer päťročnej dcéry nahlásila na políciu podozrenie zo sexuálneho zneužívania dieťaťa z jeho strany. Dňa 1. augusta 2002 matka dieťaťa požiadala súd pre mladistvých o odňatie rodičovských práv a povinností jej manželovi. Od tohto dňa sťažovatelia svoju vnučku nevideli. Sťažovali sa najmä na neprimeranú dĺžku konania o povolení stretnúť sa s dieťaťom a na to, že sociálne služby nevykonali súdne rozhodnutie z februára 2006 povoľujúce kontakt.

Súd rozhodol, že došlo k porušeniu práva sťažovateľov na rešpektovanie ich rodinného života v zmysle článku 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) Dohovoru. Konštatoval najmä, že zakazovať stretnutie medzi starými rodičmi a ich vnučkou z dôvodu, že si dieťa spája starých rodičov s jej otcom a s utrpením, ktorým si prešla v dôsledku údajného sexuálneho zneužívania, bolo opat-

rením, ktoré orgány boli oprávnené prijať v prípadoch týrania. Avšak, zatiaľ čo veľká starostlivosť bola v prípadoch tohto druhu nevyhnutná a opatrenia na ochranu dieťaťa mohli zahŕňať obmedzenie kontaktu s členmi rodiny, Súd bol toho názoru, že orgány nevykonali potrebné úsilie na ochranu rodinných väzieb medzi starými rodičmi a ich vnučkou, ktorí sa navzájom nevideli asi dvanásť rokov.

M. G. C. proti Rumunsku

(sťažnosť č. 61495/11)
15. marec 2016

Sťažovateľka tvrdila, že v čase, keď mala 11 rokov, bola medzi augustom 2008 a februárom 2009 znásilňovaná v dome susediacej rodiny, kam sa často chodila hrať s dvoma dievčatami rovnakého veku. Vo svojej sťažnosti najmä zastávala názor, že rumunské právo a prax neposkytujú účinnú ochranu detí proti znásilneniu a sexuálnemu zneužívaniu. Predovšetkým, v Rumunsku trestný čin znásilnenia vyžaduje nedostatok súhlasu na strane obete, čo bolo pre ňu nemožné preukázať, pretože na jej tele neboli znaky násilia. Navyše, orgány, ignorujúc výsledky jej psychiatrického vyšetrenia, odmietli vziať do úvahy, že jej nízky vek a zraniteľnosť boli faktory prispievajúce k jej postoj voči zneužívaniu.

V tomto prípade Súd rozhodol, že došlo k porušeniu pozitívnych záväzkov Rumunska podľa článku 3 (zákaz neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania) a 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) Dohovoru.

Ochrana detí a mladistvých

Prejednávané sťažnosti

S. H. H. proti Turecku
(sťažnosť č. 22930/08)

Sťažnosť bola tureckej vláde oznámená 10. februára 2010.

Sťažovateľka, ktorá bola sexuálne napadnutá svojím otcom vo veku ôsmich rokov, vystavená sexuálnemu zneužívaniu z jeho strany po dobu viac ako troch rokov a znásilnená z jeho strany vo veku dvanástich rokov, sa sťažuje najmä, že trest uložený jej otcovi bol nedostatočný, a že nebol obvinený zo znásilnenia, pretože vyšetrovanie vykonávané vnútroštátnymi orgánmi bolo nedostatočné.

Súd sťažnosť oznámil tureckej vláde a položil otázky stranám podľa článku 3 (zákaz neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania), 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) a 13 (právo na účinný opravný prostriedok) Dohovoru.

I. M. proti Rumunsku
(sťažnosť č. 36934/08)

Sťažnosť bola rumunskej vláde oznámená 6. novembra 2013.

Tento prípad sa týka údajného znásilnenia sťažovateľky vo veku štrnásť rokov a následného vyšetrovania. Súd sťažnosť oznámil rumunskej vláde a položil otázky stranám podľa článku 3 (zákaz neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania) a 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného

života) Dohovoru.

NÁSILIE V ŠKOLSKÝCH AREÁLOCH

Kayak proti Turecku
(sťažnosť č. 60444/08)
10. júl 2012

Tento prípad sa týkal vraždy 15-ročného syna a brata sťažovateľov, ktorý bol pred školou bodnutý žiakom. Sťažovatelia najmä tvrdili, že chlapec zomrel v dôsledku nedbanlivosti zo strany vedenia školy a tiež sa sťažovali na dĺžku administratívneho konania o odškodnení.

Súd v tomto prípade zopakoval, že školské úrady majú rozhodujúcu úlohu pri ochrane zdravia a blaha žiakov – so zreteľom na ich mimoriadnu zraniteľnosť vzhľadom na ich vek – a primárnu povinnosť chrániť ich proti akejkoľvek forme násillia, ktorému by mohli byť vystavení, zatiaľ čo sú pod dohľadom školy. Zatiaľ čo od pedagogických pracovníkov nemožno očakávať, že budú po celú dobu sledovať každého žiaka, pohyby vo vnútri aj vonku pri škole vyžadujú zvýšený dohľad. V danom prípade Súd najmä konštatoval, že vedenie školy neúspešne hlásilo problémy s bezpečnosťou príslušným orgánom, dokonca požadovalo asistenciu polície. Rozhodol, že došlo k porušeniu článku 2 (právo na život) Dohovoru konštatujúc, že za daných okolností si turecké orgány nesplnili povinnosť zabezpečiť dohľad nad areálom školy. Súd ďalej rozhodol, že došlo k porušeniu článku 6 ods. 1 (právo na spravodlivý proces v primeranej lehote) Dohovoru z dôvodu nepri-

meranej dĺžky konania o odškodnení, ktoré trvalo päť rokov a tri mesiace.

Zdroj:

Európsky súd pre ľudské práva, Factsheet „Protection of minors“, marec 2016, http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Minors_ENG.pdf

Preklad:

Kancelária zástupcu Slovenskej republiky pred Európskym súdom pre ľudské práva

Súdny systém Španielska

Základný pilier súdnej moci Španielskeho kráľovstva tvoria ustanovenia hlavy VI. o súdnej moci a hlavy IX. o ústavnom súdnictve Ústavy Španielskeho kráľovstva z roku 1978. Článok 117 odsek 5 Ústavy ustanovuje základný princíp fungovania a organizácie španielskeho súdnictva, ktorým je jednota súdnictva, a zároveň výnimku z tohto princípu, ktorú tvorí sústava vojenských súdov. Početné súdne orgány sa členia podľa predmetu sporu, hodnoty sporu, či podľa strán sporu. Súdne konanie je legislatívne upravené v trestnom, občianskom, správnom a pracovnom kódexe, a z hľadiska systému opravných prostriedkov je dvojinštančné.

V roku 1985 bol prijatý ústavný zákon č. 6/1985 z 01.07.1985 o súdnej moci (Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial), ktorý legislatívne upravil štruktúru súdov a ich rozhodovaciu právomoc. Táto súvisí s územným členením Španielskeho kráľovstva na sedemnásť autonómnych oblastí a dve enklávy v severnej Afrike, mestá Ceuta a Melilla. Autonómne oblasti sa ďalej členia na provincie.

Všeobecné súdnictvo tvoria súdne orgány na viacerých úrovniach, čo závisí aj od toho, či rozhodovacia právomoc patrí samosudcovi alebo senátu. Ústavné súdnictvo reprezentuje od roku 1980 Ústavný súd Španielskeho kráľovstva, ktorý je nezávislým orgánom ochrany práva, a ktorý má celoštátnu pôsobnosť. Disponuje rozhodovacou právomocou v konaniach o súlade právnych predpisov s Ústa-

vou, o sťažnostiach pre porušenie ústavných práv a slobôd, o kompetenčných a iných sporoch medzi ústavnými orgánmi či rozhodovanie o protiústavnosti medzinárodných dohôd. Personálne je zložený z dvanástich sudcov, ktorí sú menovaní kráľom na deväťročné obdobie, z ktorých štyroch navrhuje Senát, štyroch Snem, dvoch vláda a dvoch Generálna rada súdnej moci. Sudcovia ústavného súdu tvoria dvanásťčlenné plénum alebo rozhodujú v komorách tvorených zo šiestich sudcov, či v trojčlenných senátoch.

Súdmi všeobecného súdnictva, na ktorých pôsobí samosudca sú zmierovacie orgány, sudy prvej inštancie a sudy s jurisdikčnou právomocou v osobitných veciach. Senát rozhoduje na ostatných súdoch hierarchie súdnictva, a to na provinčných súdoch, vrchných súdoch, na Najvyššom trestnom a správnom súde a na Najvyššom súde.

Medzi občianske sudy v prvom stupni patria obchodné sudy a všeobecné občianske sudy. Na obchodnom súde v Alicante pôsobí súd pre ochranné známky spoločenstva, ktorý rozhoduje podľa Nariadenia Rady Európskej únie č. 40/94 z 20. decembra 1993 o ochrannej známke Spoločenstva a nariadenia Rady Európskej únie č. 6/2002 z 12. decembra 2001 o dizajnoch Spoločenstva a má pôsobnosť pre celé územie Španielskeho kráľovstva. V trestnej agende rozhodujú prvostupňové trestné sudy, ktoré sú príslušné na konanie o spáchaných trestných činoch, za ktoré má byť uložený trest odňatia slobody do

piatich rokov. O ostatných trestných veciach rozhodujú provinčné sudy. V trestnej agende rozhodujú aj vyšetrovacie sudy, ktoré vedú vyšetrovanie vo veciach, ktorých trestný proces vedie trestný súd alebo trestná sekcia provinčného súdu.

V Španielskom kráľovstve sú zriadené viaceré špecializované sudy: sudy pre mladistvých, ktoré prejednávajú trestné činy a priestupky páchatel'ov vo veku od 14 do 18 rokov; sudy dohliadajúce na výkon trestov, ktoré sa zameriavajú najmä na dozor vykonávania trestu odňatia slobody a na ochranu práv odsúdených v rámci ústavov na výkon trestu odňatia slobody; a sudy pre násilie páchané na ženách, ktoré rozhodujú trestné aj civilné spory týkajúce sa tejto oblasti (otcovstvo, materstvo, rozvody, poručníctvo a opatrovníctvo a adopcie). Prvý stupeň súdnictva dopĺňajú správne sudy a pracovné (sociálne) tribunály, ktoré prejednávajú spory vzniknuté z pracovnej zmluvy, zo sociálneho zabezpečenia, z kolektívneho vyjednávania a zo zistení orgánov inšpekcie práce. Odvolacími súdmi týchto špecializovaných súdov sú centrálné špecializované sudy s pôsobnosťou pre celé územie Španielskeho kráľovstva. Sudy prvej inštancie sú príslušné v civilných veciach a vo veciach opravných prostriedkov proti zmierovacím orgánom.

V hlavnom meste provincie sídlia provinčné sudy, ktoré majú právomoc konať v občianskoprávných a trestnoprávných veciach (občianskoprávna a trestnoprávna sekcia). Ich majoritnú agendu tvoria konania o oprav-

Súdny systém Španielska

ných prostriedkoch. V oblastiach, kde sa nenachádzajú súdy prvej inštancie a vyšetrovacie súdy, pôsobia zmierovacie orgány, ktorých funkciu vykonávajú osoby bez právnického vzdelania a sú volené vrchnými súdmi na štvorročné funkčné obdobie. Ich agendu tvoria civilné, trestné a pracovné veci, s menšou hodnotou sporu, avšak z ich postavenia vyplýva, že disponujú menšími oprávneniami ako ostatné súdne orgány. Okrem vykonávania súdnej právomoci plnia úlohy evidencie obyvateľstva.

Odvolacími orgánmi sú vrchné súdy autonómnych oblastí, na ktorých sa rozhoduje v štyroch komorách – občianska, trestná, správna a pracovná. Tieto súdy sú vrcholom súdnej hierarchie v každej autonómnej oblasti, z čoho im vyplýva právomoc rozhodovať vo veciach, ktoré sa týkajú konkrétnej autonómnej oblasti. Sídliť v hlavnom meste autonómnej oblasti.

Súdnymi orgánmi s celoštátnou pôsobnosťou, vrátane Ústavného súdu, sú Najvyšší súd a Najvyšší trestný a správny súd. Najvyšší súd, na čele ktorého je predseda, tvorí päť komôr, a to civilná, trestná, správna, pracovná a vojenská komora. Každá z týchto komôr má svojho predsedu a sudcov. Najvyšší súd koná o opravných prostriedkoch, ako aj o žalobách proti predsedovi vlády, predsedovi senátu a snemu, predsedovi Najvyššieho súdu, predsedovi Ústavného súdu, členom vlády a podobne. Obdobnú štruktúru má aj Najvyšší trestný a správny súd, ktorý je tvorený štyrmi komorami – od-

volacia, trestná, správna a pracovná. Do jeho právomoci patrí okrem iného rozhodovanie o trestných činoch spáchaných kráľom, kráľovnou, princmi, o trestných činoch falšovania a neoprávnenej výroby peňazí, o trestných činoch obchodovania s drogami, o trestných činoch spáchaných organizovanou skupinou a o extradícii. Zároveň je odvolacím orgánom proti rozhodnutiam centrálnych trestných súdov, centrálnych vyšetrovacích súdov a centrálnych súdov pre mladistvých.

Zaujímavou súčasťou španielskeho súdneho systému sú dva obyčajové súdy založené na tradíciách a zvykoch, ktorých ústavný rámec tvorí článok 125 a článok 19 zákona o súdnej moci: Súd pre vody Valencijskej nížiny a Rada spravodlivých Murcie. Oba súdy majú svoj pôvod v časoch rímskeho impéria ako v časoch osídľovania Valencie a Murcie moslimským obyvateľstvom, ktorých hlavným zdrojom živobytia bolo poľnohospodárstvo. Súdne orgány sa stali potrebnými, keďže obe oblasti na východe Pyrenejského polostrova nedisponujú ideálnymi prírodnými podmienkami a rozmach poľnohospodárstva vyžadoval výstavbu mnohých závlahových systémov. Súdy sú personálne obsadené poľnohospodármi, ktorých rozhodnutia sú rešpektované, keďže ich vykonanie je morálnou povinnosťou každého poľnohospodára žijúceho v danej oblasti. Konanie pred týmito súdmi sa vyznačuje koncentráciou konania, ústnosťou a rýchlosťou konania, procesnou ekonomikou a ukladaním prevažne peňažných sankcií.

Súd pre vody Valencijskej nížiny je najstaršou súdnou inštitúciou v Európe a v roku 2009 boli spolu s Radou spravodlivých Murcie zaradené medzi nehmotné kultúrne dedičstvo UNESCO.

Súčasťou súdneho systému Španielskeho kráľovstva sú aj vojenské súdy, ktoré tvoria samostatnú sústavu zloženú z vojenských súdov s pôsobnosťou pre vyčlenené územie, z ústredných vojenských súdov, z vyšších regionálnych vojenských tribunálov a ústredného vojenského tribunálu. Prvkom, ktorý prepája sústavu vojenských súdov a všeobecné súdnictvo je piata komora Najvyššieho súdu. Vojenské súdy sú personálne obsadené z príslušníkov ozbrojených síl a zástupcov z ministerstva obrany.

Petra Lukáčiková

Právnická fakulta
Trnavskej univerzity v Trnave

ECLI—Európsky identifikátor judikatúry Samuel Rybníkář

ECLI—Európsky identifikátor judikatúry (European Case Law Identifier) vznikol za účelom jednotného citovania rozhodnutí európskych inštitúcií, vnútroštátnych súdnych orgánov členských krajín Európskej únie a súdnych orgánov vybraných spolupracujúcich krajín.

Pre riadne fungovanie európskeho priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti nie je dôležitá len znalosť európskeho práva, ale aj vzájomná znalosť právnych systémov a najmä rozhodovacej činnosti súdov iných členských štátov. Zručnosť správnej aplikácie európskeho práva totiž nespočíva len v poznaní a štúdiu právnych noriem Európskej únie, ale aj v zohľadňovaní existujúcej rozhodovacej činnosti vnútroštátnych súdov. Jedná sa najmä o rozhodnutia, ktorými vnútroštátne súdy žiadajú Súdny dvor o výklad práva Európskej únie (tzv. prejudiciálne návrhy), ale aj rozhodnutia týchto súdov vo veci samej. Napokon nemožno opomenúť ani rozhodnutia, v ktorých vnútroštátne súdne orgány priamo aplikujú právo Európskej únie.

Prvú iniciatívu smerujúcu k vytvoreniu jednotného identifikátora súdnych rozhodnutí vyvinul Európsky parlament, ktorý vo svojom uznesení zo dňa 9. júla 2008 o úlohe vnútroštátnych sudcov v európskom súdnom systéme zdôraznil, že na to, aby vnútroštátni sudcovia mohli plniť svoju úlohu v európskom právnom systéme, je potrebný efektívny prístup k vnútroštátnej judikatúre. Na základe tejto výzvy sa Rada Európskej únie vo

Viacročnom akčnom pláne na roky 2009—2013, týkajúcom sa európskej justície (Ú. v. EÚ C 75, 31.3.2009, s. 1) zaviazala vytvoriť efektívny prístup k rozhodovacej činnosti vnútroštátnych súdov budovaním decentralizovanej technickej infraštruktúry a spoločnej normalizácie.

Vďaka finančnej podpore Európskej únie a na základe Viacročného akčného plánu na roky 2009—2013, týkajúcom sa európskej justície vzniklo niekoľko iniciatív, ktoré vytvorili viaceré vyhľadávače vnútroštátnych a európskych súdnych rozhodnutí. Na tomto mieste môžeme spomenúť napríklad vyhľadávač súdnych rozhodnutí Sieť predsedov najvyšších súdov členských štátov Európskej únie (členom Sieť je i Najvyšší súd), databázu Dec.Nat, databázu Jurifast, ktorú spravuje Združenie štátnych rád a najvyšších správnych súdov Európskej únie (prispievateľom do databázy bol v uplynulých rokoch aj Najvyšší súd), či databázu JURE alebo EUR-lex, ktorú spravuje Agentúra Európskej únie pre základné práva.

Existencia databáz súdnych rozhodnutí však nie je postačujúca, pokiaľ nebude vytvorený jednouchý, efektívny a užívateľsky ústretový vyhľadávač rozhodnutí. Uvedenou problematikou sa zaoberala osobitná skupina pracovnej skupiny pre elektronické právo Únie a vypracovávala štúdiu, v ktorej označila za najpálčivejší problém to, že na vnútroštátnej úrovni existujú rôzne identifikačné systémy judikatury, z ktorých niektoré sta-

novili súdy, iné závisia od dodávateľov. Databázy navrhnuté na vyhľadávanie súdnych rozhodnutí z viacerých členských štátov vytvárajú svoj vlastný identifikačný systém a niekedy nanovo použijú jeden alebo viaceré vnútroštátne systémy číslovania. Vyhľadávanie a citovanie judikatury v cezhraničnom kontexte je preto mimoriadne ťažké. Identifikátory vydané jedným systémom nemusia byť, a často nie sú, kompatibilné s inými systémami. Na základe uvedených skutočností vydala Rada Európskej únie tzv. Závery Rady vyzývajúce k zavedeniu európskeho identifikátora judikatury (ECLI — European Case Law Identifier) a minimálneho súboru jednotných metadát pre judikaturu (Ú. v. EÚ C 127, 29.4.2011, s. 1—7).

V Záveroch Rada Európskej únie vyzvala všetky členské štáty Únie, kandidátske štáty a štáty, ktoré sú zmluvnými stranami Lugánskeho dohovoru (Island, Nórsko, Švajčiarsko) aby dobrovoľne na vnútroštátnej úrovni zaviedli európsky identifikátor judikatury a minimálny súbor jednotných metadát pre judikaturu. Do systému ECLI sa zapojil aj Súdny dvor Európskej únie.

Identifikátorom ECLI by mali byť označené všetky vnútroštátne súdne rozhodnutia krajín, ktoré sa do systému zapoja. V zmysle Záverov by mali všetky členské štáty taktiež určiť národného (vnútroštátneho) koordinátora pre ECLI. Vnútroštátny koordinátor ECLI je zodpovedný za zostavenie zoznamu kódov zúčastnených súdov, uve-

ECLI—Európsky identifikátor judikatúry Samuel Rybníkář

rejenie kľúča k vytvoreniu poradového čísla ECLI a všetkých ďalších relevantných informácií pre fungovanie systému ECLI. Koordinátorom Slovenskej republiky pre ECLI je Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, Sekcia informatiky a riadenia projektov. Koordinátorom ECLI pre Európsku úniu je Súdny dvor Európskej únie. V Českej republike je národným koordinátorom pre ECLI taktiež súd, Najvyšší súd.

Európsky identifikátor judikatúry—ECLI pozostáva z nasledovných zložiek, ktoré musia byť zachované v stanovenom poradí a musia byť vždy oddelené dvojbodkou.

Na začiatku identifikátora sa uvedie vždy skratka ECLI, za ktorou po dvojbodke nasleduje kód krajiny, ktorej súdny orgán rozhodnutie vydal. Kódy členských krajín a kandidátskych krajín Európskej únie sú uvedené v tzv. medziinštitucionálnej príručke úpravy dokumentov. Slovenská republika má napríklad kód krajiny SK, Česko CZ, Rakúsko AT. Pre orgány Európskej únie sa používa skratka EÚ. Pre iné krajiny (zmluvné strany Lugánskeho dohovoru) sa použije norma ISO 3166 alpha-2. V prípade iných organizácií o kóde rozhoduje Európska komisia. Napríklad Európsky patentový úrad má pridelený kód EP.

Po kóde krajiny pokračuje ECLI identifikátor po dvojbodke kódom súdu, ktorý pozostáva najmenej z jedného a najviac zo siedmich znakov. Tento kód sa vždy musí začínať písmenom (Všetky písmená v identifikátore

ECLI musia byť výlučne alfanumerické znaky latinskej abecedy.), no môže obsahovať aj arabské číslice. Kód súdu by mal byť zvolený podľa Záverov Rady Európskej únie vždy tak, aby bol pre ľudí ktorí poznajú organizáciu súdnictva v dotknutej krajine, logický. Napríklad kód Najvyššieho súdu Slovenskej republiky je NSSR, Ústavného súdu Slovenskej republiky USSR. Pre identifikáciu rozhodnutí Súdneho dvora Európskej únie sú kódy súdov nasledovné:

C—Súdny dvor,
 T—Všeobecný súd (Tribunál),
 F—Súd pre verejnú službu.

Po skratke súdu nasleduje v ECLI identifikátore po dvojbodke rok vydania rozhodnutia, ktorý musí byť vždy v neskrátenom tvare (napríklad 2012). Poslednou informáciou ECLI identifikátora je poradové číslo. Maximálna dĺžka poradového čísla môže byť 25 znakov, pričom môže obsahovať aj bodky medzi číslami. Poradové číslo ECLI identifikátora musí byť však jedinečné, a to v tom zmysle, že nesmú existovať viaceré rozhodnutia toho istého súdu z toho istého roku s rovnakým poradovým číslom. Poradové číslo je vo všeobecnom súdnictve v Slovenskej republike tvorené identifikačným číslom spisu a poradovým číslom rozhodnutia v spise, ktoré sú oddelené bodkou. Ústavné súdnictvo je v tomto smere špecifické. Pri tvorbe poradového čísla vychádza sa vždy z čísla konania pred Ústavným súdom.

V Slovenskej republike sú označované ECLI identifikátorom len súdne rozhodnutia vyda-

né po 25. júli 2011. V prípade súdnych rozhodnutí vydaných pred 25. júlom 2011, voči ktorým bolo podané odvolanie po 25. júli 2011, sú tieto súdne rozhodnutia, ako aj ostatné rozhodnutia obsiahnuté v spise tiež označené identifikátorom ECLI.

Príklad ECLI identifikátora pre Slovenskú republiku:

ECLI:SK:OSBA1:2011:0123456789.123

Vysvetlivky:

SK

(kód krajiny)

OSBA1

(kód súdu)

2011

(rok vydania rozhodnutia)

0123456789

(identifikačné číslo spisu)

123

(poradové číslo rozhodnutia v spise)

Samuel Rybníkář

Právnická fakulta

Univerzity Komenského

V Bratislave

Významní slovenskí právnici z Liptova

Vozár, J., Bratislava: VEDA, 2016. 208 s.

Kvalitných prác o osudoch význačných slovenských právnikov nájdeme v slovenskej právnickej a právnohistorickej spisbe pomenej. Osobitne v živote právnických osobností 20. storočia sa pritom prejavuje zaujímavá mikrohistória profesného a súkromného života slovenských právnikov na pozadí revolučnej makrohistórie európskych a slovenských dejín minulého storočia. Je preto potešiteľné, ak sa na trh dostane publikácia kompenzujúca nedostatok v mapovaní dopadov veľkých dejinných zmien na život jednotlivca-právnik. Autor recenzovanej publikácie, Jozef Vozár, sa podujal na túto neľahkú úlohu a možno konštatovať, že ju zvládol na čitateľsky príťažlivej a profesionálne vysoko kvalitnej úrovni.

Z množstva vhodných a toho hodných osobností si autor pre účely svojej publikácie vybral – svojím vlastným regionálnym pôvodom podmienené – štyri osobnosti pochádzajúce z Liptova: Emila Stodolu, Augustína Rátha, Adolfa Záturského a Štefana Lubyho. Každý z uvedených osobností venoval približne 30 strán (s výnimkou výraznej osobnosti formátu Štefana Lubyho), na ktorých čitateľovi predstavuje ako súkromný život týchto právnikov, tak aj ich nezanedbateľný prínos pre právnu vedu a prax, ale aj pre právnické vzdelávanie – uveďme tu len, že Emil Stodola založil ešte v roku 1917 po slovensky vychádzajúci časopis Právny obzor, ktorý vychádza dodnes, Augustín Ráth ako rektor Univerzity Komenského v Bratislave a dekan jej Právnickej fakulty ovplyvňoval

výraznou mierou právnické vzdelávanie na Slovensku v období tzv. prvej Československej republiky, Adolf Záturský okrem svojej dlhoročnej sudcovskej praxe vydal v spoluautorstve s Vladimírom Fajnorom viacero diel (Nástin súkromného práva platného na Slovensku a Podkarpatskej Rusi, Zásadné rozhodnutia bývalej uhorskej kráľovskej Kúrie, či Právnický terminologický slovník), ktoré po roku 1918 zaisťovali kontinuitu recipovaného bývalého uhorského práva na Slovensku, a napokon v prípade Štefana Lubyho jeho mnohostranné dielo a význam asi žiadnemu právnikovi v Slovenskej republike netreba osobitne zdôrazňovať.

Mohli by sme síce v tejto recenzii prezradiť o živote a diele týchto právnických osobností aj viac, avšak vzhľadom na rozsah tejto recenzie by to určite nebolo postačujúce a obsahu recenzovaného diela by sme tým v žiadnom prípade neučinili zadosť. Namiesto toho sa zameriame radšej na iný aspekt posudzovanej práce, a to konkrétne na význam biografických diel, opisujúcich životy slovenských právnikov, a ich potenciálny prínos pre právnu vedu a pre právo a právnikov vo všeobecnosti.

Biografie právnikov rovnako ako biografie, autobiografie a memoáre iných výrazných osobností predstavujú v slovenskej tvorbe menej zastúpený žáner. Ide pritom o významný zdroj informácií zachytávajúci viaceré dôležité dobové reálie, a to buď priamo z prvej ruky (autobiografie, memoáre) alebo síce z ruky druhej, ale často s

použitím archívnych materiálov a podkladov pochádzajúcich zo súkromných zdrojov – či už priamo od popisovaných osobností samotných, alebo od ich potomkov (v prípade biografii). Preto sú biografické diela cenným zdrojom informácií najmä pre právnych historikov a právnych teoretikov, hoci informácie pochádzajúce priamo od osobností alebo od ich blízkych príbuzných môžu byť aj subjektívne skreslené; skúsený čitateľ rovnako ako autor spracúvajúci tieto informácie by však mal byť schopný odhaliť takéto nekritické miesta a vyložiť ich objektívne a historicky vernejšie. Biografická spisba však môže mať neopomenuteľný význam aj pre právnikov nevenujúcich sa právnym dejinám, či právnej teórii – osobitne poukázanie na okolnosti prijímania niektorých dodnes platných právnych úprav, objasnenie ich cieľov a koncepcných inšpiračných zdrojov, ale tiež upozornenie na dobové, dnes často ťažko dohľadateľné, vedecké práce popisovaných osobností k stále aktuálnym témam a právnym problémom môžu byť vnímané ako významný prínos biografických diel aj pre právnu teóriu a prax súčasnosti. V neposlednom rade však treba podčiarknuť význam takéhoto literárneho žánru pre právnu a právnickú etiku – práve morálny rozmer výrazných osobností právnej vedy a praxe na území Slovenska totiž môže predstavovať inšpiratívny zdroj aj pre formovanie osobností dnešných právnikov, prihliadajúc na charakter a postoje právnických osobností žijúcich v dobe minulej, kedy právnický stav požíval úctu, ktorú sa právnici

Významní slovenskí právnici z Liptova

Vozár, J., Bratislava: VEDA, 2016. 208 s.

museli snažiť nesklamať a potvrdzovať. Tento významný rozmer biografii a aktuálny deficit si zjavne uvedomuje aj autor recenzovanej práce, keď konštatuje (na s. 71):

„Škoda, že dnes nemáme viacej právnikov ráthovského typu, ktorí by študentom vstúpili, že právo bez morálky a hľadania spravodlivosti v rukách bezcharakterných jedincov sa mení na svojvôľu a zneužívanie práva. Byť dobrým právníkom, ktorého si slušní ľudia vážia, je v skutočnosti drina. Nie sú to teatrálné výstupy, ale presedené hodiny nad knihami a analýzou judikatúry. Neraz povrchne hodnotíme právnika nie podľa toho, čo vie, ale čo má. Neprekáža nám, že často sú úspešní takí, ktorí používajú nekalé praktiky. Aj preto asi máme veľa absolventov práva, ale málo skutočných osobností.“

Aj na tieto aktuálne problémy teda posudzovaná práca reaguje a ponúka riešenia.

Záverom dodajme, že hodnotu publikácie ešte viac zvyšuje aj jej grafická stránka – obsahuje totiž množstvo fotografií dokumentujúcich pracovný aj súkromný život približovaných osobností, a tiež niektoré relevantné archívne materiály. Po tomto stručnom predstavení obsahu a významu uvedenej vydarenej publikácie tak už možno iba vyjadriť želanie, aby slovenskí autori aj naďalej, a ešte vo väčšej miere, venovali pozornosť biografiám významných právnických osobností ovplyvňujúcich minulosť, ale často zasahujúcich aj súčasnú slovenskú

právnú teóriu, prax aj právnické vzdelávanie.

Tomáš Gábriš

Právnická fakulta
Univerzity Komenského
v Bratislave

C-582/14 Patrick Breyer

Dátum rozhodnutia

19. októbra 2016

Právna oblasť

ochrana osobných údajov

Kľúčové slová

spracovanie osobných údajov
IP adresa

Záver

Článok 2 písm. a) smernice EP a Rady 95/46/ES z 24. októbra 1995 o ochrane fyzických osôb pri spracovaní osobných údajov a voľnom pohybe týchto údajov sa má vykladať v tom zmysle, že dynamická IP adresa návštevníka predstavuje pre prevádzkovateľa internetovej stránky osobný údaj, ak má k dispozícii právne prostriedky, na základe ktorých dokáže identifikovať dotknutého návštevníka vďaka ďalším informáciám, ktorými disponuje poskytovateľ internetového pripojenia tohto návštevníka.

Skutkové okolnosti prípadu

Pán Breyer podal pred nemeckým správny súdom žalobu, ktorou sa domáhal vydania zákazu alebo obmedzenia uchovávať jeho IP adresu po skončení prehliadania verejnosti prístupných internetových stránok nemeckých spolkových orgánov. S cieľom zabrániť útokom a umožniť stíhanie útočníkov sú pri väčšine týchto stránok zaznamenávané všetky prístupy. Uchováva sa najmä názov otváraanej stránky, dátum a čas prehliadania a IP adresa návštevníka.

Nemecký Spolkový súdny dvor položil prejudiciálnu otázku s cieľom zistiť, či aj

„dynamické“ IP adresy predstavujú pre prevádzkovateľa internetovej stránky osobné údaje, a teda či požívajú ochranu stanovenú pre tieto údaje. Dynamická IP adresa je IP adresa, ktorá sa mení pri každom novom pripojení do internetu. Na rozdiel od statických IP adries dynamické IP adresy neumožňujú identifikovať návštevníka na základe verejne prístupných súborov. Len poskytovateľ internetového pripojenia pána Breyera má ďalšie informácie potrebné na jeho identifikáciu.

Právne posúdenie veci

Súd uviedol, že je nepochybné, že dynamická IP adresa nepredstavuje informáciu o identifikovanej osobe, keďže takáto adresa priamo neodhaľuje totožnosť fyzickej osoby – majiteľa alebo používateľa počítača, z ktorého bola internetová stránka prehliadaná.

Zo znenia článku 2 písm. a) smernice 95/46 vyplýva, že identifikovateľná osoba je osoba, ktorú možno identifikovať nielen priamo, ale aj nepriamo. Okrem toho z odôvodnenia 26 smernice 95/46 vyplýva, že na určenie toho, či je osoba identifikovateľná, sa majú vziať do úvahy všetky prostriedky, u ktorých je primeraná pravdepodobnosť, že ich prevádzkovateľ alebo iná osoba využije na identifikáciu príslušnej osoby. To znamená, že nie je nevyhnutné, aby sa všetky informácie umožňujúce identifikovať dotknutú osobu museli nachádzať v rukách jednej osoby.

Skutočnosť, že ďalšie informácie potrebné na identifiká-

ciu návštevníka nemá k dispozícii prevádzkovateľ internetovej stránky, ale poskytovateľ internetového pripojenia, tak nemôže vylúčiť, že dynamické IP adresy uchovávané prevádzkovateľom, pre prevádzkovateľa predstavujú osobné údaje v zmysle článku 2 písm. a) smernice 95/46.

Treba však určiť, či možnosť spojenia dynamickej IP adresy s uvedenými ďalšími informáciami, ktoré má k dispozícii poskytovateľ internetového pripojenia, predstavuje prostriedok, ktorý môže byť rozumne použitý pre identifikáciu dotknutej osoby.

Ako v podstate uviedol generálny advokát v bode 68 svojich návrhov, toto nenastane vtedy, ak je identifikácia dotknutej osoby zakázaná právnymi predpismi alebo prakticky neuskutočniteľná. Napríklad preto, lebo by si vyžadovala neprimerane veľa času, financií alebo ľudských zdrojov, takže pravdepodobnosť identifikácie sa v skutočnosti javí ako zanedbateľná.

Súdny dvor v tejto súvislosti uviedol, že v Nemecku zrejme existujú právne nástroje umožňujúce prevádzkovateľovi internetovej stránky obrátiť sa – najmä v prípade počítačových útokov – na príslušný orgán, ktorý podnikne kroky potrebné na získanie daných informácií od poskytovateľa internetového pripojenia a na následné začatie trestného stíhania.

Súvisiaca judikatúra vec C-70/10

EU:C:2011:771

C-554/14 Atanas Ogňanov

Dátum rozhodnutia
8. novembra 2016

Právna oblasť
trestné právo – výkon trestu

Kľúčové slová
vydávacie konanie
skrátene trestu

Záver

Článok 17 ods. 1 a 2 rámcového rozhodnutia Rady 2008/909/SVV z 28. novembra 2008 o uplatňovaní zásady vzájomného uznávania na rozsudky v trestných veciach, ktorými sa ukladajú tresty odňatia slobody alebo opatrenia zahŕňajúce pozbavenie osobnej slobody, na účely ich výkonu v Európskej únii, sa má vykladať v tom zmysle, že mu odporuje vnútroštátne pravidlo, ktoré je vykladané takým spôsobom, že umožňuje vykonávajúcemu štátu priznať odsúdenej osobe skrátenie dĺžky trestu z dôvodu práce, ktorú vykonala počas odňatia slobody v štáte pôvodu, aj keď príslušné orgány štátu pôvodu v súlade so svojím právnym poriadkom takého skrátenie trestu nepriznali.

Skutkové okolnosti prípadu

Rozsudkom z 28. novembra 2012 bol pán Ogňanov, bulharský štátny príslušník, odsúdený dánskym súdom na trest odňatia slobody v trvaní 15 rokov za lúpež s priťažujúcimi okolnosťami a vraždu. Pán Ogňanov sa od 10. januára do 28. novembra 2012 nachádzal v Dánsku vo väzbe a od 28. novembra 2012 do 1. októbra 2013, vo výkone trestu odňatia slobody. Následne bol odovzdaný bulharským orgánom. V Dánsku počas obdobia odňatia slobody pán Ogňanov

pracoval, a to od 23. januára 2012 do 30. septembra 2013.

Právne posúdenie veci

Rámcové rozhodnutie upravujúce otázku odovzdania osoby odsúdenej na trest odňatia slobody medzi dvoma členskými štátmi stanovuje ako všeobecné pravidlo, že výkon trestu sa riadi právom vykonávajúceho členského štátu. Orgány tohto štátu sú preto ako jediné príslušné rozhodovať o postupoch výkonu trestu a určovať všetky s tým súvisiace opatrenia, vrátane dôvodov na prípadné predčasné alebo podmienené prepustenie. Okrem toho príslušný orgán vykonávajúceho členského štátu je povinný započítať celé obdobie trestu, ktorý už bol vykonaný v druhom členskom štáte.

Bulharský právny poriadok stanovuje, že práca, ktorú vykonala odsúdená osoba, sa zohľadní na účely skrátenia dĺžky trestu, pričom dva pracovné dni platia ako tri dni odňatia slobody. Podľa rozsudku bulharského Najvyššieho kasačného súdu z roku 2013 sa toto pravidlo uplatní aj v situácii, keď odsúdený vykonával prácu v inom členskom štáte pred jeho odovzdaním do Bulharska, aby tam vykonal zvyšok trestu.

Na účely odovzdania pána Ogňana do Bulharska dánske orgány výslovne poukázali na to, že dánsky právny poriadok neumožňuje skrátenie uloženého trestu odňatia slobody na základe práce vykonanej počas výkonu odňatia slobody.

Mestský súd Sofia v Bulharsku sa Súdneho dvora v pod-

state pýta, či je v súlade s právom únie také vnútroštátne pravidlo, ktoré umožňuje vykonávajúcemu členskému štátu (tu Bulharsku) priznať odsúdenej osobe skrátenie dĺžky trestu z dôvodu práce, ktorú vykonala počas odňatia slobody v členskom štáte pôvodu (tu Dánsku), aj keď príslušné orgány štátu pôvodu na základe svojho právneho poriadku skrátenie trestu nepriznali.

Súdny dvor dospel k záveru, že na časť trestu vykonanú väzňom na území členského štátu pôvodu až do jeho odovzdania do vykonávajúceho členského štátu, sa uplatní výlučne právny poriadok členského štátu pôvodu, a to vrátane otázky prípadného priznania skrátenia trestu. Pokiaľ ide o právny poriadok vykonávajúceho členského štátu, ten sa uplatní len na tú časť trestu, ktorú je ešte potrebné vykonať po tomto odovzdaní.

Podľa Súdneho dvora príslúcha členskému štátu pôvodu, aby stanovil skrátenie trestu týkajúce sa obdobia odňatia slobody vykonaného na jeho území. Vykonávajúci členský štát nemôže retroaktívnym spôsobom nahradiť svojimi právnymi pravidlami (a najmä svojou úpravou týkajúcou sa skrátenia trestu) právne pravidlá členského štátu pôvodu, pokiaľ ide o časť trestu, ktorú už väzeň vykonal na území členského štátu pôvodu.

C-401-403/15 Depesme a iní

Dátum rozhodnutia

15. decembra 2016

Právna oblasť

voľný pohyb osôb

Kľúčové slová

práva pracovníkov
finančná podpora na
vysokoškolské štúdium
dieťa manželského alebo
registrovaného partnera

Záver

Článok 45 ZFEÚ a článok 7 ods. 2 nariadenia (EÚ) č. 492/2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie sa majú vykladať v tom zmysle, že pod dieťaťom cezhraničného pracovníka, ktoré má nepriamo nárok na sociálne výhody upravené v článku 7 ods. 2 nariadenia, treba chápať aj dieťa manžela alebo registrovaného partnera pracovníka, pokiaľ ten naďalej zabezpečuje výživu tohto dieťaťa. Posúdenie tejto poslednej podmienky prislúcha správnym orgánom a vnútroštátnym súdom, pričom netreba určiť dôvody tohto prispievania na výživu alebo vyčísliť jeho presný rozsah.

Skutkové okolnosti prípadu

Pani Depesme a pán Kaufmann, francúzski občania, bývajúci vo Francúzsku a pán Lefort, belgický občan bývajúci v Belgicku, požiadali luxemburské orgány o štátnu finančnú podporu na vysokoškolské štúdium vo svojej krajine na akademický rok 2013/2014. Žiadosti podali len na tom základe, že ich nevlastní otcovia sú zamestnancami v Luxembursku dlhšie ako päť rokov.

Vnútroštátne orgány žiadostiam nevyhoveli, z dôvodu,

že pani Depesme a pánov Kaufmanna a Leforta nemožno právne kvalifikovať ako „deti“ cezhraničného pracovníka, pretože boli len „nevlastnými deťmi“. Študenti rozhodnutia luxemburských orgánov napadli.

Právne posúdenie veci

Odvolací správny súd, Luxembursko položil prejudiciálnu otázku, ktorou sa v podstate pýtal, či v oblasti sociálnych výhod má pojem „dieťa“ zahŕňať výlučne deti, ktoré sú v príbuzenskom vzťahu s pracovníkom, alebo aj deti manželského partnera alebo registrovaného partnera pracovníka. Inými slovami, či príbuzenský vzťah možno chápať nie z právneho, ale z ekonomického hľadiska. V jednom prípade sa pýtal aj na vplyv rozsahu príspevku cezhraničného pracovníka na výživu dieťaťa na právo dieťaťa získať finančnú podporu na účely vysokoškolského štúdia.

Súdny dvor pripomína, že podľa nariadenia pracovník, ktorý je štátnym príslušníkom členského štátu požíva v inom členskom štáte, v ktorom pracuje, rovnaké sociálne a daňové výhody ako vlastní pracovníci. Ďalej poukazuje, že smernica 2004/38/ES definuje rodinných príslušníkov ako priamych potomkov občana, ktorí majú menej ako dvadsaťjeden rokov alebo sú nezaopatrenými osobami, ako aj priamych potomkov manželského partnera alebo registrovaného partnera.

Súdny dvor uzavrel, že deti manželského partnera alebo uznaného partnera cezhraničného pracovníka sa môžu považovať

za deti tohto pracovníka na účely nároku na sociálnu výhodu.

Pokiaľ ide o vplyv rozsahu príspevku cezhraničného pracovníka na výživu dieťaťa svojho partnera na právo tohto dieťaťa získať finančnú podporu, v predjednávanej veci sa treba domnievať, že postavenie rodinného príslušníka, ktorý je nezaopatrenou osobou, vyplýva zo skutkovej situácie, ktorej posúdenie prináleží členskému štátu a v prípade potreby vnútroštátnym súdom. Postavenie tak môže vyplývať z objektívnych skutočností, akými je existencia spoločnej domácnosti pracovníka a študenta, bez toho, aby bolo potrebné určiť dôvody prispievania cezhraničného pracovníka na výživu študenta alebo presne vyčísliť rozsah tohto príspevku na výživu.

Súvisiaca judikatúra

C-136/85

EU:C:1987:244

C-457/15 Vattenfall Europe

Dátum rozhodnutia

28. júla 2016

Právna oblasť

právo životného prostredia

Kľúčové slová

obchodovanie s emisnými kvótami

Záver

Príloha I smernice EP a Rady 2003/87/ES z 13. októbra 2003 o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v spoločenstve, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 96/61/ES, zmenenej a doplnenej smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2009/29/ES z 23. apríla 2009, v rozsahu, v akom zahŕňa „spaľovanie palív v zariadeniach s celkovým menovitým tepelným príkonom väčším ako 20 MW“ do zoznamu kategórií činností, na ktoré sa uplatní táto smernica, sa má vykladať v tom zmysle, že povinnosť obchodovania s emisnými kvótami zariadenia na výrobu elektrickej energie vzniká okamihom prvej emisie skleníkových plynov, a teda prípadne aj pred začiatkom prvej výroby elektrickej energie.

Skutkové okolnosti

Spor sa týka spoločnosti Vattenfall, ktorá prevádzkuje novozriadenú elektrárňu v Moorburgu, pri Hamburgu. Tepelný príkon tejto uhoľnej elektrárne dosahuje 3 700 MW. Vattenfall sa obrátila na Nemeckú správu pre obchodovanie s emisnými kvótami (ďalej len správa) a uviedla, že vzhľadom na skutočnosť, že elektrárňu je vo fáze výstavby nevzťahuje sa na ňu povinnosť obchodovania s

kvótami a odovzdávania, tak ako to vyplýva zo systému zriadeného prostredníctvom smernice 2003/87. Vzhľadom na zamietavé stanovisko správy sa Vattenfall obrátil na Správny súd Berlín.

Spolková republika Nemecko sa domnieva, že elektrárňu v Mooburgu je povinná obchodovať s emisnými kvótami od okamihu, keď začala v rámci svojej činnosti prvýkrát vypúšťať skleníkové plyny a to bez ohľadu na účel spaľovania. Vnútroštátny súd poukázal na skutočnosť, že ani vnútroštátne právo a ani právo Únie neobsahujú výslovné ustanovenie týkajúce sa okamihu povinnosti obchodovania s kvótami. Za týchto okolností sa vnútroštátny súd rozhodol prerušiť konania a obrátil sa na Súdny dvor Európskej únie.

Právny stránka veci

Súdny dvor v prípade prvej otázky poukázal na viaceré články smernice 2003/87 a jej príloh. Článok 2 ods. 1 uvedenej smernice stanovuje, že rozsah jej pôsobnosti sa rozširuje na emisie z činností uvedených v jej prílohe 1 a na skleníkové plyny vymenované v prílohe 2, ktorých súčasťou je oxid uhličitý. Článok 4 tej istej smernice, stanovuje povinnosť členským štátom zabezpečiť, aby žiadne zariadenie nevykonávalo činnosti uvedené v prílohe 1 bez toho, aby prevádzkovateľ nebol držiteľom príslušného povolenia. Vydanie takéhoto povolenia je podmienené dodržaním povinnosti najneskôr do 30. apríla prebiehajúceho roku odovzdať na účely ich zrušenia množstvo kvót rovnajú-

ce sa ich celkovým emisiám počas predchádzajúceho kalendárneho roka. Tento záväzok je založený na správach, ktoré predkladajú prevádzkovatelia zariadení, na základe nariadenia, ktorého prijatie spadá do kompetencie Komisie. Komisia prijala takéto nariadenie pod číslom 601/2012. V tomto nariadení sú stanovené hranice monitorovania, ktoré slúžia na splnenie záväzku. Do týchto hraníc monitorovania je prevádzkovateľ povinný zahrnúť všetky relevantné emisie skleníkových plynov, zo všetkých zdrojov emisií a všetkých zdrojových prúdov súvisiacich s činnosťami vykonávanými v tomto zariadení podľa prílohy I k smernici 2003/87.

Poukázal pritom, že v prílohe 1 je činnosť spaľovania palív v zariadeniach s celkovým menovitým tepelným príkonom väčším ako 20 MW. V tomto kontexte poukázal tiež na definíciu spaľovania, ktorá je definovaná ako každá oxidácia palív bez ohľadu na to, akým spôsobom sa využíva teplo, elektrická alebo mechanická energia, ktoré boli vyrobené v tomto procese, a ostatné priamo s tým spojené činnosti.

Na základe týchto skutočností Súdny dvor je toho názoru, že povinnosť obchodovať s kvótami vzniká okamihom prvej emisie skleníkových plynov a teda prípadne aj pred začiatkom prvej výroby elektrickej energie.

Súvisiaca judikatúra

vec C-148/14

EU:C:2015:287

vec C-158/15

EU:C:2016:422

C-573/14 Lounani

Dátum rozhodnutia

31. januára 2017

Právna oblasť

azylová politika

Kľúčové slová

azyl

nepriznanie postavenia utečenca
podieľanie sa na činnostiach
teroristickej skupiny

Záver

Na uplatnenie dôvodu vylúčenia z priznania postavenia utečenca podľa čl. 12 ods. 2 písm. c) smernice Rady 2004/83/ES nie je nevyhnutné, aby žiadateľ o medzinárodnú ochranu bol odsúdený za spáchanie jedného z teroristických trestných činov uvedených v článku 1 ods. 1 rámcového rozhodnutia Rady 2002/475/SVV z 13. júna 2002 o boji proti terorizmu.

Okolnosť, že osoba bola odsúdená súdmi členského štátu za podieľanie sa na činnostiach teroristickej skupiny, má osobitný význam, rovnako ako konštatovanie, že bola riadiacim členom tejto skupiny, bez toho, aby bolo potrebné preukázať, že táto osoba sama podnecovala na spáchanie teroristického činu alebo sa na ňom inak podieľala.

Skutkové okolnosti prípadu

Trestný súd Brusel, Belgicko odsúdil v roku 2006 pána Lounaniho, marockého občana, za podieľanie sa na činnostiach teroristickej skupiny ako jej riadiaci člen, za falšovanie listín a tiež za „aktívnu účasť na organizácii postupu vysielania dobrovoľníkov do Iraku“. V roku 2010 požiadal pán Lounani v Belgicku o azyl. Žiadosť bola

zamietnutá. Rada pre cudzinecké spory, Belgicko, v konaniach o žalobe proti zamietnutiu v rokoch 2011 a 2012 rozhodla, že pánovi Lounanimu sa má postavenie utečenca priznať. Vychádzala z toho, že Trestný súd Brusel ho odsúdil za členstvo v teroristickej skupine bez toho, aby mu vytýkal spáchanie alebo účasť na teroristickom čine. Činy, za ktoré bol odsúdený, nemožno označiť za „činy, ktoré sú v rozpore s cieľmi a zásadami Organizácie Spojených národov“ podľa smernice Rady 2004/83/ES, preto mu z tohto dôvodu priznanie postavenia utečenca nemožno vylúčiť.

Právne posúdenie veci

Štátna rada Belgicka v rámci konania o kasačnom opravnom prostriedku položila Súdnemu dvoru prejudiciálne otázky smerujúce najmä k tomu, či možno vylúčiť priznanie postavenia utečenca žiadateľovi, ktorý spáchal „činy, ktoré sú v rozpore s cieľmi a zásadami Organizácie Spojených národov“, a bol odsúdený za podieľanie sa na činnostiach teroristickej skupiny, pričom sám nespáchal teroristický čin. Súdny dvor uviedol, že pojem „činy, ktoré sú v rozpore s cieľmi a zásadami Organizácie Spojených národov“ sa neobmedzuje na teroristické činy.

Uplatnenie vylúčenia z priznania postavenia utečenca stanovené v smernici nie je obmedzené len na páchatel'ov teroristických činov, ale môže sa vzťahovať aj na jednotlivcov vykonávajúcich nábor, organizovanie, prevoz alebo vybavenie osôb, presúvajúcich sa do iného

štátu s úmyslom najmä dopustiť sa, plánovať alebo pripraviť teroristické činy.

Konečné posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu prináleží príslušným vnútroštátnym orgánom a môže ho preskúmať vnútroštátny súd. Aj podľa samotnej Štátnej rady bol pán Lounani riadiacim členom teroristickej skupiny medzinárodného rozsahu. Okolnosť, že bol právoplatne odsúdený za účasť na činnostiach teroristickej skupiny, má v rámci individuálneho posúdenia, ktoré musí vykonať príslušný orgán, osobitný význam.

Súvisiaca judikatúra

C-57/09 a C-101/09

EU:C:2010:661

C-148/13

EU:C:2014:2406

Barbara Babáková
Katarína Drábiková
Lukáš Turay
Najvyšší súd
Slovenskej republiky